

MYANMAR

THAILAND

CAMBODIA

SINGAPORE

INDONESIA

LAOS

PHILIPPINES

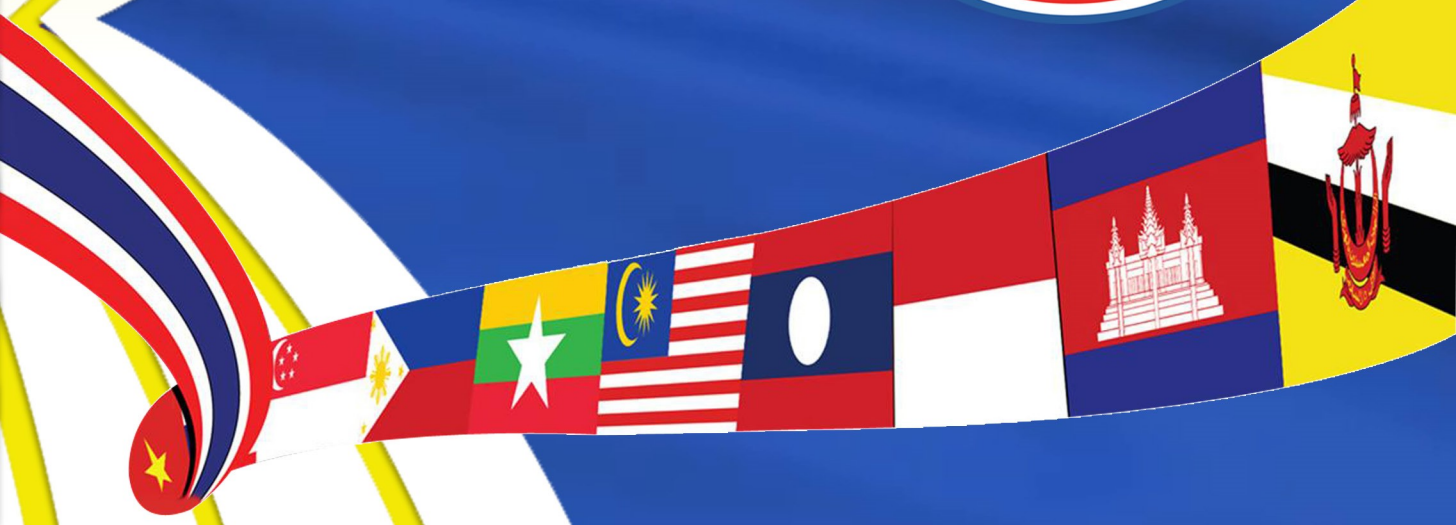
VIETNAM

MALAYSIA

DARUSSALAM

ISSN 0125-0957

รัฐสภาสาร

ปีที่ ๖๖ ฉบับที่ ๖ เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เวลา	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์	เวลา	
05.00	รายการเผยแพร่ความรู้ทางพุทธศาสนา (มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา)							05.00	
06.00	คุยข่าวเช้า					weekend news ข่าวเช้าสุดสัปดาห์	รายการเผยแพร่ ความรู้ทางศาสนา (อิสลาม, คริสต์)	06.00	
07.00	ถ่ายทอดข่าว สวท.							07.00	
07.30	Inside รัฐสภา					วิจัยก้าวไกล	ทำได้ดี	07.30	
08.00	ห้องข่าวรัฐสภาแซนแนล (โทรทัศน์รัฐสภา)					ศาสตร์พระราชา (คสช./rerun)	ขบวนการคนตัวเล็ก	08.00	
09.00	มองรัฐสภา (โทรทัศน์รัฐสภา)			มองรัฐสภา (โทรทัศน์รัฐสภา)	รัฐสภาของ ปชช. (โทรทัศน์รัฐสภา)	ร้อยเรื่องเมืองไทย		09.00	
09.30				สภาสนทนา	สภาสนทนา	บ้านสุขภาพ	มีข่าวดีมาบอก	09.15	
10.00	การเมืองเรื่องของประชาชน			เวลา 10.00 น. เป็นต้นไป	เวลา 10.00 น. เป็นต้นไป		ตะลอนทัวร์ ทั่วไทย	10.00	
11.00	เกาะติดสภานิติบัญญัติแห่งชาติ			ถ่ายทอดเสียง การประชุม สภานิติบัญญัติ แห่งชาติ	ถ่ายทอดเสียง การประชุม สภานิติบัญญัติ แห่งชาติ	บันทึกประชุมสภา		11.00	
12.00	รัฐสภาของเรา			ถ่ายทอดเสียง การประชุม สภานิติบัญญัติ แห่งชาติ (สนช.) จนเสร็จสิ้น การประชุม (ที่ประชุม สนช. ครั้งที่ 3/2557 21 ส.ค.57)	ถ่ายทอดเสียง การประชุม สภานิติบัญญัติ แห่งชาติ (สนช.) จนเสร็จสิ้น การประชุม (ที่ประชุม สนช. ครั้งที่ 3/2557 21 ส.ค.57)	สฎิป. หันข่าวรัฐสภา	สฎิป. รอบสัปดาห์อาเซียน	12.00	
13.00	สายด่วนรัฐสภา (โทรทัศน์รัฐสภา)					แผ่นดินถิ่นไทย		เพลินเพลงยามบ่าย	
15.00	รักเมืองไทย					สภาสาระ		สุข..สุดสัปดาห์	
16.00	Youngblood นิตិบัญญัติฉบับคนรุ่นใหม่					ก้าวทันไอที		เรื่องเล่าจากกวีนวน (RERUN)	
16.30	สภาชาวบ้าน			ชีวิตกับการเรียนรู้		สบาย สบาย กับแพทย์ทางเลือก		16.00	
17.00	ข่าวเด่นรอบวัน			สฎิป..สภากับประชาคมโลก		สฎิป..เส้นทางกฎหมาย		17.00	
18.00	Gossip การเมือง			ละครจตุรโลก		สบาย สบาย กับแพทย์ทางเลือก		18.00	
18.00	เดินหน้าประเทศไทย (รับสัญญาณสถานีโทรทัศน์กองทัพ)				เดินหน้าประเทศไทย (รับสัญญาณ ททบ.)		เพลงดีศรีแผ่นดิน		
18.30	รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๑ อังศา	เจตนารมณ์ กฎหมาย	เรื่องเล่า จากวันวาน	เป็นประชาธิปไตย					
19.00	ถ่ายทอดข่าว สวท.							19.00	
19.30	ข่าวภาษาอังกฤษ					เรดิโอ for you			19.30
20.00	ข่าวในพระราชสำนัก (รับสัญญาณจาก สวท.)							20.00	
รายการจากสถาบันพระปกเกล้า						คุยกันนอกศาล	สนทนากับ คลังสมอง วปอ.ฯ	21.00	
21.00	ปปช. พบประชาชน	๓๐ นาที คดีปกครอง	คุยกับ คณะกรรมการสิทธิฯ	สดง. พบประชาชน	ผู้ตรวจการแผ่นดิน พบประชาชน	ปจฺฉา - วิสัชนาธรรม (พระอาจารย์อารยวังโส)			
21.30	ธรรมะก่อนนอน								

หมายเหตุ - เวลา 08.00 น. และ 18.00 น. เคารพธงชาติ และ พระบรมราโชวาท / นำเสนอข่าวต้นชั่วโมง และสปรตต่างๆ ตั้งแต่เวลา 08.00-21.00 น.

- หากช่วงเวลาใดมีการถ่ายทอดคำสั่ง/ประกาศ/รายการพิเศษจาก คสช. ห้องงานที่ได้รับมอบหมาย สถานีฯ จะดำเนินการถ่ายทอดเสียงจนเสร็จสิ้นภารกิจ

រដ្ឋសភា

รัฐสภาสาร

ที่ปรึกษา

นายสรศักดิ์ เพียรเวช
นางสาวสุภาสินี ชมะสุนทร

บรรณาธิการ

นางจงเดือน สุทธิรัตน์

ผู้จัดการ

นางบุษราคัม เชาวนศิริ

กองบรรณาธิการ

นางพรรณพร สิ้นสวัสดิ์
นางสาวอารีย์วรรณ พูลทรัพย์
นายพิษณุ จารีย์พันธ์
นางสาวอรทัย แสตนบุตร
นางสาวจุฬีวรรณ เต็มผล
นางสาวสทวรรณ เพ็ชรไทย
นางสาวนิธิตา ประเสริฐภักดี

ฝ่ายศิลปกรรม

นายมานะ เรืองสอน
นายนิทัศน์ องค์กรชัย
นางสาวณัฐนันท์ วิชิตพงศ์เมธี

ฝ่ายธุรการ

นางสาวเสาวลักษณ์ ธนชัยอภิภัทร
นางสาวดลธิ์ จุลนานนท์
นางสาวจรรย์อาพร ตีกล้า
นางสาวอาภรณ์ เนื่องเศรษฐ์
นางสาวสุรดา เข็นพานิช

พิมพ์ที่

สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นางสาวกัลยรัชต์ ขาวลำปางค์

วัตถุประสงค์

เป็นวารสารเพื่อเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานรัฐสภาและอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

การส่งเรื่องลงรัฐสภาสาร

ส่งไปที่บรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร
กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๔-๕
โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๒
e-mail: rattasapasarn@yahoo.com

การสมัครเป็นสมาชิก

ค่าสมัครสมาชิก ปีละ ๕๐๐ บาท (๖ เล่ม)
ราคาจำหน่ายเล่มละ ๑๐๐ บาท (รวมค่าจัดส่ง)
กำหนดออก ๒ เดือน ๑ ฉบับ

การส่งบทความลงเผยแพร่ในวารสารรัฐสภาสาร จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยลงพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน การพิจารณาอนุมัติบทความที่นำมาลงพิมพ์ดำเนินการโดยกองบรรณาธิการ ทั้งนี้ บทความ ข้อความ ความคิดเห็น หรือข้อเขียนใดที่ปรากฏในวารสารเล่มนี้เป็นความเห็นส่วนตัว ไม่ผูกพันกับทางราชการแต่ประการใด

ประชาสัมพันธ์การส่งบทความ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภาสาร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ขอเชิญชวนอาจารย์ ข้าราชการ นักวิชาการ นักการศึกษาสาขาต่าง ๆ และผู้สนใจทั่วไป ส่งบทความวิชาการด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ลงตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภาสาร ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีกำหนดออก ๒ เดือน ๑ ฉบับ

ข้อกำหนดบทความ

๑. บทความวิชาการ หมายถึง บทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานวิชาการที่ได้เรียบเรียงมาจากผลงานทางวิชาการของตนหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป โดยบทความวิชาการจะประกอบด้วย ส่วนเกริ่นนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนสรุป เอกสารอ้างอิง และเชิงอรรถ
๒. บทความต้องมีความยาวของต้นฉบับไม่เกิน ๒๐ หน้ากระดาษขนาด A4
๓. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน

การเตรียมต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์

๑. ตัวอักษร มีขนาดและแบบเดียวกันทั้งเรื่อง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ใช้ตัวอักษรแบบ Angsana New/UPC ขนาด ๑๖ พอยท์ ตัวธรรมดาสำหรับเนื้อหาปกติ และตัวหนาสำหรับหัวข้อ โดยจัดพิมพ์เป็น ๑ คอลัมน์ ขนาด A4 หน้าเดียว และเว้นระยะขอบกระดาษด้านละ ๑ นิ้ว
๒. การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔
๓. ต้องระบุชื่อบทความ ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง และสถานที่ทำงานของผู้เขียนบทความอย่างชัดเจน

การส่งบทความ

สามารถส่งบทความได้ ๒ วิธี ดังนี้

๑. ส่งต้นฉบับในรูปแบบเอกสารจำนวน ๑ ชุด พร้อมแผ่นบันทึกไฟล์ข้อมูล ไปที่
บรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร
กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
๒. ส่งไฟล์ข้อมูลทาง e-mail ไปที่ rattasapasarn@yahoo.com

ค่าตอบแทน

หน้าละ ๒๐๐ บาท หรือ ๓๐๐ บาท ซึ่งกองบรรณาธิการรัฐสภาสารจะเป็นผู้พิจารณาว่าสมควรจะจ่ายเงินค่าตอบแทนในจำนวนหรืออัตราเท่าใด โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาปรับอัตราค่าเขียนบทความในวารสารรัฐสภาสารได้กำหนดไว้

ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่

กองบรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๔ และ ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๑
โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๒

บทบรรณาธิการ

ตลอดปีที่ผ่านมา การเมืองไทยอยู่ในภาวะเสถียรสงบและไม่มีเหตุการณ์รุนแรงมากนัก จนกระทั่งปลายปี ๒๕๖๑ เริ่มมีการเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อาทิ มีการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ มีการย้ายพรรคของนักการเมืองเก่า มีการพบปะเยี่ยมเยียนประชาชน เป็นต้น และถ้าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงก็คาดว่าจะมีการเลือกตั้งในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขนาดใหญ่อีกครั้งของประเทศไทย และมีผลกับสถาบันนิติบัญญัติที่ต้องมีการเตรียมการรองรับสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ซึ่งเป็นชุดแรกของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน นอกจากนี้ ในปี ๒๕๖๒ ยังมีเหตุการณ์ที่สำคัญในด้านกระบวนการนิติบัญญัติของไทย คือ การเตรียมการเป็นเจ้าภาพในการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศภายใต้กรอบสมัชชาวุฒิสภาอาเซียน และการเตรียมการรองรับประธานรัฐสภาไทยในฐานะประธานสมัชชาวุฒิสภาอาเซียน ซึ่งหลายเหตุการณ์สำคัญที่จะเกิดขึ้นนี้เป็นงานหนักของสถาบันนิติบัญญัติที่ต้องเตรียมแผนรองรับให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน

รัฐสภาสารฉบับส่งท้ายปี ๒๕๖๑ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ บทความ เรื่อง **“กรอบพันธกรณีภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๕”** ซึ่งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีกรอบความตกลงมากมายหลายฉบับที่ครอบคลุมกิจกรรมทางการค้า การลงทุนระหว่างประเทศของบรรดาประเทศสมาชิกเพื่อขับเคลื่อนให้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนดำเนินไปถึงเป้าประสงค์ที่กำหนด ทำให้ประเทศสมาชิกมีพันธกรณีที่จะต้องปรับปรุงระบบกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับกรอบความตกลงดังกล่าวเพื่อความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บทความนี้ จึงกล่าวถึงกรอบพันธกรณีของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ประเทศไทยจะต้องอนุวัติการตาม

บทความเรื่อง **“การคุ้มครอง: สถานการณ์และกลไกการแก้ไขปัญหา”** ได้กล่าวถึงสถานการณ์การคุ้มครองในประเทศไทยที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มบัญชีระดับที่ ๓ (Tier 3) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหาการคุ้มครองในระดับรุนแรง ดังนั้น จึงควรกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม มีมาตรการการลงโทษที่ชัดเจน และการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน บทความเรื่องต่อมา ได้แก่ **“คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน: ปฏิบัติหน้าที่ประสานงานในกิจการของรัฐสภา”** ที่นำเสนอข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) และแนวทางการความเป็นไปได้ที่คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านจะได้รับรองฐานะทางกฎหมาย พร้อมทั้งข้อมูลของคณะกรรมการประสานงานอื่นที่สำคัญ ส่วนบทความเรื่อง **“ข้อพิจารณาว่าด้วยหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น”** อธิบายถึงข้อพิจารณาว่าด้วยหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น โดยมีหลักการที่สำคัญที่ว่าด้วยเรื่องพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ เรื่องหลักนิติรัฐ เรื่องหลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลัก

การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และบทความสองเรื่องสุดท้าย **“ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี: จากจุดเริ่มต้นถึงความหวังที่รออยู่”** กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ประเทศเกาหลีแบ่งออกเป็นเกาหลีใต้และเกาหลีเหนือ และเหตุการณ์การพบปะกันระหว่างสองผู้นำเกาหลีที่อาจนำไปสู่การรวมประเทศเกาหลีขึ้นอีกครั้ง รวมถึงการพบปะหารือกันครั้งประวัติศาสตร์ระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือและผู้นำสหรัฐอเมริกาทำให้ทั่วโลกคาดหวังว่าจะช่วยลดความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีลงได้ และบทความเรื่อง **“แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ สู่ความยั่งยืน: มุมมองด้านการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility)”** ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย ๕ ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการอธิบายถึงความเป็นเมืองกับสิ่งท้าทายที่สำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน ส่วนที่สอง เป็นการอธิบายเพื่อปูพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ และตัวชี้วัดที่สำคัญของความเป็นเมืองอัจฉริยะ ส่วนที่สาม เป็นการอธิบายถึงระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน ส่วนที่สี่ กล่าวถึงผลกระทบที่สำคัญอันเกิดจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ และส่วนสุดท้าย เป็นการนำเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของเมืองต่างๆ ในประเทศไทย

ท้ายนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้นำเสนอนี้จะให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านไม่มากนักน้อย และในปีใหม่ที่จะถึงนี้ ขอให้ผู้อ่านและครอบครัวพบแต่ความสุข ความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

บรรณาธิการ

รัฐสภาสาร

ปีที่ ๖๖ ฉบับที่ ๖ เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
Vol. 66 No. 6 November - December 2018

กรอบพันธกรณีภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการ
ภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๕ **๙**

ดร. ปวริศร เลิศธรรมเทวี

คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน: ปฏิบัติหน้าที่ประสานงานในกิจการ
ของรัฐสภา **๖๐**

แซมมี ทองชัย

การคุ้มครอง: สถานการณ์และกลไกการแก้ไขปัญหา
นิภาพรรณ เจนสันติกุล **๘๓**

ข้อพิจารณาว่าด้วยหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น
กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว **๙๘**

ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี: จากจุดเริ่มต้นถึงความหวังที่รออยู่
ยอดชาย วิถีพานิช **๑๑๔**

แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม
ประเทศเนเธอร์แลนด์สู่ความยั่งยืน: มุมมองด้านการสัญจรอัจฉริยะ
(Smart Mobility) **๑๒๗**

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน

ดร. วันชัย สุขตาม

ที่มา: <http://www.itasean.org/en/u-s-asean-summit/>

กรอบพันธกรณีภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๕*

ดร. ปวีศร เลิศธรรมเทวี**

ความเบื้องต้น

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีเป้าหมายสำคัญ คือ (๑) เป็นเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง (๒) เป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรม และมีพลวัต (๓) มีความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มขึ้น (๔) เป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัว ครอบคลุมทุกภาคส่วนให้มีความสำคัญกับ

* บทความนี้สรุปจากโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประชาคมอาเซียนกับการปรับปรุงกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าของไทย” (สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร).

** Ph.D. (London); ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ประชาชน และ (๕) เป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก^๑ โดยมีกรอบความตกลงที่เกี่ยวข้องมากมายหลายฉบับ ครอบคลุมกิจกรรมทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศของบรรดาประเทศสมาชิกเพื่อขับเคลื่อนให้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนดำเนินไปถึงเป้าประสงค์ดังกล่าว และทำให้บรรดาสมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย มีพันธกรณีที่จะต้องปรับปรุงระบบกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับกรอบความตกลงดังกล่าว เพื่อความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การศึกษากฎหมายว่าด้วยประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความจำเป็นจะต้องกล่าวถึงประเด็นการอนุวัติการกฎหมายภายในตามพันธกรณีภายใต้กรอบกติกาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บทนี้กล่าวถึงกรอบพันธกรณีของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ประเทศไทยจะต้องอนุวัติการตาม

จากกรอบความตกลงที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนข้างต้น ผู้ผังกดำเนินการตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕^๒ ซึ่งสมาชิกอาเซียนได้ร่วมกันจัดทำและประมวลเอากรอบความตกลงของ AEC ทั้งหมดมาบรรจุอยู่ในเอกสาร ๔๓ หน้า จึงทำให้ผังกดำเนินการของ Blueprint เป็นเอกสารสำคัญที่แสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองของบรรดาสมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ และมีผลผูกพันทางด้านนโยบายที่กำหนดให้ประเทศไทยและสมาชิกอาเซียนต้องปฏิบัติตามโดยเฉพาะใน ๕ เป้าประสงค์ดังจะได้วิเคราะห์ต่อไปนี้

๑. เศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง

หนึ่งในเป้าประสงค์ที่สำคัญของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนคือการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันจากขนาดของภูมิภาคและตลาดที่กว้างขึ้น กล่าวคือ การรวมตลาดและฐานการผลิตสินค้าของสมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศให้เป็นตลาดเดียว ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับ

^๑ เดิมทีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนมีเป้าประสงค์ ๔ ประการที่สำคัญ ดู ปวีศร เลิศธรรมเทวี. (๒๕๕๙). กรอบพันธกรณีของไทยที่จะต้องดำเนินการภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. รัฐสภาสาร, ๖๔(๓), ๗-๔๔. แต่ภายหลังการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ (พ.ศ. ๒๕๕๘) รัฐสมาชิกอาเซียนได้จัดทำผังกดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในปี ค.ศ. ๒๐๒๕ (พ.ศ. ๒๕๖๘) โดยมีเป้าประสงค์ ๕ ประการดังกล่าวข้างต้น.

^๒ ดู AEC Blueprint 2025.

อิทธิพลมาตั้งแต่แรกเริ่มของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเพื่อให้มีผลิตภัณฑ์อาเซียน (ASEAN Products) เส้นทางของการก้าวไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวที่ Blueprint ได้กำหนดไว้ปรากฏใน AEC Blueprint ๒๐๑๕ และพัฒนามาเป็น เป้าประสงค์ประการสำคัญของ AEC Blueprint ๒๐๒๕ ซึ่งรัฐสมาชิกอาเซียนวางเป้าหมายไว้ว่าจะให้ภูมิภาคอาเซียนมี “เศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง” (A Highly Integrated and Cohesive Economy) เพื่ออำนวยความสะดวกในการ เคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานฝีมือในอาเซียนโดยปราศจาก อุปสรรค และเป็นการส่งเสริมการค้าและเครือข่ายการผลิตของอาเซียนเพื่อสร้างตลาด ที่เป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น การไปสู่เป้าหมายดังกล่าวมีประเด็นที่ประเทศไทยและสมาชิก อาเซียนอื่นต้องพิจารณา กล่าวคือ

๑. การค้าสินค้า (Trade in Goods)
๒. การค้าบริการ (Trade in Services)
๓. สภาพแวดล้อมด้านการลงทุน (Investment Environment)
๔. การรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงิน และ เสถียรภาพทางการเงิน (Financial Integration, Financial Inclusion and Financial Stability)
๕. อำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและผู้ติดต่อทาง ธุรกิจ (Facilitating Movement of Skilled Labour and Business Visitors)
๖. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก (Enhancing Participation in Global Value Chains)

๑.๑ การค้าสินค้า (Trade in Goods)

ประเด็นเรื่องการค้าสินค้านี้กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการค้าสินค้า (ASEAN Agreement on Trade in Goods: ATIGA)^๓ เป็นกรอบความตกลงแม่บท อำนวยความสะดวกทางการค้าสินค้า ควบคุมระเบียบและพิธีการทางการค้าสินค้า

^๓ ASEAN Trade in Goods Agreement, signed at Cha-am, Thailand (26 February 2009) (ATIGA).

(trade in goods) ของบรรดาประเทศสมาชิกในทุกมิติ ตั้งแต่ การลดอัตราศุลกากรขาเข้า การกำหนดมาตรการทางภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษี กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดของสินค้า ในอาเซียน และการอำนวยความสะดวกทางการค้าและประเด็นในด้านอื่น ๆ

การดำเนินมาตรการตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนฉบับปี ค.ศ. ๒๐๑๕ เกี่ยวกับการยกเลิกภาษีศุลกากรนำเข้าตามความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) และการอำนวยความสะดวกทางการค้าทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าที่เสรีมากยิ่งขึ้น ฉะนั้น แผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๒๕ จึงได้เน้นย้ำและดำเนินการต่อไปในการลดหรือยกเลิกมาตรการด้านกฎระเบียบ ด้านพรมแดนและภายในประเทศที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การเคลื่อนย้ายสินค้าภายในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ แข่งขันได้และไร้อุปสรรค โดยวางกรอบให้สมาชิกอาเซียนซึ่งรวมทั้งประเทศไทยพิจารณาถึงมาตรการสำคัญต่อไปนี้

(๑) ดำเนินมาตรการที่ริเริ่มภายใต้แผนงานจัดตั้งประชาคมอาเซียน ๒๐๑๕ ให้แล้วเสร็จซึ่งกรณีนี้เกี่ยวข้องกับการลดอัตราศุลกากรขาเข้าให้สอดคล้องกับกรอบกติกาของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง การยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี ประเด็นเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดของสินค้า (Rule of Origin: ROO) การอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) การบูรณาการด้านศุลกากร ประเด็นเรื่อง ASEAN Single Window และการปรับใช้มาตรการทางการค้าในเชิงกฎระเบียบ

(๒) การจัดตั้งระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวระดับประเทศในทุกประเทศสมาชิกอาเซียน และขยายขอบเขตโครงการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียนให้ครอบคลุมเอกสารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มขึ้นในสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ

(๓) ร่วมมือกันในการจัดการระบบคลังข้อมูลทางการค้าของประเทศและของอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสด้านกฎระเบียบและเพื่อให้ภาคเอกชนสามารถคาดการณ์ได้

(๔) ลดขั้นตอนและปรับปรุงการบริหารจัดการระบบกฎระเบียบ ข้อกำหนดด้านเอกสารและกระบวนการนำเข้าและส่งออก รวมทั้งพิธีการทางศุลกากร ให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติ

(๕) ดำเนินการริเริ่มของอาเซียนด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อาทิ โครงการผู้ประกอบการระดับมาตรฐาน ระบบการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า ด้วยตนเอง เป็นต้น

(๖) เสริมสร้างความร่วมมือ การประสานงาน การเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน พื้นฐานด้านโครงสร้างและด้านกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าภายในภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(๗) ลดการปกป้องทางการค้าและลดต้นทุนอันเกิดจากการปฏิบัติตามมาตรการที่มีใช้ภาษี ทั้งนี้ มาตรการที่มีใช้ภาษี (NTMs) โดยส่วนใหญ่มุ่งตอบสนองของวัตถุประสงค์ด้านกฎระเบียบต่างๆ อาทิ ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพและความปลอดภัย ความมั่นคง หรือวัฒนธรรม แต่ขณะเดียวกัน ผลของการใช้มาตรการที่มีใช้ภาษีดังกล่าวสามารถเป็นอุปสรรคต่อการค้า ทั้งโดยเจตนาหรือไม่ได้เจตนา การแก้ไขปัญหามาตรการที่มีใช้ภาษีเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ดังนี้ (๑) การเร่งรัดดำเนินการยกเลิกมาตรการที่เป็นอุปสรรคที่มีใช้ภาษีทั้งหมด (๒) การใช้มาตรฐานด้านมาตรฐานและการรับรอง เช่น การยอมรับกฎระเบียบเทคนิคที่เทียบเท่ากัน การปรับประสานมาตรฐาน การดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล การจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วม (MRAs) และ (๓) การลดขั้นตอนและข้อกำหนดสำหรับการขอหนังสือรับรอง และใบอนุญาตต่าง ๆ สำหรับการนำเข้าหรือส่งออก สำหรับมาตรการสำคัญที่จะยกระดับการอำนวยความสะดวกทางการค้าในอาเซียนมี ดังนี้ (๑) พิจารณาการใช้หลักเกณฑ์ที่เข้มงวด และให้มีการกำหนดการยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีที่มีผลปกป้องทางการค้า เช่น โควตาและมาตรการอื่น ๆ ที่จำกัดปริมาณการนำเข้าและส่งออก (๒) นำแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบมาใช้ในการดำเนินการด้านกฎระเบียบภายในประเทศ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนในการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางการค้าที่มีใช้ภาษี (๓) เสริมสร้างความเข้มแข็งในการประสานงานกับภาคเอกชนในการบ่งชี้จัดลำดับความสำคัญและลดภาระด้านกฎระเบียบที่ไม่จำเป็นอันเกิดจากมาตรการที่มีใช้ภาษีต่อภาคเอกชน และ (๔) พิจารณาทางเลือกอื่น ๆ ในการจัดการกับมาตรการที่มีใช้ภาษี เช่น แนวทางในการจัดการมาตรการที่มีใช้ภาษีเป็นรายสาขา หรือตามห่วงโซ่อุปทาน

(๘) ดำเนินงานสู่มาตรฐานและการรับรองที่อำนวยความสะดวก โดยการดำเนินงานในเรื่องนี้จะเกี่ยวกับการเร่งรัดการดำเนินการและการปรับประสานมาตรฐานและกฎระเบียบทางเทคนิค การปรับปรุงคุณภาพและความสามารถในการประเมินความสอดคล้อง การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านกฎหมาย กฎระเบียบ และระบบด้านกฎระเบียบเกี่ยวกับมาตรฐานและกระบวนการประเมินความสอดคล้อง นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงความร่วมมือและความตกลงระดับภูมิภาคในมาตรการที่สนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมและรายย่อย ยกระดับสู่มาตรฐานที่ตกลงกันในระดับภูมิภาคและ/หรือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งออกมาตรการที่เกี่ยวข้องมี ดังนี้

(๘.๑) ดำเนินมาตรการตามที่ได้ริเริ่มภายใต้แผนงานจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ๒๐๑๕ ให้แล้วเสร็จ และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

(๘.๒) ดำเนินโครงการระดับประเทศและภูมิภาค เพื่อยกระดับศักยภาพทางเทคนิคและโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ สำหรับระบบการประเมินความสอดคล้องที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในภูมิภาค

(๘.๓) จัดทำมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อความโปร่งใสและการเผยแพร่เรื่องข้อกำหนดเฉพาะของแต่ละประเทศ

(๘.๔) ขยายขอบเขตสาขาภายใต้การดำเนินการด้านมาตรฐานและการรับรองไปยังสาขาอื่น ๆ นอกเหนือจากสาขาที่เป็นสาขาเร่งรัดการรวมกลุ่มที่สำคัญ

(๘.๕) นำแนวทางการปฏิบัติที่ดีมาใช้ในการเตรียมการ การนำมาปฏิบัติ และการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ และกระบวนการด้านมาตรฐานและการรับรอง

(๘.๖) เสริมสร้างความเข้มแข็งของความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับเอกชน รวมทั้ง เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในการมีส่วนร่วมออกแบบ ติดตาม ทบทวน และปรับปรุงระบบมาตรฐานและการรับรองของภูมิภาค

(๘.๗) เสริมสร้างความเข้มแข็งของความร่วมมือกับคู่เจรจาในการดำเนินการตามข้อบัตินอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าภายใต้ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน+๑ รวมทั้ง ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจและความตกลงการค้าเสรีอื่นๆ ในอนาคต^๔

กล่าวโดยสรุป กรอบพันธกรณีในเรื่องการค้าสินค้าของอาเซียน ประกอบด้วย ประเด็นในเชิงเนื้อหาซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบพิธีการทางการค้า หรือกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า และประเด็นในเชิงกระบวนการ อาทิ การปรับระบบต่าง ๆ ในการสร้างช่องทางในทางการค้า การรวบรวมข้อมูลและการสร้างฐานข้อมูล หรือกลไกต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในทางการค้าให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

^๔ ดู AEC Blueprint 2025 ข้อ A.1, paras. 9 – 10.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีของอาเซียนด้านการค้าสินค้า

- การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบพิธีการทางการค้า หรือกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า
- การปรับปรุงระบบต่าง ๆ ในการสร้างช่องทางในทางการค้า การรวบรวมข้อมูลและการสร้างฐานข้อมูล หรือกลไกต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในทางการค้าให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

๑.๒ การค้าบริการ (Trade in Services)

ประเด็นเรื่องการค้าบริการเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญของเป้าหมายที่จะก้าวไปสู่การเป็นภูมิภาคที่ระบบ “เศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง” ดังกล่าวข้างต้นโดยมีกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS)^๕ เป็นตัวกำหนดกรอบพันธกรณีของไทยและประเทศสมาชิก และในการเจรจาภายใต้กรอบความตกลง AFAS หลายรอบที่ผ่านมา สมาชิกอาเซียนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการขยายขอบเขตและลดข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดและการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติในสาขาบริการต่าง ๆ ซึ่งมากกว่าการดำเนินการลักษณะเดียวกันโดย WTO (ปวริศร เลิศธรรมเทวี และอัศววัฒน์ เลาวัฒนศิริ, ๒๕๕๗ก, น. ๔๗) เป้าหมายต่อไปที่วางไว้ภายใต้ AEC Blueprint ฉบับปี ค.ศ. ๒๐๒๕ คือ การสนับสนุนการเจรจาและการดำเนินการตามความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Trade in Services Agreement: ATISA) ซึ่งปรับปรุงกรอบความตกลง AFAS ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ปัจจุบันกรอบ ATISA ยังอยู่ระหว่างการเจรจากับบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๒๐๑๗)

อาเซียนได้วางเป้าหมายให้ภาคบริการมีการเปิดเสรีและมีการรวมตัวมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้สมาชิกอาเซียนซึ่งรวมทั้งประเทศไทยดำเนินการอย่างต่อเนื่องในประเด็นดังต่อไปนี้

^๕ ASEAN Framework Agreement on Services, signed at Bangkok (15 December 1995) (AFAS).

(๑) ทบพทวนเงื่อนไขที่มีอยู่ในเรื่องการเพิ่มความยืดหยุ่น ข้อจำกัด เกณฑ์ขั้นต่ำ และการไม่รวมบางสาขา โดยพิจารณาตามความเหมาะสม

(๒) เสริมสร้างกลไกในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ในสาขาบริการซึ่งครอบคลุมแต่ไม่จำกัดเพียงการกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติเพื่อสนับสนุนกิจกรรมห่วงโซ่มูลค่าโลก

(๓) พิจารณาแนวทางเลือกอื่นในการเปิดเสรีการค้าบริการเพิ่มเติม

(๔) จัดทำหลักเกณฑ์ที่เป็นไปได้เกี่ยวกับกฎระเบียบภายในประเทศเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์อื่น ๆ ในด้านการพัฒนา หรือด้านกฎระเบียบ หรือที่มีใช้ด้านเศรษฐกิจ

(๕) พิจารณาการจัดทำภาคผนวกรายสาขา

(๖) ส่งเสริมความร่วมมือด้านเทคนิคในภาคบริการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดกิจกรรมการส่งเสริมร่วมกันเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในภาคบริการ และการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ^๖

จะเห็นได้ว่า ขอบเขตการดำเนินงานเรื่องการค้าบริการภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๒๕ กำหนดให้สมาชิกขยายขอบเขตความร่วมมือยิ่งขึ้นและมากกว่าที่กำหนดไว้ใน AEC Blueprint ๒๐๑๕^๗

^๖ ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๒, paras. ๑๑-๑๓.

^๗ ดูขอบเขตการดำเนินงานเรื่องการเคลื่อนย้ายเสรีบริการภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๑๕ ข้อ A.๒ การเคลื่อนย้ายเสรีบริการ ประกอบด้วย (๑) ยกเลิกข้อจำกัดใน Mode ๑ เรื่องการให้บริการจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง และ Mode ๒ เรื่องการให้บริการในประเทศหนึ่งแก่ผู้รับบริการของประเทศอื่น เว้นแต่เป็นการกำหนดข้อยกเว้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (๒) กำหนดให้ทุกประเทศสมาชิกอนุญาตให้ชาวต่างชาติที่มีสัญชาติอาเซียนเข้ามาถือหุ้นในธุรกิจบริการได้อย่างน้อยร้อยละ ๕๑ ภายในปี ๒๐๐๘ และเป็นร้อยละ ๗๐ ภายในปี ๒๐๑๐ สำหรับธุรกิจสาขาพิเศษกลุ่มดังกล่าวข้างต้น (๓) สำหรับธุรกิจบริการด้านการขนส่งสินค้า สมาชิกต้องอนุญาตให้ชาวต่างชาติสัญชาติอาเซียนเข้ามาถือหุ้นได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ ภายในปี ๒๐๑๓ (๔) สำหรับธุรกิจบริการสาขาอื่น ๆ ให้สมาชิกกำหนดอนุญาตให้ชาวต่างชาติสัญชาติอาเซียนเข้ามาถือครองหุ้นได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ ภายในปี ๒๐๑๕ และยกเลิกข้อจำกัดใน Mode ๓ การให้บริการโดยผู้ให้บริการของประเทศหนึ่งผ่านการจัดทำทางพาณิชย์ และ (๕) ยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาด ในประเทศอื่นภายในปี ๒๐๑๕ ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน.

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการดำเนินงานเรื่องการค้าบริการภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๒๕ ยังเป็นเพียงนโยบายที่สนับสนุนให้บรรดาสมาชิกอาเซียนขยายขอบเขตความร่วมมือที่มากยิ่งขึ้นกว่าที่กำหนดไว้ใน AEC Blueprint ๒๐๑๕ กรอบและขอบเขตการดำเนินงานเรื่องการค้าบริการภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๒๕ จึงมีลักษณะยืดหยุ่นและยังไม่ชัดเจน การศึกษากรอบพันธกรณีของไทยที่จะต้องปรับปรุงระบบกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าให้สอดคล้องกับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าประเทศไทยได้ดำเนินการให้สอดคล้องกับขอบเขตการดำเนินงานตาม AEC Blueprint ๒๐๑๕ ไปมากน้อยเพียงใด หรือมีเหตุผลจำเป็นในการกำหนดข้อจำกัด หรือตั้งข้อสงวนบางประการซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยไม่ผูกพัน (Unbound) ที่จะต้องดำเนินการอันจะได้กล่าวต่อไป

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีของอาเซียนด้านการค้าบริการ

- การดำเนินงานเรื่องการเปิดเสรีภาคบริการตาม AEC Blueprint ๒๐๑๕ ซึ่งเน้นย้ำเรื่องการอนุญาตให้ชาวต่างชาติที่มีสัญชาติอาเซียนเข้ามาถือหุ้นในธุรกิจบริการได้อย่างเสรีตามขอบเขตที่กำหนดภายใต้ AFAS และ Packages of Commitment under the AFAS เป็นต้น
- ทบทวนมาตรการและเงื่อนไขที่มีอยู่ในเรื่องการค้าบริการทั้งเรื่องความยืดหยุ่น ข้อจำกัด เกณฑ์ขั้นต่ำ และการยกเว้นไม่รวมบางสาขา โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของมาตรการและเงื่อนไขดังกล่าว
- พิจารณาขยายความร่วมมือการเปิดเสรีภาคบริการในรายสาขาอื่น ๆ เพิ่มเติม และการสร้างความร่วมมืออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการค้าบริการ

๑.๓ สภาพแวดล้อมด้านการลงทุน (Investment Environment)

สำหรับประเด็นเรื่องสภาพแวดล้อมด้านการลงทุน อาเซียนตั้งเป้าหมายที่จะเสริมสร้างความดึงดูดจากการลงทุนของโลก โดยให้มีนโยบายด้านการลงทุนที่เปิดกว้างยิ่งขึ้น มีความโปร่งใสและคาดการณ์ได้ การปรับปรุงบรรยากาศการลงทุนอยู่ภายใต้กรอบความตกลงเกี่ยวกับการลงทุนของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment

Agreement: ACIA)^๙ ซึ่งวางพันธกรณีของบรรดาสมาชิกในเรื่องการลงทุนหลากหลายมิติ อาทิ ประเด็นเรื่องการเปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับโดยการลดข้อจำกัดการลงทุนที่มีอยู่ในภาคการผลิต การเกษตร ประมง ป่าไม้และเหมืองแร่ รวมถึงธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับ ๕ ภาคการผลิตดังกล่าว^{๑๐} ประเด็นเรื่องการเสริมสร้างการคุ้มครองการลงทุนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น และประเด็นเรื่องการสร้างความโปร่งใสของกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวทางบริหารจัดการด้านการลงทุน^{๑๑}

ภายใต้ขอบเขตการดำเนินงานตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕^{๑๒} อาเซียนกำหนดเป้าหมายมาตรการเชิงยุทธศาสตร์ให้สมาชิกพิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการให้ได้ข้อสรุปวาระสืบเนื่องภายใต้ความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน รวมถึงการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพตามรูปแบบการยกเลิกหรือการปรับปรุงข้อจำกัดและอุปสรรคด้านการลงทุน

(๒) ระบุแนวทางหรือกลไกที่เหมาะสมสำหรับการยกเลิก และ/หรือ ลดรายการข้อสงวนของความตกลงด้านการลงทุนอาเซียน

(๓) ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเมื่อมีความจำเป็น ในการเสริมสร้างกลไกการทบทวนนโยบายการลงทุนของคณะกรรมการประสานงานด้านการลงทุน

(๔) ดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริมความตกลงว่าด้วยการลงทุนของอาเซียนและภูมิภาคอาเซียนในฐานะแหล่งรองรับการลงทุน^{๑๓}

^๙ ASEAN Comprehensive Investment Agreement, signed in Manila, the Philippines (23 August 2007) (ACIA).

^{๑๐} Ibid.

^{๑๑} Zewei Zhong. (2011). The ASEAN Comprehensive Investment Agreement: Realizing a Regional Community. *Asian Journal of Comparative Law*, 6(1), article 1.

^{๑๒} เดิมทีประเด็นเรื่องการลงทุนที่ปรากฏภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๑๕ เป็นเรื่องการเปิดเสรีการลงทุนควบคู่กับโครงการเปิดเสรีการลงทุนภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๑๕ บทความใน ปรวิศร เลิศธรรมเทวี. (๒๕๕๘). การอนุวัติกฎหมายไทยตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าด้วยการลงทุน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, ๑๓(๒), ๑๔๕-๑๖๒. จะเห็นได้ว่า AEC Blueprint ๒๐๒๕ ได้ปรับปรุงการดำเนินงานด้านการลงทุนที่ปรากฏภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๑๕.

^{๑๓} AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๓.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีของอาเซียนด้านสภาพแวดล้อมด้านการลงทุน

- การดำเนินการตามกรอบกติกา ACIA ซึ่งเน้นย้ำเรื่อง (๑) การเปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ (๒) การเสริมสร้างการคุ้มครองการลงทุนและ (๓) การสร้างความโปร่งใสของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน
- พิจารณามาตรการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาความร่วมมือด้านการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกยิ่งขึ้นซึ่งเป็นขอบเขตการดำเนินงานภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๒๕

๑.๔ การรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงิน และเสถียรภาพทางการเงิน (Financial Integration, Financial Inclusion, and Financial Stability)

นอกเหนือจากการลงทุน อาเซียนยังได้สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงินและเสถียรภาพทางการเงินดังที่ปรากฏภายใต้ผังดำเนินการตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๔ ประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องพัฒนามาจากประเด็นการเคลื่อนย้ายแหล่งเงินทุนอย่างเสรีตาม AEC Blueprint ๒๐๑๕ ข้อ A.๔ การเคลื่อนย้ายแหล่งเงินทุนอย่างเสรีที่สมาชิกอาเซียนมีความมุ่งหมายให้เกิดการรวมตัวด้านตลาดเงินในอาเซียน (ASEAN Capital Market Development and Integration) สำหรับขอบเขตการดำเนินงาน AEC Blueprint ๒๐๒๕ อาเซียนมีเป้าหมายระยะยาวใน ๓ ประการสำคัญ ได้แก่ (๑) การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการรวมตัวภาคการเงินเพื่อใช้ในการสนับสนุนการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน (๒) การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน และ (๓) การสร้างเสถียรภาพทางการเงินด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินของสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่อง การไปสู่เป้าหมายดังกล่าวอาเซียนได้วางมาตรการสำคัญที่ให้สมาชิกอาเซียนทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

(๑) ยกกระตบการเปิดเสรีบัญชีทุนเคลื่อนย้ายเพื่อส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนมากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกการลงทุนข้ามพรมแดนและการกักขังเงินในภูมิภาค^{๑๓}

(๒) จัดทำระบบการชำระเงินจะขยายขอบเขตไปในหลายด้าน ซึ่งจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงในภูมิภาคและระบบการชำระเงินในภูมิภาคที่มีความปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และแข่งขันได้ โดยจำเป็นจะต้องมีการปรับประสานมาตรฐานและแนวปฏิบัติทางตลาดในระดับที่เหมาะสม โดยอ้างอิงจากแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมให้เกิดเสถียรภาพและประสิทธิภาพทั้งภายในและนอกภูมิภาค^{๑๔}

(๓) การเสริมสร้างศักยภาพจะช่วยลดช่องว่างการพัฒนาทางการเงินของภูมิภาค ซึ่งจะสำเร็จได้โดยผ่านการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการรวมตัวและการพัฒนาทางการเงิน^{๑๕}

^{๑๓} โดยมีหลักปฏิบัติ ดังนี้ (๑) ดำเนินการเปิดเสรีบัญชีทุนเคลื่อนย้ายให้สอดคล้องตามวาระแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนและความพร้อมของเศรษฐกิจแต่ละประเทศ (๒) ให้มีการใช้มาตรการปกป้องที่เพียงพอในการรับมือกับความไม่มีเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคและความเสี่ยงทางระบบที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการเปิดเสรี โดยรวมถึงสิทธิในการนำมาตรการที่จำเป็นมาใช้เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน และ (๓) รับรองว่าประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศจะได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์จากการเปิดเสรี โดยอาเซียนจะยังคงติดตามความคืบหน้าการเปิดเสรีบัญชีทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยการใช้การรายงานสถานะความคืบหน้าในการเปิดเสรีบัญชีทุนเคลื่อนย้ายและแผนงานการเปิดเสรีบัญชีทุนรายประเทศ ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๔, para. ๑๗.

^{๑๔} เช่น การส่งเสริมให้มีมาตรฐานและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินสำหรับการค้าข้ามแดนการโอนเงิน ระบบการชำระเงินสำหรับรายย่อย และตลาดทุน ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๔, para. ๑๗.

^{๑๕} เช่น กวาระเบียบและการกำกับดูแลทางการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงิน และระบบการชำระเงินและธุรกรรมทางการเงิน ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๔, para. ๑๘.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีของอาเซียนเรื่องการรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงิน และเสถียรภาพทางการเงิน

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการรวมตัวภาคการเงินเพื่อใช้ในการสนับสนุนการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และการเข้าถึงบริการทางการเงิน
- การสร้างเสถียรภาพทางการเงินด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินของสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่อง

กรอบพันธกรณีของอาเซียนในเรื่องการรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงินและเสถียรภาพทางการเงินซึ่งปรากฏในขอบเขตการดำเนินงานตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ ยังมีลักษณะเป็นเพียงแนวปฏิบัติหรือกรอบนโยบายที่รอให้สมาชิกอาเซียนพัฒนาร่วมกันต่อไปอีกในอนาคต อย่างไรก็ตาม กรอบพันธกรณีในเรื่องนี้จะได้นำไปวิเคราะห์ในส่วนต่อไปว่ามีกฎหมายของไทยฉบับใดที่เกี่ยวข้องให้ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ รวมทั้งแนวทางการพัฒนากฎหมายของไทยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของประเทศและสอดคล้องกับหลักการแห่งกฎหมายของอาเซียนต่อไป

๑.๕ อำนวนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและผู้ติดต่อทางธุรกิจ (Facilitating Movement of Skilled Labour and Business Visitors)

การอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและผู้ติดต่อทางธุรกิจเป็นประเด็นสำคัญอีกประการที่อาเซียนประสงค์ให้สมาชิกทุกประเทศให้ความร่วมมือด้วยการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกันของอาเซียน (Mutual Recognitions Arrangement: MRAs) ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง ๔ แสดงพันธกรณีเรื่องการเคลื่อนย้ายเสรีของแรงงานฝีมือที่มีการจัดทำ
ข้อตกลงยอมรับร่วมกัน

สาขาวิชาชีพ	กรอบความตกลงของอาเซียน	พันธกรณีของสมาชิก
๑. การบัญชี	MRA on Accountancy	อนุญาตให้บุคคลสัญชาติอาเซียนเข้ามาประกอบวิชาชีพได้
๒. วิศวกรรม	MRA on Engineering	
๓. สถาปัตยกรรม	MRA on Architecture	
๔. การพยาบาล	MRA on Nursing	
๕. การแพทย์	MRA on Medical	
๖. ทันตกรรม	MRA on Dental Practice	
๗. การสำรวจ	MRA on Surveying Qualification	
๘. การท่องเที่ยว	MRA on Tourism	

ที่มา: ASEAN Secretariat (๒๐๑๖)

โดยขอบเขตการดำเนินงานภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๒๕ ซึ่งปรับปรุงประเด็นเรื่องการเคลื่อนย้ายเสรีของแรงงานฝีมือในเอกสาร AEC Blueprint ฉบับเดิม^{๑๖} กำหนดแนวทางให้สมาชิกอาเซียนพิจารณาดำเนินการใน ๒ ประการสำคัญ ดังต่อไปนี้

(๑) มาตรการในเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกพิจารณา (๑) ขยายและเพิ่มข้อผูกพันภายใต้ความตกลงว่าด้วยการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาของอาเซียน (ASEAN Agreement on Movement of Natural Persons) ให้กว้างและลึกขึ้น เมื่อมีความเหมาะสมและ (๒) ลดข้อจำกัดด้านเอกสาร หากไม่สามารถจัดทำให้มีมาตรฐานเดียวกัน

(๒) พิจารณาปรับปรุงข้อตกลง MRAs ที่มีอยู่และจะพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดทำข้อตกลง MRAs ใหม่ ๆ เพิ่มเติมเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายนักวิชาชีพและแรงงานฝีมือในภูมิภาค^{๑๗}

^{๑๖} ดู AEC Blueprint ๒๐๑๕ ข้อ A.๕ การเคลื่อนย้ายเสรีของแรงงานฝีมือ.

^{๑๗} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๕ paras. ๑๙-๒๑.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีของอาเซียนเรื่องการอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและผู้ติดต่อทางธุรกิจ

- มาตรการในเชิงยุทธศาสตร์ให้สมาชิกขยายและเพิ่มข้อผูกพันภายใต้ความตกลงว่าด้วยการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาของอาเซียนให้กว้างและลึกขึ้น เมื่อมีความเหมาะสม และลดข้อจำกัดด้านเอกสาร หากไม่สามารถจัดทำให้มีมาตรฐานเดียว
- ทบทวนปรับปรุงเพิ่มเติมข้อตกลง MRAs เดิม

จะเห็นได้ว่า กรอบพันธกรณีที่ประเทศไทย รวมทั้งสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ทุกประเทศ จะต้องดำเนินการ คือ การดำเนินการในเรื่องการอนุญาตให้บุคคลสัญชาติอาเซียนเข้ามาประกอบวิชาชีพได้ตามวิชาชีพที่มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (MRAs) ข้างต้น และการพิจารณามาตรการเชิงยุทธศาสตร์ของสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศเพื่อขยายความร่วมมือในเรื่องดังกล่าวในระยะยาว ทั้งสองประเด็นจะได้นำไปวิเคราะห์กับกรณีการปรับปรุงกฎหมายของไทยที่จะต้องดำเนินการภายใต้พันธกรณีในการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังจะได้กล่าวต่อไป

๑.๖ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก (Enhancing Participation in Global Value Chains)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการเป็นเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง คือ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภูมิภาคในห่วงโซ่มูลค่าโลก การพัฒนาและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของห่วงโซ่มูลค่าภูมิภาคเป็นหนทางสำคัญที่อาเซียนพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นก้าวสำคัญในการเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจระดับโลก ประเด็นดังกล่าวจึงถูกกำหนดไว้ใน AEC Blueprint ๒๐๒๕ ในข้อ A.๖^{๑๘} ซึ่งเชื่อมโยงกับประเด็นอื่น ๆ ทั้งในเรื่องการค้าสินค้าและการค้าบริการอย่างเสรี เนื่องจากทั้งสองประเด็นมีส่วนสำคัญในการส่งเสริม

^{๑๘} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๖ paras. ๒๒-๒๔.

การมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยผ่านทั้งการยกเลิกข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เป็นทางการ (การเข้าสู่ตลาดและมาตรการเลือกปฏิบัติต่าง ๆ) หรือการอำนวยความสะดวกทางการค้าและความสอดคล้องของกฎระเบียบที่ดีขึ้น สำหรับแนวทางยุทธศาสตร์อื่น ๆ ในการเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าโลก AEC Blueprint ๒๐๒๕ วางแนวทางให้บรรดาสมาชิกอาเซียนไว้อย่างสามารถดำเนินการผ่านข้อริเริ่มต่าง ๆ อาทิ

(๑) การทำตราสินค้าระดับภูมิภาค การจัดกิจกรรมส่งเสริมในพื้นที่ต่าง ๆ และการวางกลยุทธ์ทางการตลาดร่วมกัน

(๒) ข้อริเริ่มด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้า ซึ่งเน้นทั้งในด้านการนำเข้าและส่งออก

(๓) การปรับประสานมาตรฐานให้เทียบเท่าสากลและการสนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินการได้ตามมาตรฐาน

(๔) การแบ่งปันข้อมูลระหว่างกันให้ดีขึ้น

(๕) การมุ่งเน้นที่มากขึ้นในเรื่องการเชื่อมโยง การลดผลกระทบจากข้อจำกัดทางการค้าและต้นทุนที่เกิดจากมาตรการที่มีใช้ภาษี และการปฏิรูปกฎระเบียบภายในประเทศ^{๑๔}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีของอาเซียนเรื่องการส่งเสริม การมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก

- พิจารณาทบทวนการดำเนินการในเรื่องการค้าสินค้าและการค้าบริการ
- มาตรการเชิงยุทธศาสตร์หรือมาตรการเชิงนโยบายระหว่างประเทศสมาชิก อาทิ การแบ่งปันข้อมูลระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

^{๑๔} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A.๕ paras. ๒๒-๒๔.

๒. อาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมและมีพลวัต

เป้าประสงค์ประการที่สองของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียน คือการทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมและมีพลวัต โดยมีกลไกที่สำคัญ ๙ ประการ ได้แก่ (๑) นโยบายด้านการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ (๒) การคุ้มครองบริโภค (๓) การเสริมสร้างความร่วมมือด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (๔) การเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพ นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนาและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ (๕) ความร่วมมือด้านภาษีอากร (๖) ธรรมภิบาล (๗) กฎระเบียบที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ความสอดคล้องและการตอบสนอง และแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบ และ (๘) การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน^{๒๐} โดยในแต่ละด้านจะมีกรอบกติการะหว่างประเทศที่สมาชิกได้จัดทำขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวต่อไป

๒.๑ นโยบายด้านการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ (Effective Competition Policy)

นโยบายด้านการแข่งขันเป็นเป้าหมายของอาเซียนที่กำหนดไว้ใน ASEAN Regional Guidelines on Competition Policy มีวัตถุประสงค์สำคัญคือการกำหนดนโยบายและระบบกฎหมายด้านการแข่งขันทางการค้าของประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตาม กรอบความตกลงดังกล่าวมีสภาพเป็น Soft Law จึงทำให้ประเด็นเรื่องการกำหนดนโยบายด้านการแข่งขันไม่มีสภาพบังคับ (Luu, ๒๐๑๒, p. ๒๙๒) ฉะนั้น การดำเนินการตามกรอบความตกลงดังกล่าวจึงเป็นเรื่องความสมัครใจของรัฐสมาชิก ซึ่งขอบเขตการดำเนินงานตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ ได้วางแนวปฏิบัติเกี่ยวกับนโยบายด้านการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

(๑) จัดทำนโยบายการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพโดยให้ประเทศสมาชิกอาเซียนที่ยังไม่มีกฎหมายการแข่งขันดำเนินการใช้บังคับกฎหมายการแข่งขัน และให้สมาชิกอาเซียนทุกประเทศมีการใช้บังคับกฎหมายการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างประเทศและตามแนวทางที่อาเซียนได้ตกลงร่วมกัน

^{๒๐} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๑ - B.๙.

(๒) เสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการแข่งขันในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยการจัดตั้งและดำเนินกลไกด้านองค์กรที่จำเป็นสำหรับการใช้บังคับกฎหมายการแข่งขันระดับประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคและการเสริมสร้างศักยภาพ

(๓) ส่งเสริมการเป็นภูมิภาคที่มีความตระหนักถึงการแข่งขัน ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม โดยการพัฒนาช่องทางในการแลกเปลี่ยนและการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายการแข่งขัน และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลสำหรับธุรกิจ เข้าถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องผ่านเว็บไซต์ของภูมิภาคทางด้านกฎหมายและนโยบายการแข่งขัน จัดกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ให้กับภาคธุรกิจและหน่วยงานภาครัฐ และศึกษาโครงสร้างอุตสาหกรรมรายสาขาและพฤติกรรมในแต่ละสาขาที่อาจมีผลกระทบต่อการแข่งขัน

(๔) จัดทำข้อตกลงความร่วมมือในระดับภูมิภาคด้านนโยบายและกฎหมายการแข่งขันโดยการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันเพื่อรองรับการทำธุรกรรมการค้าข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ

(๕) บรรลุผลสำเร็จในการการปรับประสานกฎหมายและนโยบายการแข่งขันในอาเซียนให้สอดคล้องกัน โดยพัฒนายุทธศาสตร์ระดับภูมิภาคที่ปรับสู่แนวทางเดียวกัน

(๖) มีการปรับข้อบทในส่วนนโยบายการแข่งขันซึ่งอาเซียนได้มีการเจรจาภายใต้ความตกลงการค้าเสรีต่าง ๆ กับคู่เจรจาและประเทศคู่ค้าอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายและกฎหมายการแข่งขันในอาเซียน เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางด้านนโยบายและกฎหมายการแข่งขันในภูมิภาค และ

(๗) ดำเนินการต่อเนื่องในการเสริมสร้างนโยบายและกฎหมายการแข่งขันในอาเซียนโดยคำนึงถึงแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างประเทศ^{๒๑}

^{๒๑} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๑ paras. ๒๖-๒๗.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีของอาเซียนเรื่องนโยบาย การแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ

- จัดทำนโยบายด้านการแข่งขันทางการค้าในแต่ละประเทศสมาชิก และมีความสอดคล้องกันทั่วภูมิภาคเพื่อไปสู่การพัฒนาข้อตกลงร่วมมือในระดับภูมิภาคในอนาคต
- เสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานภายในประเทศสมาชิก ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้า

๒.๒ การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection)

ประเด็นการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยยกระดับภูมิภาคให้มีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม อาเซียนยังไม่มีกรอบพันธกรณีรองรับในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค เพียงกำหนดกรอบความร่วมมือในเชิงองค์การระหว่างสมาชิก อาทิ Consumer Protection Digest and Case Studies: A Policy Guide^{๒๒} เป็นต้น ซึ่ง AEC Blueprint ๒๐๒๕^{๒๓} วางขอบเขตการดำเนินงานแก่สมาชิกอาเซียนไว้ดังนี้

(๑) จัดทำกรอบด้านการคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกันของอาเซียน โดยผ่านการมีกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคในระดับที่สูงขึ้น ปรับปรุงการบังคับใช้และการควบคุมดูแลกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และการมีกลไกการเยียวยารวมถึงกลไกทางเลือกต่างๆ ในการแก้ปัญหาข้อพิพาท^{๒๔}

(๒) ส่งเสริมการสร้างศักยภาพและให้ความรู้แก่ผู้บริโภคในระดับที่สูงขึ้น โดยสนองตอบประเด็นที่เป็นข้อกังวลของผู้บริโภคและเพิ่มพูนความรู้ รวมทั้งให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค^{๒๕}

^{๒๒} *Consumer Protection Digest and Case Studies: A Policy Guide* (๒๐๑๕).

^{๒๓} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๒ paras. ๒๘-๒๙.

^{๒๔} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๒ paras. ๒๘.

^{๒๕} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๒ paras. ๒๘.

(๓) สร้างความเชื่อมั่นที่เพิ่มขึ้นให้แก่ผู้บริโภค และการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ข้ามพรมแดนโดยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบังคับใช้ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยของสินค้า รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้แทนผู้บริโภคที่มากขึ้น และการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน^{๒๖}

(๔) ส่งเสริมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคในนโยบายด้านต่าง ๆ ของอาเซียน โดยผ่านการประเมินผลกระทบของนโยบายคุ้มครองผู้บริโภคและการพัฒนานโยบายที่ใช้องค์ความรู้เป็นฐาน^{๒๗}

(๕) ส่งเสริมมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในสินค้าและบริการต่าง ๆ เช่น การเงิน พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ การขนส่งทางอากาศ พลังงาน และโทรคมนาคม^{๒๘}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค

- ร่วมกันพัฒนารอบด้านในการคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกันของอาเซียน
- สร้างความร่วมมือระดับสมาชิกเพื่อยกระดับการคุ้มครองผู้บริโภคในภูมิภาคอาเซียนทั้งในเรื่องการสร้างเครือข่ายองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค และการส่งเสริมมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ให้มีระดับที่สูงขึ้น

๒.๓ การเสริมสร้างความร่วมมือด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Strengthening Intellectual Property Cooperation)

การเสริมสร้างความร่วมมือด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาอาเซียนให้เป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมและมีพลวัต โดยมีกรอบกติกาว่าด้วยความร่วมมือทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา (ASEAN

^{๒๖} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๒ paras. ๒๘-๒๙.

^{๒๗} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๒ paras. ๒๙.

^{๒๘} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๒ paras. ๒๙.

Framework Agreement on Intellectual Property Cooperation: AFAIPC)^{๒๙} เป็นบรรทัด
วางกรอบพันธกรณีสำหรับประเทศสมาชิกทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทย ให้ดำเนินการ
เกี่ยวกับการคุ้มครองและบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาในหลายกรณีดังนี้

(๑) การบริหารจัดการของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศสมาชิก อาเซียน

อาเซียนสนับสนุนให้สร้างความเข้มแข็งของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาและ
พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้เกิดการพัฒนาระบบทรัพย์สิน
ทางปัญญาของอาเซียนที่เข้มแข็งมากขึ้นด้วยการดำเนินการตามมาตรการหลัก ดังนี้

- ปรับปรุงบริการด้านทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิบัตร
เครื่องหมายการค้า และการออกแบบอุตสาหกรรม
- เพิ่มกิจกรรมการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อลด
ภาระงานของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาและลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรมต่าง ๆ
- ส่งเสริมการปรับปรุงบริการด้านทรัพย์สินทางปัญญาในแง่การตรง
ต่อเวลาและคุณภาพของผลงาน
- ดำเนินการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร
(Patent Cooperation Treaty: PCT) พิธีสารมาตรฐานการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
ระหว่างประเทศและความตกลงเฮกด้านการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ระหว่าง
ประเทศให้เสร็จสิ้นรวมทั้งพยายามที่จะเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
(TLT) และสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ในกรอบองค์การทรัพย์สิน
ทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) และ
- พัฒนาโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องเครื่องหมายการค้า
สิทธิบัตรและการออกแบบอุตสาหกรรม ผ่านระบบการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน
โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษสำหรับประเทศกัมพูชา ลาว และพม่า^{๓๐}

^{๒๙} ASEAN Framework Agreement on Intellectual Property Cooperation, signed in Thailand (๑๕ December ๑๙๙๕) (AFAIPC).

^{๓๐} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๓ paras. ๓๐-๓๑.

(๒) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพย์สินทางปัญญาในระดับภูมิภาคอาเซียน

กรอบอาเซียนได้กำหนดให้สมาชิกอาเซียนพัฒนาเวทีและโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพย์สินทางปัญญาในระดับภูมิภาคด้วยการดำเนินมาตรการหลัก ดังนี้

- พัฒนาเครือข่ายใหม่ ๆ ในการให้บริการด้านทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกันในภูมิภาค โดยครอบคลุมถึงหน่วยงานด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีและหน่วยงานสนับสนุนด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมต่าง ๆ (คลังข้อมูลสิทธิบัตร) โดยเน้นเรื่องการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์และการสร้างความเชื่อมโยงของตลาดทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่หรือตลาดใหม่ ๆ ในประเทศสมาชิกอาเซียน

- ปรับปรุงการให้บริการของประเทศสมาชิกอาเซียนผ่านบริการออนไลน์ที่เชื่อมโยงกัน รวมถึงระบบสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าและการออกแบบอุตสาหกรรม ตลอดจนระบบการยื่นจดทะเบียนออนไลน์

- ปรับปรุงและมีการบริหารจัดการเว็บไซต์ฐานข้อมูลด้านทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียนไว้ที่ส่วนกลาง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลด้านทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งรวมถึงสถิติต่าง ๆ มีความถูกต้องแม่นยำและมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ และ

- นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพของบริการ โดยครอบคลุมการพัฒนาระบบการแปลด้วยคอมพิวเตอร์สำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านสิทธิบัตร รวมถึงฐานข้อมูลสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าในระดับภูมิภาค^{๓๑}

(๓) การพัฒนาศักยภาพอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

นอกเหนือจากเรื่องการบริหารจัดการและการสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคอาเซียนแล้ว กรอบอาเซียนยังสนับสนุนให้สมาชิกขยายระบบนิเวศน์ด้านทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียนด้วยมาตรการหลัก ดังนี้

- จัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในอาเซียน (สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา ศาลทรัพย์สินทางปัญญา ศุลกากร และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

^{๓๑} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๓ paras. ๓๐-๓๑.

กับการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา) เพื่อยกระดับความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพในระดับภูมิภาคและส่งเสริมการสร้าง ความเคารพต่อทรัพย์สินทางปัญญา

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน องค์กรด้านทรัพย์สินทางปัญญา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ทั้งในภูมิภาคและภาคีภายนอก และ
- เพิ่มศักยภาพบุคลากรด้านทรัพย์สินทางปัญญาของอาเซียนผ่านการ ศึกษาเกี่ยวกับระบบการรับรองในระดับภูมิภาค

(๔) การส่งเสริมการสร้างสรรคและการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา ในเชิงพาณิชย์

กรอบอาเซียนยังสนับสนุนให้สมาชิกดำเนินการเสริมสร้างกลไกระดับภูมิภาค ในการส่งเสริมการสร้างสรรคและการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ โดยรวมถึงการพัฒนาแผนงานสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย และ สาขาสร้างสรรคต่าง ๆ ผ่านมาตรการหลัก ดังนี้

- เพิ่มความตระหนักและความเคารพต่อทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อส่งเสริม การคุ้มครองและการใช้ประโยชน์ ตลอดจนสาขาสร้างสรรคต่าง ๆ
- พัฒนาบริการด้านการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้าง ความตระหนักถึงมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะสินทรัพย์ทางการเงิน
- ส่งเสริมสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเชิงพาณิชย์ในอาเซียน ผ่านการปรับปรุงศักยภาพของสาขาที่มีความสามารถในการผลิตในการพัฒนา ยุทธศาสตร์ การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและการสร้างแบรนด์สินค้า และ
- ส่งเสริมกลไกการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ทรัพย์สิน การ พันธุกรรม (GR) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (TK) และการแสดงออกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น (TCEs) รวมทั้งให้ความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวในตลาดอาเซียนและตลาด ต่างประเทศ^{๓๒}

^{๓๒} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๓ paras. ๓๐-๓๑.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องความร่วมมือด้านสิทธิ ในทรัพย์สินทางปัญญา

- การบริหารจัดการของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาความร่วมมือด้านทรัพย์สินทางปัญญาฉบับต่าง ๆ ภายใต้ WIPO
- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพย์สินทางปัญญาในระดับภูมิภาคอาเซียน และการพัฒนาศักยภาพอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา
- การส่งเสริมการสร้างสรรค์และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์

๒.๔ การเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพ นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ (Productivity-Driven Growth, Innovation, Research and Development, and Technology Cooperation)

ประเด็นเรื่องการเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพ นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์เป็นประเด็นเพื่อส่งเสริมนวัตกรรม ที่สมาชิกอาเซียนพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญมากขึ้นต่อการพัฒนาภูมิภาคทั้งในระดับประเทศและข้ามพรมแดน ประเด็นดังกล่าวเป็นกรอบนโยบายที่ไม่มีสภาพบังคับ แต่เป็นแนวปฏิบัติที่สนับสนุนให้สมาชิกสร้างความร่วมมือระหว่างกันโดยมีมาตรการเชิงยุทธศาสตร์ที่สมควรพิจารณา ดังนี้

(๑) การแบ่งปันข้อมูลและการสร้างเครือข่ายเพื่อกระตุ้นความคิดและการสร้างสรรค์ในระดับมหาวิทยาลัยและในระดับธุรกิจ

(๒) ให้ความสำคัญมากขึ้นกับการประกอบการและการพัฒนาหลักสูตรบ่มเพาะทางธุรกิจเพื่อการพาณิชย์

(๓) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมด้านนโยบายภายในอาเซียนที่เอื้อต่อการถ่ายโอนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทั้งในบริษัทท้องถิ่นและบริษัทต่างชาติภายในภูมิภาค

(๔) เน้นสนับสนุนการพัฒนาอุทยานเพื่อการวิจัยและเทคโนโลยี ห้องทดลองเพื่อการวิจัยของมหาวิทยาลัย รัฐบาลหรือบรรษัทร่วมทุน ศูนย์การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งสถาบันและศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในลักษณะเดียวกัน

(๕) พัฒนาและเสริมสร้างความเชื่อมโยงของอาเซียนกับเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาในระดับโลกและภูมิภาค

(๖) ส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในภูมิภาคให้เข้มแข็งขึ้น

(๗) ส่งเสริมโครงการที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของอาเซียนในห่วงโซ่มูลค่าโลกและภูมิภาค เครือข่ายการผลิต รวมถึงโครงการต่าง ๆ และการส่งเสริมร่วมกันซึ่งจะดึงดูดบริษัทชั้นนำด้านเทคโนโลยีในการเข้ามาตั้งร้านประกอบการในภูมิภาค พัฒนาการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมสนับสนุน และปรับปรุงการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านกายภาพ และด้านองค์กรภายในภูมิภาคและภูมิภาคอื่นของโลก^{๓๓}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องการเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์

- มาตรการเชิงนโยบายภาครัฐของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนที่ต้องตอบสนองต่อการเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา และการนำเทคโนโลยีมาใช้เชิงพาณิชย์

๒.๕ ความร่วมมือด้านภาษีอากร (Taxation Cooperation)

สำหรับเรื่องความร่วมมือด้านภาษีอากรเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักที่สนับสนุนขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน โดยการจัดการกับประเด็นอุปสรรคด้านการคลังซึ่งมาตรการที่อยู่ระหว่างดำเนินการและมาตรการใหม่ที่จะดำเนินการในอนาคต ประกอบด้วย

(๑) สร้างความพยายามร่วมกันที่จะสนับสนุนการดำเนินการเพื่อจัดทำความตกลงอนุสัญญาภาษีซ้อนให้แล้วเสร็จและการปรับปรุงเครือข่ายความตกลงเพื่อแก้ไขปัญหาการเก็บภาษีซ้ำซ้อน และการดำเนินการในการขยายขอบเขตโครงสร้างภาษีหัก ณ ที่จ่ายเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อส่งเสริมการขยายฐานนักลงทุนในตลาดตราสารหนี้ในภูมิภาคอาเซียน

(๒) ปรับปรุงการดำเนินงานด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

^{๓๓} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๔ paras. ๓๒-๓๔.

(๓) หรือเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไขปัญหาคาการปรับรายได้ฐานภาษี และโยกย้ายกำไร เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีสถานะทางการคลังที่ดี

(๔) พิจารณาความเป็นไปได้ในการนำหมายเลขประจำตัวของผู้เสียภาษีโลกมาใช้ เพื่อปรับปรุงการจัดเก็บภาษีและขยายขอบเขตการติดตามการทำธุรกรรม และ

(๕) พิจารณาความเป็นไปได้ในการสร้างความร่วมมือในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต และแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าทั่วไปที่สามารถจัดเก็บภาษีสรรพสามิตระหว่างประเทศ สมาชิก^{๓๔}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนความร่วมมือด้านภาษีอากร

- การจัดทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อป้องกันการเสียภาษีซ้ำซ้อนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
- การสร้างความร่วมมือในอนาคตเกี่ยวกับข้อตกลงเรื่องภาษีในลักษณะต่าง ๆ และการบริหารจัดการขององค์กรภาครัฐ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายในประเทศของสมาชิกอาเซียน

๒.๖ ธรรมาภิบาล (Good Governance)

ประเด็นเรื่องธรรมาภิบาลเป็นประเด็นที่อาเซียนตระหนักถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เพื่อสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ๒๐๒๕ ที่มีพลวัตมากขึ้น โดยสมาชิกอาเซียนมีประเด็นที่ต้องพิจารณาทบทวนมาตรการเชิงยุทธศาสตร์มีดังนี้

(๑) ส่งเสริมให้อาเซียนสามารถตอบสนองได้มากขึ้น โดยเสริมสร้างธรรมาภิบาลผ่านความโปร่งใสของภาครัฐและการมีส่วนร่วมกับภาคเอกชนที่มากขึ้น

(๒) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคเอกชน รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงความโปร่งใสและการสอดประสานกันของนโยบายภาครัฐกับการดำเนินการของภาคธุรกิจในอนาคตและสาขาต่าง ๆ ภายในภูมิภาคอาเซียน^{๓๕}

^{๓๔} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๕ para. ๓๕.

^{๓๕} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๕ para. ๓๖.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องธรรมาภิบาล

- สร้างความโปร่งใสในภาครัฐ
- สร้างความโปร่งใสในภาคเอกชน

๒.๗ กฎระเบียบที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ความสอดคล้องและการตอบสนอง และแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบ (Effective, Efficient, Coherent and Responsive Regulations, and Good Regulatory Practice)

การรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนทำให้สมาชิกอาเซียนต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับนโยบายและกฎระเบียบ โดยคำนึงถึงระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน ฉะนั้นประเด็นเรื่องกฎระเบียบที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องและตอบสนอง และเป็นแนวปฏิบัติที่ดีจึงเป็นอีกประเด็นที่สำคัญที่ AEC Blueprint ๒๐๒๕ ได้นำมาบรรจุไว้ โดยสนับสนุนให้สมาชิกอาเซียนพิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้

(๑) มีกฎระเบียบที่สนับสนุนการแข่งขัน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และไม่เลือกปฏิบัติ

(๒) ดำเนินแผนงานระดับภูมิภาคอย่างสม่ำเสมอในการทบทวนกระบวนการและวิธีการบังคับใช้กฎระเบียบที่มีอยู่เพื่อลดขั้นตอนลงอีก และให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้ไขและเพิ่มมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสม ซึ่งอาจรวมถึงการยกเลิกกฎระเบียบหากจำเป็น

(๓) จัดตั้งองค์กรในการหารือเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบ และแจ้งให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนต่าง ๆ ทราบเกี่ยวกับการหารือด้านกฎระเบียบ รวมทั้งช่วยสร้างความเห็นร่วมกันในการปฏิรูปกฎระเบียบ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับภาคเอกชน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ช่วยให้เกิดความสอดคล้องกันด้านกฎระเบียบ เพิ่มความโปร่งใสและความประสานสอดคล้องกันมากขึ้นของนโยบายภาครัฐกับกิจกรรมทางธุรกิจในทุกอุตสาหกรรมและสาขาในภูมิภาคอาเซียน

(๔) รวมเรื่องการตั้งเป้าหมายและหลักเกณฑ์ชี้วัดที่สำคัญซึ่งเอื้ออำนวยต่อการประเมินสภาพแวดล้อมด้านกฎระเบียบอย่างสม่ำเสมอและการทบทวนความคืบหน้าและผลกระทบในภูมิภาคเป็นระยะ

(๕) ดำเนินโครงการเสริมสร้างศักยภาพตามเป้าหมายที่กำหนด ร่วมกับหุ้นส่วนทางวิชาการ เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกอาเซียนในการริเริ่มการปฏิรูปกฎระเบียบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของระดับการพัฒนา ความจำเป็นต่อการพัฒนา และนโยบายด้านกฎระเบียบของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน^{๓๖}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนที่เกี่ยวกับกฎระเบียบที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ความสอดคล้องและการตอบสนอง และแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบ

- การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกเรื่องการกำหนดนโยบาย
- การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรทำหน้าที่ดูแลในประเด็นดังกล่าว

๒.๘ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Sustainable Economic Development)

ประเด็นเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนเป็นส่วนสำคัญอีกประการของยุทธศาสตร์การเติบโตของภูมิภาคโดยวางกรอบแนวปฏิบัติให้สมาชิกอาเซียนพิจารณามาตรการเชิงยุทธศาสตร์ในประเด็นดังต่อไปนี้

(๑) เน้นนโยบายที่สนับสนุนพลังงานทดแทนและกำหนดเป้าหมายรวมที่เป็นไปตามนโยบาย

(๒) พัฒนารอบงานเพื่อสนับสนุนการนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและที่ใช้คาร์บอนต่ำมาใช้ ตลอดจนขอความสนับสนุนจากนานาชาติเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าอาเซียนจะสามารถเข้าถึงกลไกที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีคาร์บอนต่ำได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำลง

(๓) ส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพสำหรับการขนส่ง รวมถึงการค้าเสรีของเชื้อเพลิงชีวภาพภายในภูมิภาคและการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพรุ่นที่ ๓

^{๓๖} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๕ para. ๓๗.

(๔) ส่งเสริมความเชื่อมโยงภายในอาเซียน รวมทั้งความเชื่อมโยงผ่านการซื้อขายไฟฟ้าระหว่างประเทศสมาชิก ตามกรอบงานของเครือข่ายระบบสายส่งไฟฟ้าของอาเซียน และความร่วมมือด้านก๊าซปิโตรเลียมเหลวภายใต้การเชื่อมโยงโครงข่ายท่อส่งก๊าซธรรมชาติของอาเซียน

(๕) กำหนดเงื่อนไขการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อช่วยเพิ่มการผลิตและลดความสูญเสียหลังการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการที่คาดการณ์ว่าจะมีในอนาคต และให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร รวมทั้งทบทวนแผนงานการลงทุนที่มีอยู่ในปัจจุบัน และสนองตอบความต้องการในการลงทุนสาขาอาหารและสาขาเกษตร พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ และระบบการบริหารจัดการที่สร้างความมั่นใจในความปลอดภัยด้านอาหารและรองรับประเด็นสุขภาพโรคร้าย และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในสาขาย่อยที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ได้แก่ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปศุสัตว์ และพืชสวน

(๖) ส่งเสริมแนวปฏิบัติที่ดีด้านการเกษตรเพื่อลดผลกระทบในเชิงลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ

(๗) ส่งเสริมการบริหารจัดการป่าโดยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่ป่าและบริเวณโดยรอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของป่าไม้และความมั่งคั่งของประชาชน^{๓๗}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

- สนับสนุนให้สมาชิกอาเซียนกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในลักษณะต่าง ๆ อาทิ การปกป้องสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๒.๙ แนวโน้มสำคัญของโลกและประเด็นใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Global Megatrends and Emerging Trade-Related Issues)

อาเซียนยังให้ความสำคัญกับแนวโน้มของโลกและประเด็นใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการค้า ฉะนั้น กรอบการดำเนินงานตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ จึงกำหนดให้สมาชิกอาเซียน

^{๓๗} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๕ para. ๔๑.

จำเป็นที่จะต้องสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมของความสัมพันธ์ด้านอุตสาหกรรมซึ่งเอื้อต่อการลงทุนในแรงงานและบริษัทต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการยกระดับอุตสาหกรรมและเอื้อต่อการบริหารจัดการสำหรับการปรับตัวด้านแรงงานในการรวมตัวของอาเซียน ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการเพิ่มกระบวนการหรือทางสังคมเกี่ยวกับความรับผิดชอบร่วมกัน และความประสานสอดคล้องกันระหว่างธุรกิจ แรงงาน และรัฐบาลให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความสามารถในการแข่งขัน มีพลวัต และได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง^{๓๘} อันจะเห็นได้ว่า ขอบเขตการดำเนินงานตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ ในประเด็นนี้เป็นการกำหนดท่าทีของบรรดารัฐสมาชิกอาเซียนซึ่งยังไม่มีมาตรการเชิงยุทธศาสตร์หรือแผนดำเนินการที่ชัดเจนรองรับ

๓. ความเชื่อมโยง และความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มมากขึ้น

เป้าหมายสำคัญอีกประการของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนคือมีความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ๙ ด้าน ได้แก่ (๑) การขนส่ง (๒) โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (๓) พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (๔) พลังงาน (๕) อาหาร การเกษตรและป่าไม้ (๖) การท่องเที่ยว (๗) สุขภาพ (๘) แร่ธาตุ และ (๙) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี^{๓๙} โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ การขนส่ง (Transport)

การขนส่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานแห่งรัฐ การยกระดับความสามารถในแข่งขันของภูมิภาคอาเซียน และการสร้างความเชื่อมโยงในภูมิภาคอาเซียน ความร่วมมือด้านการขนส่งของอาเซียนมีเป้าหมายสำคัญคือการเสริมสร้างระบบการขนส่งในภูมิภาคอาเซียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาเซียนมีแผนปฏิบัติการด้านการขนส่งเป็นกรอบกำหนดครอบคลุมทั้งการขนส่งทางบก ทางทะเลและทางอากาศ กรอบอาเซียนกำหนดให้บรรดาสมาชิกรวมทั้งประเทศไทยพิจารณาดำเนินการในประเด็นดังต่อไปนี้

^{๓๘} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.๕ paras. ๔๒-๔๔.

^{๓๙} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.

(๑) จัดตั้งเครือข่ายการขนส่งทางบกภายในภูมิภาคอาเซียนและระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการค้าและการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศสมาชิก^{๔๐}

(๒) เสริมสร้างตลาดการบินร่วมอาเซียนให้มีศักยภาพในการแข่งขันและความสามารถในการปรับตัวที่เพิ่มขึ้น^{๔๑}

(๓) จัดตั้งตลาดการขนส่งทางทะเลร่วมของอาเซียนและส่งเสริมความปลอดภัยในการเดินเรือ ความมั่นคงปลอดภัย และระเบียบเศรษฐกิจทางยุทธศาสตร์ภายในอาเซียน^{๔๒}

(๔) สร้างระบบการขนส่งหลายรูปแบบและระบบโลจิสติกส์ที่เชื่อมโยงมีประสิทธิภาพและสามารถแข่งขันในระดับโลกสำหรับการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางถนน ทั้งภายในและภายนอกอาเซียน^{๔๓}

(๕) กำหนดกรอบนโยบายระดับภูมิภาคเพื่อสนับสนุนการขนส่งที่ยั่งยืน ซึ่งรวมถึงข้อริเริ่มเรื่องรูปแบบการขนส่งที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์น้อยประหยัดพลังงาน และเข้าถึงระบบขนส่งได้ง่าย การเชื่อมต่อระบบการขนส่งซึ่งรวมทั้งการวางแผนการใช้ที่ดิน^{๔๔}

^{๔๐} โดยมีมาตรการที่สำคัญ ดังนี้ (๑) มุ่งสู่การรวมโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทางบก (ถนนและรถไฟ) และการเชื่อมโยงระหว่างกันหลายรูปแบบด้วยท่าอากาศยานหลัก ท่าเรือ การเชื่อมต่อเส้นทางการขนส่งทางล่าน้ำภายในประเทศและเรือเฟอร์รี่และ (๒) ส่งเสริมความพยายามในการประสานและร่วมมือทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๑, para. ๔๘.I.

^{๔๑} โดยมาตรการที่สำคัญ ได้แก่ (๑) เพิ่มความปลอดภัยและความมั่นคงของน่านฟ้าอาเซียนให้มากยิ่งขึ้น (๒) ยกกระดับการจัดการจราจรทางอากาศให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และ (๓) ส่งเสริมความเชื่อมโยงที่มากยิ่งขึ้นดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๑, para. ๔๘.II.

^{๔๒} ผ่านมาตรการที่สำคัญ ได้แก่ (๑) ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางทะเลภายในอาเซียนด้วยการจัดตั้งความร่วมมือการขนส่งทางทะเลในภูมิภาคสู่การเป็นตลาดการขนส่งทางทะเลร่วมของอาเซียน และการปฏิบัติตามสนธิสัญญาภายใต้องค์การทางทะเลระหว่างประเทศรวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยทางทะเลภายในอาเซียน (๒) พัฒนาระเบียงโลจิสติกส์ทางทะเลเชิงยุทธศาสตร์ ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๑, para. ๔๘.III.

^{๔๓} ผ่านมาตรการสำคัญ ได้แก่ (๑) การมีผลในทางปฏิบัติของกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งข้ามแดนและกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (๒) การมีผลในทางปฏิบัติของกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งผู้โดยสารทางบก ข้ามพรมแดนและ (๓) การเพิ่มขีดความสามารถและการพัฒนาทักษะให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๑, para. ๔๘.IV.

^{๔๔} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๑, para. ๔๘.V.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนที่เกี่ยวกับการขนส่ง

- สร้างความร่วมมือด้านการคมนาคมระหว่างประเทศสมาชิก ทั้งการขนส่งทางบก ทางทะเลและทางอากาศ
- สร้างความร่วมมือเพื่อกำหนดกรอบนโยบายที่เกี่ยวกับการขนส่งระหว่างประเทศสมาชิก และเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน

๓.๒ โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology)

สำหรับเรื่องโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเรื่องที่พัฒนามาจากขอบเขตการดำเนินงานภายใต้ AEC Blueprint ๒๐๑๕ ในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านกิจการโทรคมนาคมและเทคโนโลยี โดยกรอบ AEC Blueprint ๒๐๒๕ ยังได้เน้นย้ำเรื่องโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีเอกสารของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง อาทิ Ministerial Understanding on ASEAN Cooperation in Telecommunication and Information Technology และผังดำเนินการ Vientiane Action Program on Telecommunication and IT Sector เป็นแผนดำเนินการให้สมาชิกอาเซียน รวมทั้งประเทศไทยดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังต่อไปนี้

(๑) แสวงหาแนวทางการใช้และประสานงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการค้ารูปแบบดิจิทัลในอาเซียน

(๒) ส่งเสริมความพยายามในการนำดิจิทัลมาเสริมสร้างศักยภาพให้กับบุคคล และทำให้เกิดการพัฒนาชุมชน

(๓) สนับสนุนนวัตกรรมและการประกอบการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ

(๔) ปรับปรุงความเชื่อมโยงและโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ และพัฒนามาตรการที่จะเพิ่มความสามารถในการปรับเปลี่ยนของโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

(๕) ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพสำหรับแรงงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

(๖) ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายเสรีของสินค้า บริการและการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศภายในภูมิภาค รวมทั้งการลดค่าธรรมเนียมการให้บริการโทรศัพท์ข้ามแดนระหว่างประเทศภายในอาเซียน

(๗) สนับสนุนการเติบโตและการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์และสื่อใหม่ในภูมิภาค

(๘) สร้างระบบนิเวศน์ทางดิจิทัลที่น่าเชื่อถือรวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ให้มากยิ่งขึ้นและพัฒนามาตรการที่จะปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล^{๔๕}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนที่เกี่ยวกับ โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านกิจการโทรคมนาคมและเทคโนโลยีของประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งรวมทั้งการพัฒนาระบบและโครงสร้างขั้นพื้นฐาน การพัฒนามนุษย์ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และระบบคุ้มครองและป้องกันความปลอดภัยด้านข้อมูล เป็นต้น
- การสร้างและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการประกอบการในภาคธุรกิจ

๓.๓ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce)

เพื่อวางโครงสร้างทางนโยบายและระบบกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในภูมิภาคอาเซียนตามพันธกรณีภายใต้ e-ASEAN Framework Agreement พังดำเนินการตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๓ จึงกำหนดให้สมาชิกอาเซียนและประเทศไทยดำเนินการดังต่อไปนี้

^{๔๕} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๒, para. ๕๑.

- (๑) การปรับประสานกฎหมายเรื่องสิทธิและการคุ้มครองผู้บริโภค
- (๒) การปรับประสานกรอบด้านกฎหมายสำหรับการระงับข้อพิพาทผ่านระบบออนไลน์ โดยคำนึงถึงมาตรฐานระหว่างประเทศที่มีอยู่
- (๓) ระบบการยืนยันบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์และการอนุมัติสิทธิเข้าใช้งานที่สามารถทำงานร่วมกัน ยอมรับร่วมกัน ปลอดภัยและง่ายต่อการปฏิบัติโดยผู้ใช้งาน
- (๔) มีกรอบสำหรับการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่เชื่อมโยงกันและครอบคลุมทุกมิติ^{๔๖}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนที่เกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

- การจัดทำกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
- การสร้างระบบและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับเรื่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อาทิ ระบบการยืนยันบุคคลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือระบบการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

๓.๔ พลังงาน (Energy)

ในระยะแรกเริ่ม อาเซียนให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านพลังงานใน ๒ ด้านที่สำคัญ คือ การจัดทำโครงการระบบสายส่งไฟฟ้าในอาเซียน (APG) ซึ่งกล่าวไว้ใน Memorandum of Understanding on the ASEAN Power Grid กับโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติของอาเซียน (TAGP) ในเอกสาร ASEAN Memorandum of Understanding on the Trans-ASEAN Gas Pipeline^{๔๗} และภายใต้กรอบการดำเนินงานของ AEC Blueprint ๒๐๒๕ กำหนดให้สมาชิกดำเนินการร่วมกันด้านพลังงานดังนี้

- (๑) พัฒนาการเชื่อมโยงระบบโครงข่ายสายส่งไฟฟ้าอาเซียนโดยริเริ่มการซื้อขายไฟฟ้าพหุภาคีอย่างน้อยในหนึ่งอนุภูมิภาคในอาเซียนภายในปี ๒๕๖๑
- (๒) พัฒนาการเชื่อมโยงโครงข่ายท่อส่งก๊าซธรรมชาติของอาเซียน

^{๔๖} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๓, para. ๕๓.

^{๔๗} ดู AEC Blueprint ๒๐๑๕ ข้อ B.๔.

(๓) สร้างความร่วมมือเกี่ยวกับถ่านหินและเทคโนโลยีถ่านหินสะอาด ซึ่งรวมทั้งการเพิ่มจำนวนโครงการเทคโนโลยีถ่านหินสะอาดให้ได้ภายในปี ๒๕๖๓

(๔) พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการอนุรักษ์พลังงาน โดยกำหนดให้สมาชิกอาเซียนลดความเข้มข้นในการใช้พลังงานในภูมิภาคในอัตราร้อยละ ๒๐ สำหรับเป้าหมายระยะกลางในปี ๒๕๖๓ และร้อยละ ๓๐ สำหรับเป้าหมายระยะยาวในปี ๒๕๖๘ โดยใช้ฐานของปี ๒๕๔๘

(๕) เพิ่มสัดส่วนของพลังงานทดแทนในส่วนประกอบของพลังงานอาเซียน ในอัตราส่วนตามที่ประเทศสมาชิกอาเซียนเห็นชอบร่วมกันภายในปี ๒๕๖๓

(๖) สร้างเสริมสถานะของสาขาพลังงานอาเซียนในระดับนานาชาติผ่านการเผยแพร่รายงานประจำปีว่าด้วยความร่วมมือด้านพลังงานอาเซียน

(๗) สร้างขีดความสามารถบุคลากรภาครัฐของประเทศสมาชิกอาเซียนด้านพลังงานนิวเคลียร์ รวมถึงระบบกฎระเบียบเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนที่เกี่ยวกับพลังงาน

- พัฒนาการเชื่อมโยงระบบพลังงานในเรื่องโครงข่ายสายส่งไฟฟ้าอาเซียนและโครงข่ายท่อส่งก๊าซธรรมชาติระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
- สนับสนุนเรื่องการอนุรักษ์พลังงาน การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เรื่องพลังทดแทน พลังงานถ่านหินและเทคโนโลยีถ่านหินสะอาด และพลังงานนิวเคลียร์ภาคพลเรือน
- การพัฒนานโยบายระดับภูมิภาคและการวางแผนที่เกี่ยวกับพลังงาน

๓.๕ อาหาร การเกษตร และป่าไม้ (Food, Agriculture and Forestry)

ประเด็นเรื่องอาหาร การเกษตรและป่าไม้เป็นประเด็นที่อยู่ในเรื่องการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียนตาม AEC Blueprint ๒๐๑๕ ภายหลังจากจัดทำแผนดำเนินการตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ เรื่องอาหาร การเกษตรและป่าไม้ได้กลายเป็นกลไกสำคัญของการสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มขึ้นตามเป้าประสงค์

ประการที่สอง โดยอาเซียนไว้วงกรอบให้สมาชิกและประเทศไทยพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

- (๑) ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการรวมตัวทางเศรษฐกิจด้วยการลดอุปสรรคทางการค้าในลักษณะต่าง ๆ
- (๒) ส่งเสริมความเข้มแข็งของความร่วมมือและศักยภาพเพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน
- (๓) เพิ่มผลิตภาพการผลิตทางการเกษตร และ
- (๔) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตทางการเกษตรในกระบวนการโลกาภิวัตน์^{๕๕}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนที่เกี่ยวกับอาหาร การเกษตร และป่าไม้

- ทบทวนประเด็นเรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการรวมตัวทางเศรษฐกิจ
- การพัฒนาเทคโนโลยีและการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐในแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวกับเรื่องอาหารการเกษตรและป่าไม้

๓.๖ การท่องเที่ยว (Toursim)

สำหรับประเด็นด้านการท่องเที่ยว อาเซียนมีเป้าหมายสำคัญ ๒ ประการที่กำหนดขอบเขตให้สมาชิกอาเซียนพิจารณาดำเนินการ กล่าวคือ

- (๑) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเดียวกัน
- (๒) ประเด็นเรื่องการมีรูปแบบการท่องเที่ยวอาเซียนที่ยั่งยืนและครอบคลุมทุกภาคส่วน^{๕๖}

ประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นแนวนโยบายที่สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกอาเซียนไปดำเนินการต่อไปตามที่เห็นสมควร

^{๕๕} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๕, paras. ๕๕-๕๗.

^{๕๖} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๖, para. ๕๙.

๓.๗ สุขภาพ (Healthcare)

สำหรับประเด็นเรื่องสุขภาพ อาเซียนเน้นย้ำถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสุขภาพในประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้วยการผสมผสานเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรพันธุกรรม และการแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มมากขึ้น กรอบอาเซียนกำหนดให้สมาชิกพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการเปิดตลาดบริการสุขภาพของภาคเอกชน และการลงทุนในรูปแบบความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน เพื่อการให้บริการสุขภาพที่ครบวงจรในภูมิภาค^{๕๐}

(๒) ปรับปรุงมาตรฐานและความสะดวกคล่องในผลิตภัณฑ์และบริการด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น เช่น การจัดทำเอกสารทางเทคนิคที่เป็นรูปแบบเดียวกัน ซึ่งจำเป็นสำหรับขั้นตอนการจดทะเบียนและฉลากแสดงโภชนาการ^{๕๑}

(๓) ส่งเสริมสาขาที่มีศักยภาพในการเติบโตสูงซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อระบบบริการสุขภาพของสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศ^{๕๒}

(๔) ให้การอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นในการเคลื่อนย้ายบุคลากรวิชาชีพด้านสุขภาพในภูมิภาค^{๕๓} และ

(๕) ส่งเสริมระบบการประกันสุขภาพที่เข้มแข็งในภูมิภาค และยกระดับการพัฒนารอบความตกลงอาเซียนด้านยาแผนโบราณและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารผ่านการจัดทำแนวทางและกรอบการดำเนินงานที่เหมาะสม และพัฒนาและออกกฎระเบียบเกี่ยวกับ

^{๕๐} กรณีนี้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินการในเรื่องสภาแวดล้อมการลงทุนใน AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A. ๓ และเรื่องการค้าบริการตามข้อ A. ๒.

^{๕๑} กรณีนี้มีความสัมพันธ์กับเรื่องมาตรฐานสินค้าอันเกี่ยวข้องกับเรื่องการค้าสินค้าตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A. ๑ (โดยเฉพาะการเป็น ASEAN Single Window) และรวมทั้งเป้าประสงค์เรื่องความเชื่อมโยง และความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มขึ้นตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ B.

^{๕๒} กรณีนี้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินการในเรื่องการค้าบริการ AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A. ๒.

^{๕๓} กรณีนี้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินการในเรื่องการค้าบริการ AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ A. ๒.

ผลิตภัณฑ์สุขภาพใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่ออำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นต่อการค้าผลิตภัณฑ์สุขภาพในภูมิภาค^{๕๔}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนที่เกี่ยวกับสุขภาพ

- สร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวกับประเด็นเรื่องสุขภาพกับประเด็นการค้า การบริการ การลงทุนและการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี
- การพัฒนาร่วมกันระหว่างสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับกฎระเบียบ กฎหมายหรือนโยบาย และระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับสุขภาพในภูมิภาคอาเซียน

๓.๘ แร่ธาตุ (Minerals)

สำหรับประเด็นเรื่องแร่ธาตุ อาเซียนได้กำหนดกรอบความร่วมมือในด้านดังกล่าวไว้ใน Ministerial Understanding on ASEAN Cooperation in Mineral (๒๐๐๕) โดยให้สมาชิกพิจารณาดำเนินการในประเด็นดังต่อไปนี้ อำนวยความสะดวกและส่งเสริมการค้าและการลงทุนในสาขาแร่ธาตุ

- (๑) ส่งเสริมการพัฒนาด้านแร่ธาตุที่ยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและสังคม
- (๒) เสริมสร้างศักยภาพของสถาบันและบุคลากรในสาขาแร่ธาตุของอาเซียน^{๕๕}
- (๓) รักษาฐานข้อมูลด้านแร่ธาตุของอาเซียนที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย

จะเห็นได้ว่า การดำเนินการในเรื่องแร่ธาตุมีความเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องการค้าการลงทุน การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

^{๕๔} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๗, para. ๖๑.

^{๕๕} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๘, paras. ๖๓-๖๔.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องแร่ธาตุ

- อำนวยความสะดวกและส่งเสริมการค้าการลงทุนในสาขาแร่ธาตุ และเป็นไปอย่างยั่งยืน
- การพัฒนาศักยภาพของประเทศทั้งด้านทรัพยากรบุคคล สถาบัน และระบบโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง

๓.๙ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology)

ประเด็นเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอีกปัจจัยสำคัญของเป้าประสงค์อาเซียนในการสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มขึ้น โดยกรอบเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายศูนย์กลางความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือ แบ่งปันสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการวิจัย และบุคลากร เพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีร่วมกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการนำมาใช้ในเชิงพาณิชย์

(๑) ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยจากสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน โดยดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนและการดำเนินการที่เหมาะสมด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายภาวะเปียบและนโยบายระดับประเทศ

(๒) จัดตั้งระบบและกลไกที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีและเยาวชนในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ

(๓) เพิ่มความตระหนักรู้ของสาธารณะต่อผลความสำเร็จที่เกิดจากความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของอาเซียน

(๔) จัดตั้งระบบสนับสนุนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมและบริหารจัดการธุรกิจด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ

(๕) จัดทำยุทธศาสตร์ใหม่สำหรับความเป็นหุ้นส่วนกับคู่เจรจาและองค์การที่เกี่ยวข้องในโครงการที่มีผลประโยชน์เกื้อกูลกัน^{๕๖}

^{๕๖} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ C.๙, para. ๖๖.

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- การจัดทำและพัฒนาระบบเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการพัฒนา
ด้านวิทยาศาสตร์
- การพัฒนาสถาบัน องค์กร บุคลากร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน

๔. การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัวครอบคลุมทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญ กับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ด้วยเหตุที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความแตกต่างทางด้านระดับการพัฒนาเศรษฐกิจกันอย่างมากมายซึ่งส่งผลต่อเรื่องชนชั้นและความเท่าเทียมกันในสังคม เป้าประสงค์ของ AEC Blueprint ๒๐๒๕ จึงได้เน้นย้ำไปที่การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัวครอบคลุมทุกภาคส่วนและให้ความสำคัญกับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง อันเป็นการเน้นย้ำเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียม” โดยรายละเอียดสำคัญ ๔ ประการ คือ (๑) การเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและรายย่อย ให้เข้มแข็ง (๒) การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของภาคเอกชน (๓) ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน และ (๔) การลดช่องว่างการพัฒนา^{๕๗} ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ การเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและรายย่อย ให้เข้มแข็ง (Strengthening the Role of Micro, Small, and Medium Enterprises)

จากการพัฒนาธุรกิจที่มีขนาดเล็กและกลางตาม AEC Blueprint ๒๐๑๕ อาเซียนยังเน้นย้ำเรื่องบทบาทของธุรกิจดังกล่าวว่ามีความสำคัญต่อการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน ฉะนั้น อาเซียนจึงมุ่งเน้นที่จะเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและรายย่อยให้มากขึ้นและมีความเข้มแข็ง โดยสนับสนุนให้สมาชิกอาเซียนดำเนินการดังนี้

^{๕๗} ดู AEC Blueprint ๒๐๑๕ ข้อ C.๑ การพัฒนาธุรกิจที่มีขนาดเล็กและขนาดย่อม

(๑) ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านทางมาตรการต่าง ๆ ที่จะยกระดับประสิทธิภาพการผลิตของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและรายย่อย

(๒) เพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยการพัฒนาและการเสริมสร้างกรอบสถาบันในการพัฒนาความเข้าใจและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของโครงสร้างพื้นฐานด้านการเงินแบบดั้งเดิม

(๓) ส่งเสริมการเข้าสู่ตลาดและยกระดับความเป็นสากล โดยการขยายและพัฒนาโครงการที่สนับสนุนการเข้าสู่ตลาดและการบูรณาการเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานโลก

(๔) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมด้านนโยบายและกฎระเบียบเกี่ยวกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและรายย่อย ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทั้งในระดับรัฐบาลและระหว่างรัฐบาล รวมทั้งกลไกต่าง ๆ ในการประสานงาน การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อยในกระบวนการตัดสินใจเพื่อนำเสนอความสนใจและความต้องการของกลุ่มได้ดีขึ้น

(๕) ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการผ่านทางสถาบันออนไลน์ของอาเซียนและเสริมสร้างการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยเฉพาะเยาวชนและสตรี สำหรับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย^{๕๙}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องการเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อยให้เข้มแข็ง

- พัฒนาและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและรายย่อย
- ส่งเสริมการสร้างแนวนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการแข่งขันให้แก่กลุ่มธุรกิจดังกล่าว

^{๕๙} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ D.๑, para. ๖๙.

๔.๒ การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของภาคเอกชน (Strengthening the Role of the Private Sector)

นอกเหนือจากการเพิ่มบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อยและรายย่อย อาเซียนยังสนับสนุนให้สมาชิกดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเอกชนโดยดำเนินการดังต่อไปนี้

- (๑) ดำเนินกระบวนการปรึกษาหารือที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนอย่างเปิดกว้างมากขึ้น
- (๒) เสริมสร้างบทบาทของสภาที่ปรึกษาธุรกิจอาเซียน^{๖๐}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทภาคเอกชน

- การดำเนินงานเชิงนโยบายของรัฐที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งของภาคธุรกิจและเอกชนในแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน

๔.๓ ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน (Public-Private Partnership)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน อาเซียนกำหนดกรอบดำเนินงานให้สมาชิกดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ทบทวนและกำหนดขอบเขตของกรอบสถาบันและกฎหมายในระดับประเทศ ซึ่งสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค เพื่อมุ่งสู่สภาพแวดล้อมทางการปฏิบัติงานและทางกฎหมายที่เสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

(๒) กำหนดภาคีที่จะให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคแก่สมาชิกอาเซียน เพื่อสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ซึ่งรวมถึงศักยภาพของรัฐบาล นโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบและสถาบันต่าง ๆ ที่จำเป็น

^{๖๐} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ D.๒, para. ๗๑.

(ก) กำหนดภาคีที่จะให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการพัฒนาโครงการที่ใช้รูปแบบความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน และการให้บริการด้านคำปรึกษาในการทำธุรกรรมต่าง ๆ

๔) จัดตั้งเครือข่ายของอาเซียนระหว่างหน่วยงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน (บริษัทกฎหมาย บริษัทสถาบันการเงิน) ในประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมมือในโครงการร่วมต่าง ๆ

(๕) สนับสนุนให้กองทุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคอาเซียนศึกษาแนวทางในการทำหน้าที่หน่วยงานสนับสนุนซึ่งจะนำไปสู่การลดความยากจนการเจริญเติบโตที่ครอบคลุม ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และการรวมกลุ่มของภูมิภาค

(๖) ส่งเสริมการใช้รูปแบบความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนสำหรับโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เมื่อมีความเหมาะสม^{๖๑}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียน เรื่องความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

- การดำเนินงานเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับการสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในประเทศสมาชิกอาเซียน

๔.๔ การลดช่องว่างการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

สำหรับประเด็นเรื่องการลดช่องว่างการพัฒนาตามข้อ D.๔ ของ AEC Blueprint ๒๐๒๕ พัฒนาจากประเด็นเรื่องการสร้างความร่วมมืออาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) ซึ่งมีแผนปฏิบัติช่วยเหลือแต่ละประเทศสมาชิกให้พัฒนาเศรษฐกิจให้ได้เท่าเทียมกันทั่วทั้งภูมิภาค โครงการ IAI เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ปี ๒๐๐๐ มีกิจกรรมหลากหลายด้าน ตั้งแต่ การพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานแห่งรัฐ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน เทคโนโลยี ความสามารถในการพัฒนาตนเอง (Capacity Building) ในภูมิภาคอาเซียน พลังงาน การลดปัญหา

^{๖๑} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ D.๓, para. ๗๓.

ความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิต เป็นต้น ต่อมา AEC Blueprint ๒๐๒๕ ได้เน้นย้ำถึงประเด็นดังกล่าวและวางเป้าหมายให้สมาชิกลดช่องว่างของการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีประเด็นที่สมาชิกอาเซียน รวมทั้งประเทศไทยต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

- (๑) รักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
- (๒) เสริมสร้างศักยภาพของประเทศสมาชิกใหม่ให้เข้มแข็งเพื่อดำเนินการตามพันธกรณีในการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน
- (๓) ลดภาระที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากกฎระเบียบทางธุรกิจในการจัดตั้งและการดำเนินการของบริษัทต่าง ๆ
- (๔) เสริมสร้างโอกาสทางธุรกิจเพื่อสร้างการเติบโตและการจ้างงาน และขยายการเข้าถึงบริการด้านการเงิน
- (๕) เพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่
- ๖) มุ่งเน้นการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย
- (๗) ระบุผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาในการสนับสนุนด้านเทคนิคและการเงิน แก่วิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย โดยมุ่งเน้นสาขาที่มีศักยภาพซึ่งจะช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย เข้าไปมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าในระดับภูมิภาคและโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๖๒}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องการลดช่องว่างการพัฒนา

- การดำเนินงานเชิงนโยบายที่เพื่อส่งผลต่อการลดช่องว่างการพัฒนาของประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านต่าง ๆ

^{๖๒} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ D.๔, para. ๗๕.

๔.๕ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการรวมกลุ่มของภูมิภาค (Contribution of Stakeholders on Regional Integration Efforts)

ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัวครอบคลุมทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการรวมกลุ่มของภูมิภาคซึ่งเป็นองค์ประกอบประการสุดท้ายของข้อ D.๔ ตาม AEC Blueprint ๒๐๒๕ โดยกำหนดขอบเขตให้สมาชิกอาเซียนดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับประเด็นด้านเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับข้อริเริ่มต่าง ๆ ในการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนให้มากยิ่งขึ้น

(๒) ดำเนินงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างใกล้ชิดในการส่งเสริมกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR)

(๓) ส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับข้อริเริ่มใหม่ ๆ^{๖๓}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในการดำเนินการรวมกลุ่มของภูมิภาค

- การดำเนินงานเชิงนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการรวมกลุ่มของภูมิภาค

จะเห็นได้ว่า กรอบพันธกรณีตามข้อ D ในเรื่องการเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัวครอบคลุมทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งแผนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ๕ ด้านที่สำคัญ ตั้งแต่ (๑) การเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและรายย่อยให้เข้มแข็ง (๒) การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของภาคเอกชน (๓) ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน (๔) การลดช่องว่างการพัฒนา และ (๕) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการ

^{๖๓} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ D.๕, para. ๗๘.

รวมกลุ่มของภูมิภาค เป็นประเด็นที่อาเซียนกำหนดไว้ในเชิงนโยบาย มีความยืดหยุ่นที่ส่งเสริมให้สมาชิกสามารถปรับใช้ได้ตามสถานการณ์ กรณีนี้จึงไม่มีพันธกรณีกำหนดให้ต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายใน เพียงแต่มีประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่ความสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานของ AEC Blueprint ๒๐๒๕ ดังจะได้กล่าวต่อไป

๕. การเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก

เป้าประสงค์สุดท้ายตามผังดำเนินงาน AEC Blueprint ๒๐๒๕ คือ การเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก ซึ่งกำหนดเป็นแนวนโยบายเพื่อให้สมาชิกอาเซียนสร้างความร่วมมือระหว่างกันดังนี้

(๑) พัฒนาแนวทางเชิงยุทธศาสตร์และมีความสอดคล้องกันมากขึ้นเพื่อมุ่งสู่ความสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจกับนอกภูมิภาค โดยมีท่าที่ร่วมกันในเวทีเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก

(๒) ดำเนินการต่อเนื่องในการทบทวนและปรับปรุงความตกลงการค้าเสรีและความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมทุกมิติ ของอาเซียน เพื่อให้มั่นใจว่าความตกลงดังกล่าวยังคงมีความทันสมัย ครอบคลุมทุกมิติ มีคุณภาพสูงและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจที่เข้ามาดำเนินการผลิตในอาเซียนได้มากขึ้น

(๓) ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับคู่เจรจาที่ได้มีความตกลงการค้าเสรีโดยยกระดับและสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินโครงการ/แผนงานด้านการค้าและการลงทุน

(๔) มีส่วนร่วมกับคู่ค้าทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเพื่อแสวงหาแนวทางการมีส่วนร่วมในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ ๆ และ/หรือกลุ่มเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคที่มีค่านิยมและหลักการร่วมกันในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอาเซียนโดยผ่านการรวมตัวทางเศรษฐกิจ

(๕) ดำเนินการต่อเนื่องในการสนับสนุนระบบการค้าพหุภาคีและการมีส่วนร่วมในเวทีในระดับภูมิภาคอย่างจริงจัง

(๖) ดำเนินการต่อเนื่องในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ในระดับโลกและภูมิภาค^{๖๔}

สรุปสาระสำคัญของกรอบพันธกรณีอาเซียนเรื่องการลดช่องว่างการพัฒนา

- ให้สมาชิกส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจกับภายนอกภูมิภาค
- ให้สมาชิกร่วมกันยกระดับความมีส่วนร่วมในประชาคมโลก

๖. บทสรุป

กรอบพันธกรณีของไทยและสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ที่จะต้องดำเนินการภายใต้กรอบความตกลงและ AEC Blueprint เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์ของอาเซียน ได้แก่

ประการแรก การเป็นเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง มีพันธกรณีที่จะต้องดำเนินการใน ๖ ประเด็น กล่าวคือ การค้าสินค้าซึ่งมี ATIGA เป็นเอกสารแม่บท การค้าบริการซึ่งเกี่ยวกับการยกเลิกข้อจำกัดที่เกี่ยวกับธุรกิจภาคบริการตามกรอบของ AFAS และ Packages of Commitment under AFAS สภาพแวดล้อมด้านการลงทุนการรวมตัวภาคการเงิน การอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือและผู้ติดต่อทางธุรกิจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก

ประการที่สอง การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมและมีพลวัต ไทยและสมาชิกอาเซียนจะต้องดำเนินการใน ๙ ประเด็น ได้แก่ การที่ทุกประเทศสมาชิกจะต้องมีกฎหมายการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค การคุ้มครอง บริหารจัดการและการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา การเสริมสร้าง การเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพ นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ ความร่วมมือด้านภาษีอากรระหว่างสมาชิกอาเซียน ประเด็นเรื่องการสร้างธรรมาภิบาลทั้งทางภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการสนับสนุนและพัฒนานาฏระเบียบ

^{๖๔} ดู AEC Blueprint ๒๐๒๕ ข้อ E, para. ๘๐.

ที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ สอดคล้องและตอบสนองและรองรับกับแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบ แนวนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และการศึกษาประเด็นทางการค้าใหม่ ๆ

ประการที่สาม การสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มขึ้น กำหนดองค์ประกอบไว้ ๙ ด้าน ได้แก่ เรื่องการขนส่งโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พลังงาน อาหาร การเกษตรและป่าไม้ การท่องเที่ยว สุขภาพ แร่ธาตุ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ประการที่สี่ การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัว ครอบคลุมทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลางมี ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ การเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและรายย่อย การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของภาคเอกชน ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับเอกชน และประเด็นเรื่องการลดช่องว่างการพัฒนา

ประการสุดท้าย การเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลกซึ่งอาเซียนวางเป้าหมายไว้ให้สมาชิกส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจกับภายนอกภูมิภาคและร่วมกันยกระดับความร่วมมือในประชาคมโลก

กล่าวได้ว่า กรอบความตกลงและ AEC Blueprint ข้างต้น เป็นพันธกรณีที่สมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศจะต้องนำไปแปลงลงสู่ภาคปฏิบัติ และน่าจะทำให้เสาหลักด้านเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียนก้าวสู่ความเป็น AEC ที่สมบูรณ์ กรณีนี้จะนำไปสรุปอภิปรายผลและจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายไทยต่อไป

บรรณานุกรม

- ปวีศรี เลิศธรรมเทวี. (๒๕๖๑). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับระบบกฎหมายไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (๒๕๖๑). การส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างยั่งยืนตามแนวทางของอาเซียน: มุมมองสำหรับประเทศไทย. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, ๑๐(๑), ๑๑๑-๑๒๙.
- _____. (๒๕๖๐). *การนำประเพณีในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- _____. (๒๕๕๙). กรอบพันธกรณีของไทยที่จะต้องดำเนินการภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *รัฐสภาสาร*, ๖๔(๓), ๗-๔๔.
- _____. (๒๕๕๙). การเปิดเสรีภาคบริการของไทย: นัยต่อการปรับปรุงกฎหมายตามกรอบความตกลงอาเซียนที่เกี่ยวกับการบริการ. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, ๑๔(๑), ๕๐-๗๑.
- _____. (๒๕๕๙). ข้อเสนอแนะเพื่อความสอดคล้องของกฎหมายไทยตามกรอบกติกาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าด้วยการค้าสินค้า. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, ๘(๑), ๕๑-๖๗.
- _____. (๒๕๕๘). การอนุวัติกฎหมายไทยตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าด้วยการลงทุน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, ๑๓(๒), ๑๔๕-๑๖๒.
- Beckman, R., Bernard, L., Phan, H.D., Tan, H.L., & Yusran, R. (2016). *Promoting Compliance: The Role of Dispute Settlement and Monitoring Mechanisms in ASEAN Instruments*. New York: Cambridge University Press.
- Capie, D. (2012). Explaining ASEAN's resilience: institutions, path dependency, and Asia's emerging architecture. In Emmers, R. (Ed), *ASEAN and the Institutionalization of East Asia*. London and New York: Routledge.

- Chesterman, S. (2015). *From Community to Compliance? The Evolution of Monitoring Obligations in ASEAN*. New York: Cambridge University Press.
- Chia, S.Y., and Plummer, M.G. (2015). *ASEAN Economic Cooperation and Integration: Progress, Challenges and Future Directions*. New York: Cambridge University Press.
- Cremona, M., Kleimann, D., Larik, J., Lee, R., & Vennesson, P. (2015). *ASEAN's External Agreements: Laws, Practice and the Quest for Collective Action*. New York: Cambridge University Press.
- Inama, S., & Sim, E.W. (2015a). *Rules of Origin in ASEAN: A Way Forward*. New York: Cambridge University Press.
- _____. (2015). *The Foundation of the ASEAN Economic Community: An Institutional and Legal Profile*. New York: Cambridge University Press.
- Koh, K., Robinson, N., & Lye, L. (2016). *ASEAN Environmental Legal Integration: Sustainable Goals?*. New York: Cambridge University Press.
- Kraichitti, K. (November, 2006). *ASEAN Free Trade Agreements: Policy and Legal Consideration for Development*. Paper presented at the 9th General Assembly of the ASEAN Law Association.
- Luu, H. (2012). Regional Harmonization of Competition Law and Policy: An ASEAN Approach. *Asian Journal of International Law*, 2(2), 291.
- Ng, ESK., (2013). ASEAN IP Harmonization: Striking the Delicate Balance. *Pace International Law Review*, 25(1), 129.
- Pawarit Lertdhamtewe. (2014). Thailand's sui generis system of plant variety protection. Geneva, Switzerland, Quaker United Nations Office, January 2014.
- _____. (2013). Plant variety protection in Thailand: the need for a new coherent framework. *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 9(1), 33.
- Pelkmans, J. (2016). *The ASEAN Economic Community: A Conceptual Approach*. New York: Cambridge University Press.

- Piris, J.C., & Woon, W. (2015). *Towards a Rules-Based Community: An ASEAN Legal Service*. New York: Cambridge University Press.
- Quah, J.S. (Ed). (2016). *The Role of the Public Bureaucracy in Policy Implementation in Five ASEAN Countries*. New York: Cambridge University Press.
- Venzke, I., & Thio, L. (2016). *The Internal Effects of ASEAN External Relations*. New York: Cambridge University Press.
- Zhong, Z. (2011). The ASEAN Comprehensive Investment Agreement: Realizing a Regional Community. *Asian Journal of Comparative Law*, 6(1), 1.

คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน: ปฏิบัติหน้าที่ประสานงานในกิจการของรัฐสภา

แซมมี ทองชัย*

บทนำ

เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปและประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ตามจำนวนที่กำหนดแล้ว ต่อมาจะมีพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภา เพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมครั้งแรก ซึ่งถือว่าเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ๆ จะเริ่มจากการเลือกประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร กำหนดวันและสมัยประชุม และให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ตามลำดับ เมื่อแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเข้าบริหารแผ่นดินในลำดับถัดมาพระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ซึ่งสถานการณ์ช่วงนี้จะมีความชัดเจนในทางการเมืองแล้วว่ามีพรรคการเมืองใดร่วมคณะรัฐมนตรีเป็นฝ่ายบริหารทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ในทางตรงกันข้ามก็เป็นที่น่าท้อเช่นกันว่าพรรคการเมืองใดทำหน้าที่เสี่ยงข้างน้อยในสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินตามที่ฝ่ายบริหารได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา

* นิตกรชำนาญการ กลุ่มงานผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรมีระเบียบกำหนดให้แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานรับรองภารกิจในวงงานรัฐสภาของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรที่มีหลายมิติ โดยขอแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนแรกรองรับภารกิจตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และอีกส่วนหนึ่งปฏิบัติงานร่วมกับคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านตามที่มอบหมาย ในบทความนี้ขอกล่าวเฉพาะส่วนของ “คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน” ในอดีตที่ผ่านมายังมีปรากฏว่ามีกฎหมายหรือระเบียบใดกำหนดรับรองฐานะแต่ประการใด แต่เป็นที่ทราบกันภายในวงงานรัฐสภาทุกฝ่ายว่ามีคณะกรรมการประสานงานคณะนี้ทำงานภายในกิจการของรัฐสภาทุกสมัย พรรคฝ่ายค้านหรือพรรคร่วมฝ่ายค้านจำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ซึ่งทางการเมืองเรียกสั้น ๆ ว่า “วิปฝ่ายค้าน” ขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของพรรคการเมืองฝ่ายค้านมีความยุ่งยากไม่แพ้กว่าการเป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล เพราะในกรณีมีพรรคการเมืองเดียวทำหน้าที่ฝ่ายคัดค้านไม่ค่อยจะประสบปัญหามากนัก เพราะสามารถประสานงานและควบคุมพฤติกรรมสมาชิกภายในพรรคตนเองได้แน่นอน แต่หากเป็นกรณีมีพรรคร่วมฝ่ายค้านหลายพรรคการเมืองจะมีอุปสรรคและนโยบายทางการเมืองที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ควบคุมการออกเสียงลงคะแนนไม่เป็นเอกภาพ หรือมีอุปสรรคระหว่างสมาชิกของแต่ละพรรคการเมือง เพื่อหวังช่วงชิงจังหวะทางการเมืองเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

ดังที่ทราบว่าการเมืองไทยนำระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของต่างประเทศมาปรับใช้ในแบบฉบับของประเทศไทยเอง และได้้นำคำว่า “Whip” มาใช้เรียกแทนชื่อคณะกรรมการประสานงานที่คอยทำหน้าที่ควบคุมเสียงในสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ทำหน้าที่ควบคุมเสียงในสภาผู้แทนราษฎรให้ไปออกเสียงลงคะแนนโดยพร้อมเพรียงกัน หากแปลศัพท์ตามตัวอักษร คำว่า “Whip” แปลว่า หวด เขี่ยน โบาย ลงแส้ฝึกอย่างเข้มงวด ยิ่งทำให้ผู้อ่านเกิดความสงสัยเพิ่มขึ้นว่าคำนี้มาเกี่ยวข้องกับทางการเมืองได้อย่างไร ถึงขนาดต้องมีการให้ความรุนแรงบังคับ หวด เขี่ยน โบาย กันขนาดนั้น จะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจะขัดแย้งกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ เพราะระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมากกว่าจะมา “Whip” อย่างในความหมายที่กล่าวนี้

ดังนั้น ในบทความนี้ขอเสนอข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) และแนวทางความน่าจะเป็นไปได้ที่คณะกรรมการประสานงาน

พรรคฝ่ายค้านจะได้รับรองฐานะทางกฎหมาย พร้อมทั้งข้อมูลของคณะกรรมการประสานงานอื่นที่สำคัญ น่าจะเป็นประโยชน์เท่าที่จะสามารถนำเสนอได้สำหรับผู้สนใจ แน่ใจว่าท่านที่คอยติดตามสถานการณ์ทางการเมืองต้องเคยได้ฟังผ่านทางสื่อมวลชนทำนองว่า ประธานวิปฝ่ายค้านฯ ได้มีความเห็นในเรื่องนั้นเรื่องนี้ ยืนยันตรวจสอบ และกำหนดแนวทางการลงมติของพรรคฝ่ายค้านในเรื่องนั้นอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นต้น แม้จะไม่โดดเด่นเป็นหัวข้อสำคัญเท่ากับการที่ฝ่ายรัฐบาลแถลงนโยบายสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง แต่หากพรรคการเมืองฝ่ายค้านเสนอข้อติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจหรือตั้งกระทู้ถามในสภาคราวใดก็ได้รับความสนใจไม่แพ้กัน เพราะการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินในสภาแต่ละคราวหากฝ่ายรัฐบาลชี้แจงหรือตอบคำถามไม่ชัดเจนมีความคลุมเครือ มีพฤติกรรมสื่อว่ามี การทุจริตผิดกฎหมายอาจส่งผลให้มีการตรวจสอบจากองค์กรพิทักษ์ความสุจริตและจริยธรรมตามกฎหมายอื่น และนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลต่อไป หากฝ่ายการเมืองควบคุมสถานการณ์มิได้ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองหรือยุบสภาได้

๑. ที่มาของคณะกรรมการประสานงาน (Whip)

๑.๑ ในประเทศอังกฤษ

ในระบบรัฐสภาของประเทศอังกฤษ คำว่า “Whip” (วิป) ได้ถูกนำมาใช้กับสมาชิกผู้มีหน้าที่ดำเนินงานต่าง ๆ ของพรรคการเมืองในการรักษาระเบียบวินัย คอยดูแลให้สมาชิกเข้านั่งในที่ประชุมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า วิปนั้นจะทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมคะแนนเสียงในสภา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับพรรคการเมืองว่าการดำเนินงานด้านสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นเท่าที่จะเป็นไปได้

ในหนังสือสารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์ของ อาจารย์อุทัย หิรัญโต ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

คำว่า “Whip แปลตามตัวว่า แล้ที่ใช้ปิดขุมหรือสำหรับเชี่ยนม้า คำนี้เป็นคำที่วงการเมืองอังกฤษยืมมาจากวงการกีฬาล่าสัตว์ กีฬาล่าสัตว์ในอังกฤษสมัยโบราณนั้น พวกขุนนางหรือผู้ดีมักจะมีสุนัขไว้เป็นฝูง และฝึกหัดไว้เป็นอย่างดีเพื่อให้มีหน้าที่ช่วยเหลือในการติดตามหรือล่าสัตว์ ผู้ควบคุมฝูงสุนัขหรือคอยจัดระเบียบให้สุนัขอยู่รวมกันเป็นหมวดหมู่ไม่แตกแยกกัน เพื่อจะติดตามไล่สัตว์ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น เรียกว่า Whip ซึ่งมีชื่อเต็มว่า Whipper in ซึ่งต่อมามองการเมืองของอังกฤษได้นำคำว่า Whip มาใช้โดยให้ความหมายถึง

บุคคลที่มีหน้าที่ควบคุมเสียงในสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ทำหน้าที่ไล่ต้อนสมาชิกไปออกเสียง โดยพร้อมเพรียงกันนั่นเอง”^๑

ฐานะของวิปในพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะกำหนดให้มีวิป ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าวิป (Chief Whip) รองหัวหน้าวิป (Deputy Chief Whip) และผู้ช่วยหัวหน้าวิป (Junior Whip) วิปรัฐบาลนั้น ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาลจะมีเงินเดือนจากงบประมาณสำหรับ หัวหน้าวิปนั้นและเป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก มีสำนักงานและเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานซึ่งอยู่ติด กับที่ประชุมสภาเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานโดยพลัน สำหรับวิปของพรรคฝ่ายค้านนั้น จะไม่มีเงินเดือนจากงบประมาณ

ในประเทศไทย หัวหน้าวิปของทั้งพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านจะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจการในสภา หัวหน้าวิปทั้งสองพรรคจะร่วมกัน ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดเวลาให้ฝ่ายค้านได้อภิปรายโดยไม่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลต้องเสียเวลา มากเกินไป หรือร่วมกันกำหนดระเบียบวาระการประชุม โดยหัวหน้าวิปของฝ่ายรัฐบาลจะมี หนังสือแจ้งให้หัวหน้าวิปฝ่ายค้านทราบล่วงหน้าถึงกิจการที่รัฐบาลประสงค์จะเสนอต่อที่ ประชุมสภาในสัปดาห์ต่อไป และจะกำหนดเป็นระเบียบวาระได้เมื่อหัวหน้าวิปทั้งสองฝ่ายได้ เสร็จตกลงกันเรียบร้อยแล้ว

สามารถจำแนกหน้าที่สำคัญของวิปได้ดังนี้

(๑) รักษาระเบียบวินัยของพรรค คอยควบคุมดูแลให้สมาชิกสภาไปประชุม โดยสม่ำเสมอและออกเสียงลงคะแนนสนับสนุนพรรคตามมติของที่ประชุมพรรค

(๒) ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานและเป็นตัวกลางระหว่างหัวหน้าพรรคและ สมาชิกพรรคในสภา

(๓) วางแผนและกำหนดเวลาการพิจารณากฎหมายและการอภิปรายให้เป็น ไปตามมติของคณะรัฐมนตรี ตลอดจนการออกมติเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตาม

(๔) รวบรวมมติกำลังของพรรคให้เข้มแข็งในการอภิปรายและการลงมติ โดยเฉพาะเมื่อมีการพิจารณาเรื่องสำคัญในสภา และเมื่อสมาชิกไม่อยู่ในที่ประชุม วิปจะต้อง ทำหน้าที่ติดตามสมาชิกให้เข้าประชุมให้มากที่สุด

^๑ <http://www.kriengsak.com/node/790>

ในการปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าวิป (Opposition Chief Whip) ของแต่ละพรรคจะต้องมีความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ต่อพรรคการเมืองของตน แต่ในด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวของหัวหน้าวิปแต่ละพรรคการเมืองต่างฝ่ายต่างมีความเข้าใจซึ่งกันและกันดี และในการอภิปรายในสภาซึ่งสมาชิกของแต่ละพรรคจะอภิปรายโจมตี ประท้วงหรือคัดค้านกันและกันนั้น หัวหน้าวิปของแต่ละพรรคจะไม่เข้าร่วมในการอภิปราย ทั้งนี้เพื่อรักษาสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน เพื่อความสะดวกในการปรึกษาหารือและเจรจาต่อรองเกี่ยวกับการดำเนินงานในสภา

ตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านและตำแหน่งของวิปที่สำคัญที่ทำหน้าที่ในพรรคฝ่ายค้านหรือเสียงข้างน้อย โดยปกติจะเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกพรรคมากเป็นลำดับที่สองในสภา Common ของอังกฤษ ดังนี้

Her Majesty's Official Opposition Departments^๒

Her Majesty's Official Opposition	Leader of Her Majesty's Official Opposition
Whips Office	<ul style="list-style-type: none"> - Opposition Chief Whip - Opposition Deputy Chief Whip - Opposition Whip - Opposition Pairing Whip

ตามตำแหน่งข้างต้น มีเฉพาะบางตำแหน่งที่มีสิทธิได้รับเงินสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมตาม Ministerial and Other Salaries Act 1975 (อาจมีการปรับปรุง) ดังนี้

^๒ <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/government-and-opposition1/opposition-holding/>

Misnisters' and other office-holders' salary entitlements: 1 April 2010^m

Office-holders in House of Commons	Ministerial Entitlement (£)	Total (including parliamentary salary of £65,738) (£)
Leader of the Opposition	73,617	139,355
Opposition Chief Whip	41,370	107,108
Deputy Opposition Chief Whip	26,624	92,362

แสดงว่าตำแหน่ง The Chief Whip ไม่ว่าจะเป็นทั้งของฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน มิได้มีความสำคัญเพียงการติดต่อประสานงานระหว่างรัฐบาล (the government) และพรรคการเมืองในรัฐสภา (the parliamentary party) เท่านั้น แต่ตำแหน่งนี้มีความสำคัญในการติดต่อประสานงานระหว่างรัฐบาลกับพรรคการเมืองฝ่ายค้าน (the opposition party) ซึ่งจะส่งผลในการลงมติที่สำคัญในกิจการของสภา มีความเรียบร้อยในที่ประชุมเท่าที่จะเป็นไปได้

๑.๒ ในประเทศไทย

เมื่อมีการเปิดสมัยประชุมรัฐสภามักจะได้ยินได้ฟังเสมอว่าประธานวิปฝ่ายรัฐบาล หรือประธานวิปฝ่ายค้าน แลกความเห็นประเด็นในเรื่องวาระต่าง ๆ หรือ แลกงมติวิปของแต่ละฝ่ายบ้าง ซึ่งวิปทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ในทางการเมืองของประเทศไทย เพราะสถานการณ์การเมืองไทยมีการจัดตั้งรัฐบาลแบบรัฐบาลผสม หรือแม้แต่ฝ่ายเสียงข้างน้อยก็มีลักษณะเป็นพรรคร่วมฝ่ายค้านเช่นกัน ดังนั้น ในส่วนของวิปจึงมีความจำเป็นอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อเป็นกลไกในการสร้างความเป็นเอกภาพในการดำเนินงานในกิจการของสภาทุกฝ่าย

สำหรับในวงงานรัฐสภาของประเทศไทยนั้น ทราบว่ามีคณะกรรมการประสานงานหลายคณะที่แต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายหรือระเบียบแตกต่างกัน แต่คณะกรรมการประสานงานที่เห็นว่าน่าจะมีบทบาทหน้าที่เทียบได้ทำนองเดียวกันกับ Whip มีดังนี้

^m <https://www.parliament.uk/documents/commons-information-office/m06.pdf>

(๑) คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร (วิปรัฐบาล) แต่งตั้งโดย นายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล เพื่อให้คณะกรรมการคณะนี้ทำหน้าที่เหมือนเป็นที่ปรึกษาด้านกิจการสภาให้ฝ่ายบริหารทราบ ประกอบการตัดสินใจรวมทั้งประสานงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับประธานสภา หรือฝ่ายรัฐบาลกับพรรคการเมืองฝ่ายค้าน

(๒) คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) แต่งตั้งโดยผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรหรือหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาล เพื่อให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่ประสานงานกับสมาชิกพรรคฝ่ายค้าน และเป็นตัวแทนของพรรคฝ่ายค้านในการดำเนินการตามมติอื่นใด

(๓) คณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) ให้วุฒิสภาตั้ง คณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภาขึ้นคณะหนึ่ง มีหน้าที่กลั่นกรองเรื่องต่าง ๆ ติดตามมติและตรวจรายงานการประชุมของวุฒิสภา ประสานงานระหว่างวุฒิสภากับสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในกิจการของวุฒิสภา

(๔) คณะกรรมการประสานงานรัฐสภา (วิปรัฐสภา) ประธานรัฐสภาในอดีตได้เคยลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานรัฐสภาให้ช่วยกำหนดแนวทางควบคุมการประชุมในคราวที่มีวาระสำคัญ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อให้การประชุมรัฐสภาและกิจการต่าง ๆ ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย

ในส่วนการประชุมวุฒิสภานั้น ตามรูปแบบจะไม่มีแบ่งแยกเป็นระบบพรรคการเมือง กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภานั้นถือเป็นผู้แทนปวงชน มิต้องสังกัดพรรคการเมือง ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกกันเองตามกฎหมาย อีกทั้งตามรัฐธรรมนูญยังกำหนดว่าสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ฝักใฝ่หรือยอมตนอยู่ใต้อำนาจของพรรคการเมืองใด ๆ เหตุนี้ทำให้ไม่มีอุปสรรคการแบ่งแยกในการประสานติดต่อกันในระหว่างสมาชิกวุฒิสภา จึงอาศัยอำนาจตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาแต่งตั้ง คณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) ให้เป็นคณะกรรมาธิการวิสามัญทำหน้าที่กระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ พิจารณาระเบียบวาระการประชุมต่าง ๆ ที่จะเข้าวุฒิสภาเป็นการเพียงพอที่จะสามารถแจ้งผลมติของที่ประชุม ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้สมาชิกวุฒิสภาทุกท่านทราบอย่างเสมอภาค

แต่ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรมีอย่างหนึ่งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ การแบ่งแยกออกเป็นระบบพรรคการเมือง และพรรคการเมืองฝ่ายใดที่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธาน

สภาผู้แทนราษฎร ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นเป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ในทางตรงข้าม หากพรรคการเมืองฝ่ายใดมิได้มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้เข้าใจว่าพรรคการเมืองนั้นเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านหรือเสียงข้างน้อย เมื่อมีความแตกต่างแบ่งเป็นสองฝ่ายหลักเช่นนี้ การทำงานร่วมกันในสภาผู้แทนราษฎรต้องมีการประสานงานระหว่างกันด้วยดี เพื่อให้กำหนดขอบเขตแห่งการอภิปรายและปฏิบัติให้ครบถ้วนตามข้อบังคับในที่ประชุมสภาให้มีการออกเสียงลงคะแนนอย่างสมบูรณ์

หากพิจารณาวัตถุประสงค์หลักในการตั้งคณะกรรมการประสานงานพรรคการเมืองคณะต่าง ๆ ข้างต้น มุ่งหวังเพื่อให้ทำหน้าที่ดำเนินการประสานงานตั้งแต่ในระดับสมาชิกของพรรคการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายเสียงข้างน้อย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการกระทำกิจการหรือพิจารณาเรื่องใด ๆ ติดตามมติและตรวจรายงานการประชุม รับเรื่องร้องเรียนหรือเรื่องราวร้องทุกข์ของราษฎร เพื่อส่งมอบต่อคณะกรรมการคณะต่าง ๆ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาเพื่อหาแนวทางแก้ไข ปัญหา จะเห็นว่าคณะกรรมการประสานงานคณะต่าง ๆ มีความสำคัญอย่างมาก หากจินตนาการว่าในการประชุมรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา มีจำนวนสมาชิกร่วมประชุมเกินกว่าหนึ่งร้อยคน การที่ประธานในที่ประชุมสภาจะให้สมาชิกทุกท่านในแต่ละสภาได้ใช้สิทธิในฐานะสมาชิกลุกขึ้นยืนอภิปรายในทุกประเด็นอย่างเต็มที่ ทุกเรื่องที่มีการพิจารณาจนเกือบครบจำนวนเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาคงจะได้แต่ “น้ำท่วมทุ่ง ผักบุ้งโหรงเหรง” พาลให้เกิดการพาดพิง เสียดีสี ประท้วงระหว่างสมาชิกจนอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายแตกประเด็นเพิ่มญาติ ทำให้เสียเวลาและงบประมาณของแผ่นดิน ในที่ประชุมจะออกเสียงลงคะแนนในวาระนั้น ๆ มิได้แน่

๒. ที่มาของคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน

เมื่อกล่าวถึง “คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน หรือวิปฝ่ายค้าน” นั้น ผู้อ่านคงจะจินตนาการว่า ต้องเป็นคณะกรรมการฯ ผู้ทำหน้าที่ในการคัดค้าน แสดงความเห็นแย้งเห็นต่าง หรือรวมพลังในการต่อต้านฝ่ายรัฐบาลอย่างแนบเนียน แต่ในความเป็นจริง คณะกรรมการประสานงานคณะนี้ ได้ทำงานเปรียบเสมือนรัฐบาลเงาและมีการประสานงานกับคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร (วิปรัฐบาล) ทั้งที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในวงงานรัฐสภาอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ดังจะกล่าวในมิติสำคัญดังนี้

๒.๑ ด้านความมั่นคง (ความสมานฉันท์)

ความมั่นคงนั้น อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มิใช่จะรับฟังแต่เสียงข้างมาก ลากไป แล้วไม่ฟังเสียงข้างน้อยทักท้วง แนะนำ หากไม่สนใจรับฟังเสียงข้างน้อยคือ พรรคการเมืองฝ่ายค้าน อาจจะนำมาซึ่งความขัดแย้ง ไม่อะลุ่มอล่วย ทำให้ฝ่ายรัฐบาล สุ่มเสี่ยงที่จะทำผิด หรือใช้อำนาจเกินขอบเขตส่งผลกระทบต่อประชาชน ใช้ความรุนแรงและ บังคับใช้กฎหมายไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เท่าเทียมไม่เสมอภาคจะทำให้เกิดการแบ่งแยกก่อให้เกิดการแตกความสามัคคี สังคมจะไม่สงบเรียบร้อย ขาดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความมั่นคงของประเทศชาติ การจะทำงานให้ประสานประโยชน์กันได้อย่างดีนั้น ควรมีการประสานงานให้เข้าใจในหลักการ เจตนารมณ์ และความหวังดีที่ฝ่ายค้านให้ คำแนะนำและเตือนให้ระมัดระวัง จะส่งผลให้ภาคสังคมหรือเสียงข้างน้อยที่มีความเห็นต่าง เข้าใจในหลักการเห็นพ้องกับมติส่วนใหญ่ สังคมจะดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย

๒.๒ ด้านการพัฒนา (ความอยู่ดีกินดีของประชาชน)

การตรากฎหมายออกมาบังคับใช้แต่ละฉบับนั้น ต้องมีหลักการเพื่อให้เกิดการพัฒนา ขจัดปัญหาอุปสรรค หรือทำสิ่งที่ควรทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ก่อความยุ่งยากเป็นภาระเกินความจำเป็นต่อประชาชน กลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เป็นช่องทางเอื้อให้เจ้าหน้าที่มีโอกาสทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้สุจริต การพัฒนาต้องมีความก้าวหน้าทันเหตุการณ์กับพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และ วิทยาศาสตร์ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว หากฝ่ายบริหารเห็นว่าการตรากฎหมายในเรื่องนี้ จะมีประโยชน์รองรับการดำเนินการเกี่ยวกับการเงินที่ทันสมัยขึ้น แต่ฝ่ายคัดค้านเห็นว่าเกิดเป็นประโยชน์น้อย หรือมีความเสี่ยงสูง ปฏิบัติให้สำเร็จลำบาก หรือได้รับประโยชน์เฉพาะ บางกลุ่มเฉพาะในวงค์วณว่านเครือ ไม่มีความเสมอภาคขาดความยุติธรรม กฎหมายนั้นจะมีใช้กฎหมายเพื่อการพัฒนา แต่จะกลายเป็นการอวยประโยชน์หรือเปิดโอกาสแก่ผู้หวัง กอบโกยต่างตอบแทนกัน ซึ่งต้องอาศัยเหตุผลที่สมคูล และคุ้มค่าจากฝ่ายเสียงข้างมากและ ฝ่ายเสียงข้างน้อยสนับสนุนให้ความเห็นชอบ เพื่อเป็นการคุ้มกันให้มีแนวทางการพัฒนาที่ตรง ทิศทางมุ่งหวังให้สมประโยชน์ของประเทศชาติ

๒.๓ ด้านการมีส่วนร่วม (ความเป็นระบอบประชาธิปไตย)

การมีส่วนร่วม ถือเป็นหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย แต่วิธีการให้มีส่วนร่วมอย่างไรมันไม่มีรูปแบบที่แน่นอน วิธีการหนึ่งคือ การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เข้ามาดำเนินงานในสภาผู้แทนราษฎรถือว่าเป็นผู้แทนของปวงชน ดังนั้น การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรต้องแจ้งให้สมาชิกสภาทุกคนทราบโดยทั่วกันไม่แบ่งแยกฝ่ายรัฐบาลหรือ

มิใช่ฝ่ายรัฐบาล และสมาชิกมีส่วนร่วมในการพิจารณา อภิปราย หรือทักท้วง ให้ความเห็น โดยไม่จำกัดสิทธิ ในกรณีหากฝ่ายรัฐบาลเสนอร่างกฎหมายโดยไม่ผ่านสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบ นั้นคงจะมีชอบตามกระบวนการนิติบัญญัติที่กฎหมายกำหนด เพราะกระบวนการตรากฎหมายแบบไม่มีส่วนร่วมของผู้แทนปวงชน เมื่อฝ่ายรัฐบาลจำเป็นต้องนำร่างกฎหมายเพื่อผ่านกระบวนการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอความเห็นชอบ มิอาจจะหลบหลีกให้ พันฝ่ายคัดค้านหรือฝ่ายที่มีความเห็นต่างแสดงเหตุผลอภิปรายคัดค้านในที่ประชุม หรือหาวิธี ยับยั้งในหลายรูปแบบ ดังนั้น การประสานงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลที่เสนอร่างพระราชบัญญัติ กับฝ่ายคัดค้านหรือเสียงข้างน้อยต้องมีประสิทธิภาพ ชัดแจ้งในเหตุผล ไม่เสนอแบบคลุมเครือ ปิดบัง มีวาระซ่อนเร้น วาระจร เพื่อหวังจะหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมในการพิจารณาของ สภาผู้แทนราษฎร

ดังมีตีความสัมพันธ์ที่กล่าวมา พอจะแสดงให้เห็นได้ว่าคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านมีความสำคัญในการเป็นหน่วยประสานงานในหมู่สมาชิก พรรคการเมืองฝ่ายค้าน ในบางสมัยอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามจำนวนสัดส่วน พรรคการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน ดังนี้

(๑) กรณีมีพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธาน สภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่เป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้าน เพียงพรรคเดียว เรียกว่า “คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน”

(๒) กรณีมีพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธาน สภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่เป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ตั้งแต่สองพรรคการเมืองขึ้นไป เรียกว่า “คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมฝ่ายค้าน”

ในระบบการเมืองไทยนั้น แม้ระบุในรัฐธรรมนูญให้อำนาจอธิปไตยเป็นของ ปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่ทราบกันดีว่า อำนาจบริหารกับอำนาจนิติบัญญัติมิได้ แบ่งแยกอย่างเด็ดขาดจากกัน และมีได้มีเพียงพรรคการเมืองสองพรรคการเมืองใหญ่เหมือน กับประเทศที่เป็นต้นแบบระบบรัฐสภา ดังนั้น การปฏิบัติงานของพรรคการเมือง สมาชิก สภาผู้แทนราษฎรที่ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติจึงต้องตอบสนองนโยบายจากฝ่ายบริหาร ทำให้ มิอาจที่จะสร้างสรรค์หรือพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติได้อย่างเต็มที่ นั้นเปรียบเสมือนว่า ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นโรงงานผลิตกฎหมายเพื่อสนองการบริหารราชการแผ่นดินที่ฝ่ายบริหาร กำหนดนโยบายเท่านั้น

เมื่อกล่าวถึงพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ยิ่งห่างเหินไกลไปนัก ไม่มีหน้าที่อำนาจเกี่ยวข้องในการบริหารราชการแผ่นดินใด ๆ แต่มีหน้าที่สำคัญคือ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน แต่จะไม่ให้มีฝ่ายค้านก็ได้ เปรียบเหมือนมีเส้นเลือดแดงแล้วต้องมีเส้นเลือดดำ เพราะนานาประเทศที่ปกครองในระบบรัฐสภานั้นได้กำหนดให้ตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ ถือว่าเป็นสัญลักษณ์แห่ง “ระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา” แม้ให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสิน แต่มิใช่จะละเลยไม่ฟังเสียงข้างน้อย ดังนั้น ในประเทศไทยจึงรับรองฐานะให้มีตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ

แต่ในทางการเมืองตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร (Leader of the Opposition) มิได้มีหน้าที่ในการควบคุมเสียงลงคะแนน หรือประสานงานกับพรรคการเมืองฝ่ายค้านโดยตรง ในอดีตที่ผ่านมาหน้าที่ประสานงานในกิจการสภานั้น คือ “ประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน” แน่นนอนว่าทั้งสองตำแหน่งนี้ต้องได้รับการยอมรับและแต่งตั้งจากสมาชิกพรรคการเมืองที่สมาชิกพรรคการเมืองฝ่ายค้านมากที่สุด และจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่ประกอบเป็นคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมฝ่ายค้านก็จะถูกส่งรายชื่อมาจากแต่ละพรรคการเมือง เพื่อให้มีหน้าที่พิจารณางานด้านกระบวนการนิติบัญญัติแทนพรรคการเมืองและประสานงานกับพรรคร่วมฝ่ายค้านอื่น หากมีผู้ใดถามว่า คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน หัวหน้าวิปฝ่ายค้าน หรือรองประธานวิป นั้นผู้ใดแต่งตั้งโดยอาศัยระเบียบฉบับใด น่าจะได้คำตอบว่า ไม่มีผู้ใดแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานชุดนี้อย่างเป็นทางการ ในทางปฏิบัติเป็นแต่เพียงหัวหน้าพรรคการเมืองของแต่ละพรรคการเมืองส่งรายชื่อผู้สมควรเป็นผู้ประสานงานตามข้อบังคับของแต่ละพรรค เมื่อได้รายชื่อที่ส่งมาก็นำมาจัดเรียงรวมกันเป็นบัญชีรายชื่อคณะกรรมการ จากนั้นตั้งเป็นคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านหรือพรรคร่วมฝ่ายค้านแล้วแต่กรณี

ในการปฏิบัติหน้าที่ประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านแต่ละคราวนั้น เพราะเหตุที่ไม่มีความหมายหรือระเบียบฉบับใดบัญญัติรับรองฐานะในการแต่งตั้งคณะกรรมการนี้ จะพบแต่เพียงส่วนที่เกี่ยวข้องตามประกาศการแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่กำหนดให้มีส่วนราชการหนึ่งที่มีฐานะเป็นกลุ่มงานขึ้นตรงต่อเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ชื่อว่า “กลุ่มงานผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร” โดยประกาศ ก.ร. เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของ

ส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕^๔ มีข้อหนึ่งกำหนดให้กลุ่มงานผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านเลขานุการและธุรการทั่วไปเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการที่ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรมอบหมาย นั้นหมายความว่า โดยตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรอาจมอบหมายให้กลุ่มงานผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามที่กำหนดนั้นมาปฏิบัติหน้าที่ด้านเลขานุการและธุรการทั่วไปของคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านเพิ่มขึ้นอีกคณะหนึ่งตามที่มอบหมาย

๓. ที่มาของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร^๕

เนื่องจากสภาพการเมืองในระบอบรัฐสภาของประเทศไทยมีกลไกความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันหลายมิติมิได้แบ่งแยกฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติออกจากกันอย่างชัดเจน การบริหารงานจะปราศจากซึ่งการประสานงานระหว่างกันมิได้ เมื่อฝ่ายรัฐบาลต้องทำงานร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร หรือรัฐสภา ต้องมีกลไกเชื่อมโยงมิให้ห่างเหินหรือเกิดความรู้สึกเป็นปรปักษ์กัน ความรู้สึกนี้อาจมีได้แม้ระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล มิจำเป็นต้องขัดแย้งระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้านเสมอไป

สำหรับคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร มีชื่อย่อว่า “ปสส.” มีการแต่งตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยมีนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เป็นประธาน ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี และหลังจากนั้น ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานคณะนี้เรื่อยมาทุกรัฐบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานระหว่างคณะรัฐมนตรีกับสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเสนอร่างกฎหมาย ญัตติ การตอบกระทู้ถาม รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ดำเนินไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนในการแต่งตั้ง คือ เมื่อคราวการประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งแรก สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้จัดทำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อมีมติให้แต่งตั้ง

^๔ ประกาศ ก.ร. เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕

^๕ ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ ปสส. (มีนาคม ๒๕๕๑). *คู่มือแนวทางปฏิบัติงานคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร (ปสส.)*.

คณะกรรมการประสานงานคณะนี้ ตามแนวทางปฏิบัติที่ผ่านมา ต่อจากนั้น นายกรัฐมนตรี จะอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยออกเป็นคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ในทางปฏิบัติการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานคณะนี้ มีองค์ประกอบดังนี้

- (๑) ประธานกรรมการ แต่งตั้งจากพรรคการเมืองเสียงข้างมากที่ร่วมรัฐบาล
- (๒) กรรมการ แต่งตั้งตามอัตราส่วนของสมาชิกพรรคร่วมรัฐบาลหรือตามความเหมาะสม

(๓) เลขานุการ แต่งตั้งจากพรรคการเมืองเดียวกับประธานกรรมการ

(๔) ผู้ช่วยเลขานุการ แต่งตั้งจากข้าราชการประจำ คือ เจ้าหน้าที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กล่าวได้ว่า คณะกรรมการประสานงานคณะนี้ ได้ดำเนินงานตามระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ทำหน้าที่ประสานงานให้นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลมีความสำเร็จ มีหลักดำเนินการ ดังนี้

(๑) คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

(๒) ตอบสนองนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล โดยประสานงานกับสภาผู้แทนราษฎรให้การดำเนินงานของรัฐบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๓) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและความร่วมมือกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการรับฟังความคิดเห็นของฝ่ายค้านและเปิดโอกาสให้ฝ่ายค้านได้แสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการประชุมสภา

(๔) ให้ความสำคัญในเรื่องของความร่วมมือและความเป็นเอกภาพของสมาชิกพรรคร่วมรัฐบาล เพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล

(๕) สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลและความเป็นไปในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

(๖) สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดเสียงทางวิทยุและโทรทัศน์ในวาระการพิจารณาเรื่องสำคัญต่าง ๆ เช่น ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี การอภิปรายลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็นต้น

จากหลักดำเนินการข้างต้น จะพบว่าคุณสมบัติและลักษณะสำคัญของบุคคลที่สมควรทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการประสานงานต้องเป็นคนจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง ทราบนโยบายของพรรค ประเมินสถานการณ์ทางการเมือง รู้จักและสามารถประสานกับ

สมาชิกทุกคนของพรรคการเมือง ทราบระเบียบและกฎหมาย เข้าประชุมมิได้ขาด ซึ่งคณะกรรมการประสานงานอาจเสนอลงโทษโดยมีสนับสนุนให้สมาชิกในพรรคการเมืองผู้นั้นลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งผู้ทำหน้าที่คณะกรรมการประสานงานอาจได้รับรางวัล คือ การมีโอกาสจะได้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี หรือตำแหน่งสำคัญทางการเมืองที่ก้าวหน้าต่อไป

๔. ตารางเปรียบเทียบระหว่างคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรกับ คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน

คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร	คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน
<p>ข้อกฎหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาศัยบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคสอง - พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๑ (๖) 	<p>ข้อกฎหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาศัยอำนาจตามข้อบังคับพรรคการเมืองเพื่อแต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลให้ปฏิบัติหน้าที่ของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน
<p>การแต่งตั้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แต่งตั้งในชื่อ “คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร (ปสส.)” - ลงนามแต่งตั้งโดย “นายกรัฐมนตรี” 	<p>การแต่งตั้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แต่งตั้งในชื่อ “คณะกรรมการประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองฝ่ายค้าน” - ออกเป็นคำสั่งพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และลงนามแต่งตั้งโดย “หัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายค้านหรือหัวหน้าพรรคร่วมฝ่ายค้านแต่ละพรรคการเมือง”
<p>หลักการและเจตนารมณ์ในการแต่งตั้ง^๖ ให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้</p> <p>๑) พิจารณาดำเนินการหรือประสานงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภาตามที่ได้รับนโยบายจากนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี</p>	<p>หลักการและเจตนารมณ์ในการแต่งตั้ง^๗ ให้คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่พิจารณา ด้านนิติบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองและประสานงานกับพรรคร่วมฝ่ายค้านอื่น</p>

^๖ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๕/๒๕๔๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร

^๗ คำสั่งพรรคประชาธิปัตย์ ที่ ๑๒/๒๕๕๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์

คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร	คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน
<p>๒) ประสานงานกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลเพื่อให้มีความเข้าใจ และมีการลงมติที่สอดคล้องกันในเรื่องหรือญัตติใด ๆ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภา</p> <p>๓) พิจารณาระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภาเพื่อกำหนดแนวทางการทำงาน และมีมติเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีรับทราบหรือเห็นชอบแล้วแต่กรณี ก่อนแจ้งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคร่วมรัฐบาลทราบและถือปฏิบัติ ทั้งนี้ มติของคณะกรรมการต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลหรือของนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี</p> <p>๔) ในระหว่างการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมรัฐสภา คณะกรรมการสามารถพิจารณาวินิจฉัยที่จะเปลี่ยนแปลงมติของคณะกรรมการตามข้อ ๓) ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความจำเป็น</p> <p>๕) ให้คณะกรรมการมีอำนาจเชิญส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าชี้แจงข้อเท็จจริง และจัดส่งเอกสารข้อมูลให้แก่คณะกรรมการ</p> <p>๖) วางระเบียบวิธีการประสานงานเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งนี้</p> <p>๗) ให้ประธานกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งผู้ประสานงานหรือคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือปฏิบัติงานในเรื่องต่าง ๆ ของคณะกรรมการได้ตามความจำเป็น</p>	
<p>สิทธิประโยชน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเบิกจ่ายเบี้ยประชุมคณะกรรมการฯ ให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษาที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยให้เบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี - มีสิทธิขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 	<p>สิทธิประโยชน์</p> <p>(ไม่มี)</p>

**๕. ตารางเปรียบเทียบระหว่างคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภากับ
คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน**

คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา	คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน
<p>ข้อกฎหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาศัยบทบัญญัติอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๔ - อาศัยอำนาจตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘๐ 	<p>ข้อกฎหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาศัยอำนาจตามข้อบังคับพรรคการเมือง เพื่อแต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลให้ปฏิบัติหน้าที่ของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน
<p>การแต่งตั้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แต่งตั้งในชื่อ “คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา” - ให้วุฒิสภาลงมติแต่งตั้งตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘๑ 	<p>การแต่งตั้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แต่งตั้งในชื่อ “คณะกรรมการประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองฝ่ายค้าน” - ออกเป็นคำสั่งพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และลงนามแต่งตั้งโดย “หัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายค้านหรือหัวหน้าพรรคร่วมฝ่ายค้านแต่ละพรรคการเมือง”
<p>หลักการและเจตนารมณ์ในการแต่งตั้ง^๖</p> <p>ให้มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือเรื่องอื่นตามที่วุฒิสภาหรือประธานวุฒิสภามอบหมาย ๒) ติดตามมติและตรวจรายงานการประชุมของวุฒิสภา ๓) กระทำการหรือพิจารณาเรื่องใด ๆ ที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอื่นของวุฒิสภา ๔) ประสานงานระหว่างวุฒิสภากับสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในกิจการของวุฒิสภา 	<p>หลักการและเจตนารมณ์ในการแต่งตั้ง^๗</p> <p>ให้มีอำนาจหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) พิจารณาดำเนินการหรือประสานงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภาหรือดำเนินการอื่นตามที่พรรคมอบหมาย ๒) ประสานงานกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพรรคร่วมฝ่ายค้านเพื่อให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและมีการลงมติที่สอดคล้องกันในเรื่องหรือญัตติใด ๆ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภา ๓) พิจารณาระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภาเพื่อกำหนดแนวทางการทำงาน และมี

^๖ ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘๐

^๗ คำสั่งพรรคเพื่อไทย ที่ ๐๐๒/๒๕๕๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย พ.ศ. ๒๕๕๒

คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา	คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน
<p>๕) ประสานงานเกี่ยวกับการพิจารณารายชื่อสมาชิกหรือบุคคลใด ๆ ที่จะเสนอให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกตั้งเป็นกรรมาธิการสามัญ หรือกรรมาธิการวิสามัญ แล้วแต่กรณี เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม และเป็นธรรม</p> <p>๖) ดำเนินงานด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร การสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนกิจการของวุฒิสภา</p> <p>๗) รับคำร้องเรียนหรือเรื่องราวร้องทุกข์ของราษฎร เพื่อมอบต่อคณะกรรมการคณะต่าง ๆ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา</p> <p>๘) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของวุฒิสภา</p> <p>๙) เสนอแนะต่อวุฒิสภาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานวุฒิสภาและการดำเนินกิจการในด้านต่าง ๆ ของวุฒิสภา</p> <p>๑๐) เสนอแนะต่อวุฒิสภาเกี่ยวกับการกำหนดรายละเอียดยกงบประมาณและการแปรรูปจัดงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนของวุฒิสภาและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา</p> <p>๑๑) เสนอแนะต่อวุฒิสภาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกวุฒิสภา</p>	<p>มติเพื่อประโยชน์สูงสุดในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ก่อนแจ้งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคและพรรคร่วมฝ่ายค้านทราบและถือปฏิบัติ ทั้งนี้ มติของคณะกรรมการฯ ต้องสอดคล้องกับนโยบายของพรรคและชอบด้วยกฎหมาย</p> <p>๔) ในระหว่างการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมรัฐสภา คณะกรรมการฯ สามารถพิจารณาวินิจฉัยที่จะเปลี่ยนแปลงมติของคณะกรรมการที่เคยมีมติแล้วได้ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความจำเป็นตามความเหมาะสม</p> <p>๕) ให้คณะกรรมการฯ เชิญส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าชี้แจงข้อเท็จจริง และจัดส่งเอกสารข้อมูลให้แก่คณะกรรมการฯ ได้</p> <p>๖) วางระเบียบวิธีการประสานงานต่าง ๆ</p> <p>๗) ให้ประธานกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งผู้ประสานงานหรือคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือปฏิบัติงานในเรื่องต่าง ๆ ของคณะกรรมการฯ ได้ตามความจำเป็น</p>
<p>สิทธิประโยชน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้กรรมาธิการได้รับเบี้ยประชุมตามพระราชกฤษฎีกาเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และกรรมาธิการ - มีสิทธิขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 	<p>สิทธิประโยชน์ (ไม่มี)</p>

๖. แนวทางพัฒนาคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน

๖.๑ กำหนดให้มีฐานะทางกฎหมาย

๖.๑.๑ แนวทางที่ ๑ เพิ่มเติมขึ้นใหม่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร” เพื่อให้สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานคณะนี้

แนวทาง คือ ต้องเป็นช่วงเวลาที่กำหนดให้มีการยกวางรัฐธรรมนูญนั่นเอง โดยการเสนอต่อคณะกรรมการยกวางรัฐธรรมนูญในขณะนั้น ในประเด็นเรื่องที่ให้กำหนดเพิ่มอำนาจของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรให้สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) เพื่อปฏิบัติงานในกิจการหรือในวงงานรัฐสภา เพื่อให้คณะกรรมการประสานงานคณะนี้ทำหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินในกิจการของรัฐสภาหรือดำเนินงานด้านกระบวนการนิติบัญญัติให้เรียบร้อยสมบูรณ์

๖.๑.๒ แนวทางที่ ๒ เพิ่มเติมขึ้นใหม่ในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นคณะกรรมการหรือคณะกรรมการธิการหรือคณะกรรมการวิสามัญประเภทใดประเภทหนึ่ง ตามข้อบังคับ

แนวทาง คือ เป็นการเพิ่มขึ้นใหม่อีกข้อหนึ่ง เพื่อให้มีข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรกำหนดให้มีการรับรองฐานะโดยข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรอย่างชัดเจน เพื่อให้มีคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) อาจแต่งตั้งในลักษณะของคณะกรรมการ คณะกรรมาธิการ หรือคณะกรรมการวิสามัญ เป็นต้น แนวทางนี้ต้องได้รับการผลักดันจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างที่มีการยกวางข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะให้ความเห็นชอบ อาจแบ่งออกเป็น ๒ วิธี ดังนี้

(๑) การแต่งตั้งโดยให้ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลง “มติ” เพื่อให้แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานคณะนี้ ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับกิจการของสภา ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นการแต่งตั้งโดยมติที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ต้องอาศัยอำนาจจากประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร แต่เป็นการแต่งตั้งโดยมติที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร วิธีการนี้อาจกล่าวได้ว่าคณะกรรมการประสานงาน (วิป) เป็นคณะกรรมการที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรมีมติตามข้อบังคับการประชุม

(๒) โดยผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หรือหัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายค้าน คัดเลือกรายชื่อและเสนอแนะรายชื่อคณะกรรมการประสานงานชุดนี้

ตามข้อบังคับกำหนด เพื่อเสนอให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรลงนามเห็นชอบแต่งตั้งตามที่ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หรือหัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายค้านเสนอแนะบัญชีรายชื่อ

๖.๑.๓ แนวทางที่ ๓ นี้ นอกจากกรณีต้องดำเนินการทั้งสองแนวทางข้างต้นแล้ว คือ มิต้องแก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรแต่ประการใด ข้อบังคับการประชุมยังคงเดิม แต่ต้องอาศัยอำนาจของ “ประธานสภาผู้แทนราษฎร” ในการแต่งตั้งกรรมการตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

แนวทาง คือ ยังคงใช้ข้อบังคับเหมือนที่ผ่านมา มิต้องแก้ไขหรือปรับปรุงเพิ่มเติมใด แต่ต้องอาศัยอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรตามข้อบังคับการประชุมสภา^{๑๑} ในการแต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการของสภา โดยผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หรือหัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ต้องเสนอประเด็นเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) นำเข้าปรึกษาหารือกับประธานสภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลวัตถุประสงค์และความสำคัญจำเป็น เพื่อให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเห็นชอบลงนามแต่งตั้งตามที่เสนอ

๖.๒ กำหนดให้มีสำนักงานเลขานุการหรือส่วนราชการปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการ

เนื่องจากปัจจุบันคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน ยังไม่มีฐานะทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ อาศัยอำนาจตามข้อบังคับของพรรคการเมืองที่เสนอรายชื่อผู้สมควรแต่งตั้งให้เป็นกรรมการประสานงานทางการเมืองเท่านั้น ส่วนราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเลขานุการไม่มีตามกฎหมาย ในอดีตที่ผ่านมาอาศัยอำนาจของตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรมอบหมายให้กลุ่มงานผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านเลขานุการและธุรการทั่วไปของคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านเท่านั้น

ในกรณีกำหนดให้คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านมีฐานะทางกฎหมาย ต้องมีส่วนราชการที่รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขานุการ เพื่อทำหน้าที่รองรับภารกิจการดำเนินงานและการประชุม โดยต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

^{๑๑} ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘ (๕)

(๑) บุคลากรและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรกำหนดให้มีส่วนราชการที่มีจำนวนบุคลากรให้เหมาะสม เพียงพอในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับภารกิจของคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน รวมทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในฝ่ายนิติบัญญัติ และให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

(๒) ด้านงบประมาณ กำหนดให้มีแหล่งงบประมาณที่สามารถเบิกจ่ายจากส่วนราชการ เพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านอย่างเหมาะสมเพียงพอ

๖.๓ กำหนดให้คณะกรรมการคณะนี้สามารถเชิญผู้มาชี้แจงหรือให้ข้อมูลในการประชุม

ในคราวการประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน เมื่อปรากฏว่ามีประเด็นสำคัญอันส่งผลทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม หรือวาระพิจารณาร่างกฎหมายที่อยู่ในความสนใจ หน่วยงานผู้มาชี้แจงหรือเชิญมาให้ข้อมูลควรส่งเจ้าหน้าที่ในระดับที่สามารถตัดสินใจหรือเป็นเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องและเข้าใจนโยบายอย่างชัดเจน เพื่อจะได้สามารถนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน หรือตอบข้อซักถามกรรมการ หากมีข้อสงสัยให้เข้าใจได้ในระดับที่พอใจ ซึ่งหมายความว่าหากบุคคลไม่มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็น ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีที่รับผิดชอบที่จะต้องสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมาตามที่คณะกรรมการมีความประสงค์ด้วย

๗. ข้อเสนอแนะ

ในการประชุมรัฐสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร แม้ทั้งในการประชุมคณะกรรมการธิการ ต้องยอมรับว่าก่อนการประชุมต้องมีการประสานงานใน ๒ รูปแบบ คือ แบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ (การเมือง) อีกแบบหนึ่ง คราวใดที่เห็นภาพการประชุมสภาที่ดูเดือด โต้แย้ง หรือการประชุมสภาที่สงบเรียบร้อย ไม่เสียเวลา ไม่มีการประท้วงระหว่งการประชุม อย่างที่ทราบกันทางสื่อมวลชน สันนิษฐานได้ว่าในเหตุการณ์แต่ละคราวที่เกิดขึ้นในที่ประชุมสภานั้นย่อมมีผลมาจาก “การประสานงาน หรือมิได้มีการประสาน” อย่างแน่นอน

เหตุผลที่ควรกำหนดให้มีกฎหมายรับรองฐานะของคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (The Opposition Whip) ดังนี้

(๑) ที่ผ่านมา คราวการประชุมสภาใด หากมีความวุ่นวาย มีการประท้วงเรื่องการกระทำผิดข้อบังคับการประชุมสภา หรือมีความเห็นแตกออกเป็นหลายฝ่าย ทำให้บรรยากาศในการประชุมไม่สามารถดำเนินต่อไป จนกระทั่งประธานสภาไม่สามารถจะควบคุมหรือปรึกษาหารือเพื่อกำหนดมติใด ๆ ไม่สามารถหาแนวทางออกร่วมกันได้ตามข้อบังคับการประชุม สุดท้ายคือ ประธานสภาต้องสั่งพักการประชุมสภาชั่วคราวหรือต้องเลื่อนการประชุมออกไปก่อน เพื่อให้วิปทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสไปปรึกษาหารือร่วมกัน นั้นหมายความว่า คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร (The Government Whip) กับคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (The Opposition Whip) ต้องทำหน้าที่ปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อกำหนดสรุปมติร่วมกันหาแนวทางให้สภาสามารถดำเนินกระบวนการนิติบัญญัติต่อไปได้อย่างเรียบร้อย ในทางการเมืองนั้น การประชุมสภาอาจถือว่าเป็นเพียงพิธีการเพื่อขอความรับรองตามกฎหมายให้สมบูรณ์ ส่วนแนวทาง “การลงมติ” หรือการให้ความเห็นชอบมีการเจรจาตกลงกันล่วงหน้าแล้ว

(๒) ในกรณีที่ฝ่ายรัฐบาลจะเสนอร่างกฎหมายที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อสังคม ในคราวนั้นประธานคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรจะติดต่อประสานงานมายังประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านเป็นการล่วงหน้า เพื่อปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการ (การเมือง) ให้ทราบเบื้องต้น อันเป็นการยอมรับในทางพฤตินัยว่า คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านมีบทบาทสำคัญในกิจการของรัฐสภาและกระบวนการนิติบัญญัติ ดังนั้น ควรที่คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านจะได้รับรองโดยฐานะตามกฎหมาย จะส่งผลให้การประสานงานระหว่างรัฐบาล สภาผู้แทนราษฎรกับพรรคการเมืองฝ่ายค้าน มีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น ในอนาคตจะมีช่องทางติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการ และจะถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการติดต่อประสานงานทั้งวิปรัฐบาลและวิปฝ่ายค้านจะได้กำหนดระเบียบแบบแผนใช้เป็นหลักยึดในการดำเนินงานในกิจการสภา ส่งผลให้งานด้านกระบวนการนิติบัญญัติมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

(๓) เมื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร หรือคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา กับคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน ยิ่งแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่ในกิจการของสภาหรือกิจการที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนิติบัญญัติ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน หรือการเห็นชอบในวาระต่าง ๆ รวมทั้งพิจารณาดำเนินการหรือประสานงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภา มีลักษณะการปฏิบัติหน้าที่สัมพันธ์และในทำนองเดียวกัน แม้แต่ในประเทศอังกฤษ มีการระบุตำแหน่งสำคัญของ Her Majesty's Official Opposition ไว้อย่างเป็นทางการ

พร้อมทั้งบางตำแหน่งใน Whips office ยังมีเงินเดือนและได้รับสิทธิประโยชน์ตอบแทนเพิ่มเติม

เมื่อกล่าวถึงเหตุผลสนับสนุนให้มีการกำหนดฐานะทางกฎหมายแก่คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านแล้ว ในทางตรงกันข้ามฝ่ายรัฐบาลอาจไม่เห็นพ้องหรือมิให้การสนับสนุน เพราะหากพรรคการเมืองฝ่ายค้านสามารถรวมกันเป็นเอกภาพ จะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญแก่ฝ่ายรัฐบาลที่ต้องทำงานยากลำบากในการบริหารราชการแผ่นดินและในการควบคุมสถานการณ์ทางการเมือง แต่หากคิดในอีกแง่บวก หากฝ่ายรัฐบาลประสานงานกับคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านโดยวิธีสมัครสมานสามัคคีร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมเสนอแนะในสิ่งที่เป็นประโยชน์ คอยระมัดระวังมิให้รัฐบาลต้องบริหารราชการแผ่นดินผิดพลาด ลองจินตนาการว่าจะเกิดผลประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติมากเพียงใด

เนื่องจากปัจจุบัน ยังไม่พบว่ามีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) อย่างเป็นทางการ แต่ในทางปฏิบัติได้มีการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการระหว่างฝ่ายค้านกับฝ่ายรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับการอภิปรายหรือการร่วมกำหนดวาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร คาดหวังว่าในอนาคตคณะกรรมการประสานงานในกิจการสภาของทั้งพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านต้องมีบทบาทและความจำเป็นเพิ่มขึ้นแน่นอน และความเป็นไปได้ที่จะมีการกำหนดให้คณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้านมีฐานะทางกฎหมายและได้รับสิทธิประโยชน์บางประการ ต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นความจำเป็นและประโยชน์ในการติดต่อประสานงานระหว่างกัน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันหรือร่วมกันหาแนวทางที่จะให้กิจการของรัฐสภาทุกฝ่ายปฏิบัติงานร่วมกันอย่างภาคภูมิใจ

เอกสารอ้างอิง

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑

ประกาศรัฐสภา เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๔๕

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ ปสส. (มีนาคม ๒๕๕๑). *คู่มือแนวทางปฏิบัติงานคณะกรรมการ
ประสานงานสภาผู้แทนราษฎร (ปสส.).*

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา. (๒๕๕๖). *ประธานรัฐสภาตั้งวิปรัฐสภาเป็น
ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ หวังให้การประชุมราบรื่น.* สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม
๒๕๖๑, จาก <http://www.radioparliament.net/parliament/viewNews.php?nid=521#.W8kqv3szaUk>

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, สำนักงานนายทะเบียนพรรคการเมือง. (๒๕๓๘).

*ผลการประชุมสัมมนา เรื่อง บทบาทและหน้าที่ของผู้ประสานงานรัฐสภา
กระทรวงมหาดไทย.*

อาคม วุฒิพงษ์. (๒๕๕๒). *เอกสารวิชาการกรณีศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพ
งานด้านเลขานุการ: การจัดประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคการเมือง
ฝ่ายค้าน.* การพัฒนานักบริหารระดับสูง รุ่นที่ ๔.

ที่มา: http://www.matichon.co.th/local/news_592629

การค้ามนุษย์: สถานการณ์และกลไกการแก้ไขปัญหา Human trafficking: Situation and mechanism of problem solving

นิภาพรรณ เจนสันติกุล*

บทคัดย่อ

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยส่งผลให้ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มบัญชีที่ ๓ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีปัญหาการค้ามนุษย์ในระดับรุนแรง ทั้งนี้สาเหตุมาจากกลไกการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดช่องว่างทางสถานะเศรษฐกิจและสังคม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เกิดการเอารัดเอาเปรียบต่อเด็กและสตรีที่เป็นกลุ่มอ่อนแอในสังคมด้วยการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่เหมาะสมควรกำหนดนโยบายและมาตรการการลงโทษที่ชัดเจน และควรร่วมมือจัดการปัญหาแบบหุ้นส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

คำสำคัญ: การค้ามนุษย์ สถานการณ์

* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (Department of Public Administration, Faculty Humanities and Social Science, Nakhon Pathom Rajabhat University)

Abstract

Human trafficking situation in Thailand has resulted in Thailand being classified as Tier 3, a country with severe human trafficking. This is due to the lack of balance between economic development and social development, resulting in a gap in economic and social status. Social inequalities are exploited among vulnerable children and women in society through various forms of exploitation. Therefore, appropriate approaches to resolving human trafficking should define clear policies and punishments and should collaborate on problem solving for partnerships of government, private and public sectors.

Keywords: Human trafficking, Situation

บทนำ

ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงกับหลายเรื่องของสังคม อาทิ ๑) การย้ายถิ่น ซึ่งจากรายงานของโครงการความร่วมมือสหประชาชาติเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (United Nations Inter-Agency Project on Human Trafficking: UNIAP) ชี้ให้เห็นว่าเหยื่อจากการค้ามนุษย์มักมาจากครอบครัวยากจน และมีระดับการศึกษาต่ำ และยังพบว่าผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นมีอายุน้อยลง นอกจากนี้การที่ได้รับความอิทธิพลของกระแสบริโภคนิยมก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้อพยพย้ายถิ่นจำนวนมากถูกหลอกลวงให้เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์โดยการติดต่อภายในท้องถิ่น โดยขบวนการค้ามนุษย์พยายามเสาะหาบุคคลที่ต้องการย้ายถิ่นฐานหรือคนที่ต้องการย้ายถิ่นนั้นอาจติดต่อมายังบุคคลที่มีหนทางที่สามารถพาพวกเขาเดินทางเข้าไปยังไทยและช่วยให้มีงานทำ (โครงการความมั่นคงศึกษา, ๒๕๕๘) ๒) การลักลอบเข้าเมือง ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยมีเขตแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ๔ ประเทศ ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย โดยประเทศเพื่อนบ้านที่มีแนวพรมแดนติดต่อกับประเทศไทยมากที่สุด คือ ประเทศพม่า ซึ่งอยู่ติดพรมแดนทางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย โดยมีเขตแดนทั้งทางบกและทางทะเลติดกับประเทศไทยยาวถึง ๒,๔๐๑ กิโลเมตร โดยมีเส้นทางติดต่อระหว่างกันครอบคลุมตามจังหวัดต่าง ๆ ของไทย ๑๐ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดตาก จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง โดยสาเหตุสำคัญของการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าว คือ การขาดแคลนแรงงานระดับล่าง หรือแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled labors) (สนธิ สัตโยภาส, ๒๕๕๙, น. ๑๙๕) และ ๓) การค้าทาส โดยการค้ามนุษย์จำแนกเป็นการค้ามนุษย์แบบสองขั้นตอน คือ ผู้หญิงหรือเด็กได้ย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อหางานทำก่อนแล้ว ต่อมาถูกล่อลวงให้ย้ายถิ่นไปหางานทำในต่างแดนต่อไป และการค้ามนุษย์แบบขั้นตอนเดียว คือ ผู้หญิงและเด็กที่ถูกค้าโดยตรงจากหมู่บ้านในชนบทแล้วผ่านข้ามพรมแดนไปยังประเทศอื่น ในปัจจุบันเหยื่อการค้ามนุษย์มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง แต่เหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก โดยเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่เป็นผู้หญิงมักจะถูกนำไปสู่ตลาดธุรกิจบริการทางเพศและการทำงานบ้าน ซึ่งเป็นงานที่ยังมิได้รับการคุ้มครองสภาพการทำงานและค่าตอบแทน ทำให้ไม่มีหลักประกันในการทำงานและตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ มีชีวิตที่อยู่ภายใต้การครอบงำและการกระทำตามอำเภอใจของนักค้ามนุษย์และนายจ้างที่ซื้อตนมา ส่วนผู้ชายมักจะถูกนำไปแสวงหาประโยชน์โดยเป็นแรงงานที่ถูกบังคับในการทำงานประมง (เมขลา วุฒิมวงศ์ และ สิดา สอนศรี, ๒๕๕๖-๒๕๕๗, น. ๒๖๑-๒๖๒) แม้จะมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ในการบังคับและลงโทษ แต่กลับพบว่าไม่สามารถลดการกระทำผิดได้ โดยกลุ่มที่ตกเป็นเหยื่อในการค้ามนุษย์ ได้แก่ กลุ่มเด็ก และกลุ่มสตรีที่ตกอยู่ในสภาวะจำยอม จากรายงานการค้ามนุษย์ประจำปี ๒๕๕๓ ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาที่จัดกลุ่มให้ประเทศไทยโดยลดระดับจากรดับ ๒ (Tier 2) เป็นระดับ ๒ บัญชีรายชื่อประเทศที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) เพราะเห็นว่าประเทศไทยยังเป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์เพื่อการบังคับใช้แรงงานและการบังคับค้าประเวณีคนไทยที่ถูกนำไปค้าในต่างประเทศ และถูกส่งตัวกลับประเทศไทยโดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล ส่วนใหญ่ถูกนำไปค้าที่ประเทศบาหลีเรน มาเลเซียและสิงคโปร์ มีแรงงานชายไทยฝีมือต่ำในไต้หวัน มาเลเซีย เกาหลีใต้ อิสราเอล และประเทศในอ่าวเปอร์เซียถูกบังคับใช้แรงงานและเป็นแรงงานขุดหิน ส่วนผู้หญิงและเด็กถูกค้าเพื่อธุรกิจทางเพศและการบังคับค้าประเวณี ซึ่งรัฐบาลไทยไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่ในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ แม้จะนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มาบังคับใช้อย่างต่อเนื่อง (พัทสุกร ศาสนะสุพินธ และคณะ, ๒๕๕๕, น. ๑๐๓-๑๐๔) และจากสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี ๒๕๕๘ โดยกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยสหรัฐอเมริกาได้ประกาศจัดลำดับของกลุ่มประเทศที่มีปัญหาด้านการค้ามนุษย์ โดยกำหนดให้ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มบัญชีที่ ๓ (Tier 3) ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศ

ที่มีปัญหาการค้ามนุษย์ในระดับรุนแรงเป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องดำเนินการ ตลอดจนมีมาตรการเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อันนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ ขึ้นให้มีผลบังคับใช้ โดยมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาไปเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีการแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ อยู่บางประการ (กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล, ๒๕๕๘, น. ๗๔) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งมีการกำหนดมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งเพื่อใช้ในการจูงใจประชาชนผู้พบเห็นปัญหาการค้ามนุษย์ให้มีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูล หรือชี้เบาะแสที่เกี่ยวข้องกับการกระทำอันเป็นการค้ามนุษย์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ โดยกำหนดให้มีการเพิ่มมาตรา ๑๓/๑ ซึ่งมีความว่า ผู้ใดแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจให้ทราบว่ามีกรกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา และในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติความผิดขึ้นใหม่เป็นความผิดฐานใช้เด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี หรือผู้มีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ทำงานหรือให้บริการอันอาจเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงในมาตรา ๕๖/๑ เป็นต้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สิทธิและมาตรการทางกฎหมาย ข้อตกลงและหลักปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทยประกอบด้วย พิธีสาร กฎหมายและปฏิญญาต่าง ๆ จำนวนมาก โดยมีสาระสำคัญคือการคุ้มครองตามกฎหมายภายในและตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ทั้งกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญและกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ อาทิ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้น ซึ่งตามหลักการดังกล่าวเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินการของรัฐไทยในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการกำหนดพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามแต่ละพระราชบัญญัติเป็นการเฉพาะ

ในส่วนของกฎหมาย TVPA (Trafficking Victims Protection Act) ได้รับการอนุมัติโดยรัฐสภาสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๐ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ

ในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา โดยมีการจัดตั้งสำนักงานเพื่อการตรวจสอบและต่อสู้กับการค้ามนุษย์ (Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons (J/TIP)) ขึ้นภายใต้กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา มีหน้าที่หลักในการตรวจสอบและป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งภายในสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ โดยหนึ่งในหน้าที่หลักของสำนักงาน TIP Office คือ การจัดทำรายงานเพื่อเสนอต่อรัฐสภาสหรัฐอเมริกาในเดือนมิถุนายนของทุกปี ซึ่งสหรัฐอเมริกาจัดระดับประเทศต่าง ๆ ตามเกณฑ์ในกฎหมาย TVPA เป็น ๔ ระดับ ได้แก่

ระดับที่ ๑ (Tier 1) คือ ประเทศที่ดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ทั้งด้านการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์และการคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์

ระดับที่ ๒ (Tier 2) คือ ประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา แต่มีความพยายามปรับปรุงแก้ไข

ระดับที่ ๒ ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) ซึ่งต้องจับตามองเป็นพิเศษคล้ายกับ Tier 2 โดยมีจำนวนเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลเพิ่มความพยายามดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์

ระดับที่ ๓ (Tier 3) คือ ระดับต่ำสุด หมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและไม่มี ความพยายามแก้ไข ซึ่งสหรัฐอเมริกาอาจพิจารณาระงับการให้ความช่วยเหลือที่มีให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและการค้าได้ รวมถึงอาจไม่ใช้งบประมาณสนับสนุนแก่ลูกจ้างของรัฐบาลประเทศระดับที่ ๓ (Tier 3) ในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาและวัฒนธรรม คัดค้านความช่วยเหลือที่รัฐบาลประเทศนั้น ๆ อาจได้รับจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund-IMF) และธนาคารโลก (World Bank)

เกณฑ์ในการจัดระดับประเทศต่าง ๆ ใน TIP Report อ้างอิงถึงมาตรฐานขั้นต่ำในการขจัดการค้ามนุษย์ตามมาตรา ๑๐๘ ของกฎหมาย TVPA ได้แก่

๑. รัฐบาลห้ามไม่ให้มีการค้ามนุษย์ และมีการลงโทษหากมีการค้ามนุษย์เกิดขึ้น
๒. รัฐบาลกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและเพียงพอต่อการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงประโยชน์ทางเพศ การค้ามนุษย์ที่มีเหยื่อเป็นเด็ก หรือการค้ามนุษย์ที่มีการข่มขืน การลักพาตัว หรือที่มีเหยื่อเสียชีวิต
๓. รัฐบาลกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์ และสะท้อนความร้ายแรงของความผิด

๔. รัฐบาลแสดงให้เห็นถึงความพยายามอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๔.๑ มีการสืบสวนและดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด

๔.๒ มีการคุ้มครองเหยื่อและช่วยเหลือเหยื่อในกระบวนการสืบสวนและดำเนินคดี

๔.๓ มีการกำหนดมาตรการป้องกันการการค้ามนุษย์ เช่น การให้ข้อมูลและความรู้แก่สาธารณชนเกี่ยวกับสาเหตุและผลจากการค้ามนุษย์ การกำหนดอัตลักษณ์ของบุคคล (การจดทะเบียนการเกิดและการให้สัญชาติ เป็นต้น) และการป้องกันการใช้แรงงานบังคับหรือแรงงานเด็ก

๔.๔ มีการร่วมมือกับรัฐบาลประเทศอื่น ๆ เพื่อสืบสวนและดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด

๔.๕ มีการส่งผู้กระทำผิดฐานค้ามนุษย์ข้ามแดนตามกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศ

๔.๖ มีการเฝ้าระวังรูปแบบการเข้าออกเมืองเพื่อหาหลักฐานกรณีการค้ามนุษย์ และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายได้ใช้ประโยชน์จากหลักฐานที่ได้รับในการสืบสวนและดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด โดยคุ้มครองสิทธิของเหยื่อในการเดินทางเข้าออกประเทศของตน

๔.๗ มีการสืบสวน ดำเนินคดี และลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการค้ามนุษย์ รวมทั้งมีมาตรการที่เหมาะสมต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เพิกเฉยต่อการค้ามนุษย์

๔.๘ จำนวนเหยื่อการค้ามนุษย์ที่ไม่ใช่ประชากรของประเทศนั้น ๆ มีจำนวนน้อย

๔.๙ มีการติดตามประเมินความพยายามตามข้อ ๔.๑-๔.๘ และแจ้งผลการประเมินให้สาธารณชนทราบเป็นระยะ

๔.๑๐ มีความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์จากปีที่แล้ว

๔.๑๑ มีความพยายามอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อลดความต้องการของการค้าเพื่อแสวงประโยชน์ทางเพศ และลดการมีส่วนร่วมของประชากรของประเทศนั้น ๆ ในการท่องเที่ยวเพื่อแสวงประโยชน์ทางเพศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักวิชาการ, ๒๕๕๘, น. ๙-๑๐)

กลไกความร่วมมือและการเจรจาผลักดันการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศ

๑. กลไกความร่วมมือ

การดำเนินงานในระดับทวิภาคี ให้ความสำคัญในการเจรจาผลักดันการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศในระดับทวิภาคี โดยได้จัดทำกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นประเทศต้นทางของเส้นทางค้ามนุษย์ คือ ลาว กัมพูชา พม่า และเวียดนาม และเจรจาทวิภาคีกับประเทศปลายทาง อาทิ มาเลเซีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น แอฟริกาใต้ และสหรัฐอเมริกา เอมิเรตส์ เป็นต้น เพื่อสร้างกลไกประสานความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ

การดำเนินงานในระดับอนุภูมิภาค ประเทศไทยได้ริเริ่มการประชุมระดับรัฐมนตรีในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงเรื่องการค้ามนุษย์ (Coordinated Mekong Ministerial Initiative Against Trafficking - COMMIT) เมื่อปี ๒๕๔๗ ซึ่งประกอบด้วย กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม จีน (ยูนนาน) และไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประสานงานการจัดทำแผนปฏิบัติการ รวมทั้งติดตามประเมินผลเรื่องการค้ามนุษย์ป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ภายในอนุภูมิภาคฯ โดยมีสำนักงานโครงการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงของสหประชาชาติ (UN Inter-Agency Project on Human Trafficking in the Greater Mekong Sub-region - UNIAP) เป็นฝ่ายเลขานุการตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร (นนทพรรณ ศรีมังกร, ๒๕๕๓, น. ๒๑-๒๒)

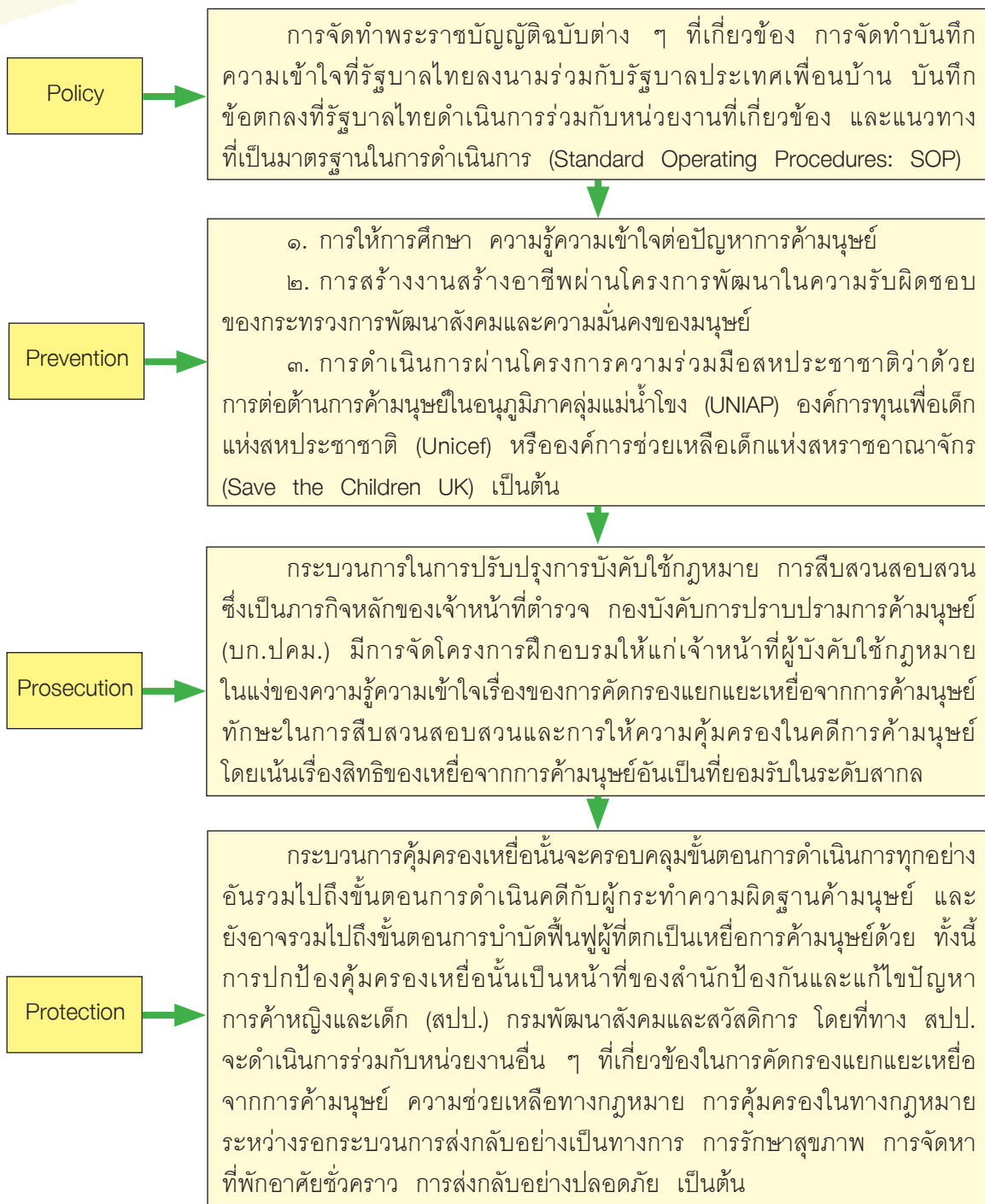
การดำเนินงานในระดับสากล ได้มีการก่อตั้งองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization หรือ ILO) เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๑๙ (พ.ศ. ๒๔๖๒) ซึ่งเป็นหน่วยงานชำนาญพิเศษในระบบของสหประชาชาติที่มีภารกิจเพื่อแสวงความเป็นธรรมทางสังคมและส่งเสริมการทำงานที่มีคุณค่าสำหรับชายและหญิงทุกที่ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ มิติหญิงชาย หรือภูมิหลังทางสังคม ILO ทำงานสู่เป้าหมายนี้โดยผสมผสานการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ เข้ากับการให้ความร่วมมือทางวิชาการและแลกเปลี่ยนข้อมูล ปัจจุบัน ILO ได้มีอนุสัญญาทั้งสิ้น จำนวน ๑๘๘ ฉบับ (อนุสัญญา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Convention” หมายถึง สนธิสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลผูกพันตามกฎหมายหลังจากที่ให้สัตยาบันแล้ว) อนุสัญญาจะมีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกต่อเมื่อประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับนั้นแล้ว (สรายุทธ ยะหะกร, ๒๕๕๘, น. ๑๑๑)

๒. การเจรจาผลักดันการจับตาดูการขบวนการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ

ประเทศไทยในฐานะที่มีบทบาทนำในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ได้แสดงบทบาทสำคัญในการต่อต้านการค้ามนุษย์ภายในอาเซียนมาโดยตลอด โดยเฉพาะการกระชับความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนภายใต้กรอบปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (ASEAN Declaration Against Trafficking in Persons Particularly Women and Children) ซึ่งประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ได้รับรองปฏิญญาอาเซียนฯ เมื่อปี ๒๕๔๗ โดยประเทศไทยร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ได้เห็นชอบในหลักการให้มีการจัดทำอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการปราบปรามการค้ามนุษย์ (ASEAN Convention on Combating Human Trafficking) ในปี ๒๕๕๐ ปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างหารือจัดทำร่างอนุสัญญาดังกล่าว การดำเนินงานในกรอบพหุภาคีและตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ประเทศไทยลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (UN Convention Against Transnational Organized Crime) เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๓ และลงนามพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) และพิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานโดยทางบก ทะเล และอากาศ (Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air) เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๔ แต่ยังไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาและพิธีสารดังกล่าว เนื่องจากกำลังอยู่ในขั้นตอนแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายให้เอื้อต่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมถึงองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ (นันทพวรรณ ศรีมังกร, ๒๕๕๓, น. ๒๑-๒๒)

เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ประเทศไทยได้ส่งมอบสัตยาบันสารไปยังเลขาธิการอาเซียนเกี่ยวกับอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก กำหนดให้การค้ามนุษย์ การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร การฟอกทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำอาชญากรรม การฉ้อราษฎร์บังหลวง และการขัดขวางความยุติธรรม เป็นความผิดอาญา รวมทั้งกำหนดมาตรการและสาขาความร่วมมือในการป้องกันการค้ามนุษย์ การคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และความร่วมมือในทางกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญามีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๐

สำหรับแนวทางการจัดการปัญหาการคุ้มครองสำหรับในประเทศไทยได้กำหนด
มาตรการและกลไก สรุปดังแผนภาพที่ ๑

ที่มา: โครงการความมั่นคงศึกษา, ๒๕๕๘, น. ๓๑-๓๖.

บทวิเคราะห์

จากกลไกการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาไปสู่การขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดช่องว่างทางสถานะเศรษฐกิจและสังคม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การกระจายผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียม ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมต่าง ๆ ทำให้เกิดการเอาเปรียบต่อเด็กและผู้หญิงที่เป็นกลุ่มอ่อนแอในสังคมด้วยการแสวงหาประโยชน์จากกลุ่มที่อ่อนแอและขาดโอกาสในสังคมเหล่านี้ ซึ่งรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ในลักษณะการค้ามนุษย์มีหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างกัน ดังนี้

๑. การค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (Trafficking for Sexual Exploitation) เช่น การถูกหลอกหรือบังคับให้ทำงานบริการทางเพศ การค้าประเวณี การใช้สื่อลามก และการค้ามนุษย์ การถูกกักขัง การถูกทารุณกรรมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ซึ่งปรากฏในรูปแบบของการถูกลักพาตัว การซื้อขายหรือการบังคับเข้าสู่ตลาดทางเพศ โดยในงานวิจัยของเนตรดาว เถาถวิล (๒๕๕๙, น. ๑๘๗-๑๘๘) เรื่องเพศพาณิชย์ข้ามพรมแดน: ประสบการณ์ของหญิงลาวในธุรกิจบริการทางเพศในพรมแดนไทย-ลาว พบว่า ผู้หญิงลาวที่เดินทางข้ามพรมแดนและทำงานเกี่ยวข้องกับการขายบริการทางเพศในพื้นที่ชายแดนสามารถแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก ผู้หญิงลาวที่ถูกล่อลวงให้เดินทางข้ามพรมแดนโดยไม่รู้ว่างานที่ตนเองต้องทำเกี่ยวข้องกับการขายบริการทางเพศ กลุ่มที่สอง ผู้หญิงลาวที่เดินทางข้ามพรมแดนสู่ประเทศไทยด้วยความสมัครใจเพื่อทำงานอื่นและถูกล่อลวงหรือบีบบังคับให้ขายบริการทางเพศ กลุ่มที่สาม ผู้หญิงลาวที่เดินทางข้ามพรมแดนสู่ประเทศไทยโดยสมัครใจเพื่อขายบริการทางเพศ เป็นต้น

๒. การค้ามนุษย์เพื่อรับจ้างบ้าน เป็นการทำให้ผู้หญิงและเด็กตกอยู่ในภาวะผูกมัดด้วยหนี้สินจากการกู้ยืมที่ต้องเสียดอกเบี้ยสูงของผู้จัดหาและถูกบังคับใช้แรงงานจากนายจ้าง แม้ลักษณะงานนั้นจะเป็นทางเลือกและไม่เหมาะสม ซึ่งผู้หญิงและเด็กเหล่านั้นอาจถูกบังคับให้ทำงานในโรงงานหรือในร้านอาหาร โดยรูปแบบของการยึดหนังสือเดินทาง กักขังหน่วงเหนี่ยว ยึดค่าข้าว ค่าค่าน้ำ ค่าที่พัก เป็นต้น โดยในงานวิจัยของสุพัทธมณี กันแตง และพิชญ์ อภิธมาจารย์โยธิน (๒๕๖๑, น. ๖๙) เรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับการได้รับความรุนแรงทางด้านร่างกายของสตรีในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งได้กล่าวถึงสถานการณ์ ปัญหา และระดับความรุนแรงในประเทศกลุ่มอาเซียน พบว่า มีความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีต่อสตรีซึ่งเชื่อมโยงกับแบบแผนความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมในระบบชายเป็นใหญ่ โดยเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมที่นำ

ไปสู่การแสดงออกที่รุนแรงต่อผู้หญิง ได้แก่ ความรุนแรงภายในครอบครัว การทำร้ายร่างกายสตรี การทุบตีภรรยา การข่มขืน การคุกคามทางเพศ การลวนลามทางเพศ การทารุณกรรมทางเพศ การทำอนาจาร การแทะโลมด้วยสายตา การบังคับให้แต่งงาน การฉุดกระทำข้ำเรา และการทำแท้งทารกเพศหญิง เป็นต้น

๓. การค้ามนุษย์เพื่อบังคับใช้แรงงาน (Trafficking for Labor Force) นักค้ามนุษย์จะจัดหาและลักพาโดยการหลอกลวงและการข่มขู่ บังคับให้ผู้ตกเป็นเหยื่อทั้งผู้ชายผู้หญิง และเด็กทำงานในหลายประเภท เช่น เกษตรกรรม ประมง งานก่อสร้างและงานรับใช้ในบ้าน รวมถึงงานที่ต้องใช้แรงงานอย่างไม่เหมาะสม ทำงานไม่มีวันหยุด ไม่ได้ค่าตอบแทนหรือได้แต่น้อย แรงงานเหล่านี้จะไม่มีวันจ่ายหนี้สินที่ยืมมาได้หมด โดยในงานวิจัยของกิริณี ธรรมภิบาลอุดม (๒๕๕๘, น. ๕๒) เรื่องมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในห่วงโซ่การผลิต: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมประมงของประเทศไทย ได้สะท้อนให้เห็นว่ามาตรการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นมาตรการการกำกับดูแลจากทางภาครัฐ ซึ่งมักปรากฏในรูปแบบของมาตรการและกฎหมายทางอาญาโดยมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ด้วยข้อจำกัดของทางภาครัฐทำให้การป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านการบังคับใช้แรงงานบังคับ และการแก้ปัญหาดังกล่าวในภาคธุรกิจนี้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๔. การค้ามนุษย์เพื่อไปเป็นขอทาน เป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงทั้งเด็ก ผู้สูงอายุ และคนพิการที่ถูกจัดหามาจากหมู่บ้านห่างไกลในชนบทจากในต่างประเทศ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ตนไม่มีความเข้าใจในภาษาท้องถิ่นและไม่มีความคุ้นเคย รวมทั้งไม่รู้เส้นทางต่าง ๆ และต้องอยู่ในสายตาของพวกนายหน้า ซึ่งจะมารวบรวมเงินจากการขอทาน โดยในงานวิจัยของไพรัช บวรสมพงษ์ (๒๕๕๙, น. ๗๐-๗๑) เรื่องการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน ได้สะท้อนให้เห็นว่าท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น การแสวงหาประโยชน์จากมนุษย์ในลักษณะการนำคนมาขอทานหรือการบังคับขอทาน (Beggar Exploitation) ได้เกิดขึ้นแพร่หลายทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยที่มีบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างจากด้วย “การให้การช่วยเหลือแก่ผู้ที่ยากจนกว่า” ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการนำพาบุคคลมาเป็นขอทานทั้งในลักษณะสมัครใจหรือขู่ข่มขู่บังคับเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยกลุ่มนักค้ามนุษย์ที่ดำเนินการกันอย่างเป็นขบวนการ ทำงานเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายทั้งในระดับชุมชนเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงบุคคลในสังคมในฐานะ “ผู้ให้” ที่ทำให้ปรากฏการณ์ขอทานยังดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

จากลักษณะและรูปแบบการค้ำนุษย์ข้างต้น สามารถวิเคราะห์โครงสร้าง ระบบ และสาเหตุได้ ดังนี้

๑. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมผ่านโครงสร้างทางสังคมที่ชายเป็นใหญ่ เกิดการกดขี่ การเอาเปรียบต่าง ๆ และการใช้ความรุนแรงทางตรงกลายเป็นเรื่องธรรมดาหรือยอมรับได้ในสังคม อิทธิพลของปัจจัยทางวัฒนธรรม ทำให้คนในสังคมมองไม่เห็นว่ปรากฏการณ์หลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่เป็นความรุนแรง (วราภรณ์ มนต์ไทรเวศย์, ๒๕๕๖, น. ๒๔๘)

๒. สถานการณ์ความยากจนจำแนกเป็น ๔ มิติ คือ ๑) จนทรัพย์สิน คือ ขาดวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิต อันเป็นความเหลื่อมล้ำทั้งในเชิงโครงสร้างรายได้ โครงสร้าง ของระบบการจัดเก็บภาษี และโครงสร้างการกระจายการถือครองที่ดินในฐานะที่ที่ดินนั้น เป็นปัจจัยพื้นฐานของการผลิตในภาคเกษตรกรรมและเป็นปัจจัยพื้นฐานของความมั่นคง ด้านที่อยู่อาศัย ๒) จนโอกาส คือ ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงระบบการศึกษา การบริการสาธารณสุข การจัดสวัสดิการสังคม การบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานและการถูกตัดขาดจากฐาน การกระจายทรัพยากรของสังคม ซึ่งความจนในมิติของโอกาสเหล่านี้จะเป็นตัวแปรสำคัญที่นำไปสู่ความจนในมิติอื่น ๆ ๓) จนอำนาจ คือ ไม่มีสิทธิ ไม่มีเสียง ไร้อำนาจต่อรอง ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายและการตัดสินใจสาธารณะ และมักจะได้รับผลกระทบ จากการกระทำของผู้มีอำนาจเหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็อำนาจรัฐหรืออำนาจทางสังคม ๔) จนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การที่ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม ถูกบีบบังคับ ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ การได้รับการปฏิบัติในสังคมอย่างไม่เสมอภาค เช่น เพศ สีดิว ชาติพันธุ์ ศาสนา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม การศึกษา และกระบวนการ ทางกฎหมาย (ไททัศน์ มาลา, ม.ป.ป., น. ๒)

๓. ความอคติทางเชื้อชาติ อันเป็นผลผลิตจากการกระทำทางประวัติศาสตร์ ที่ได้สร้างและผลิตซ้ำความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมไทยและแรงงานข้ามชาติ (วราภรณ์ มนต์ไทรเวศย์, ๒๕๕๖, น. ๒๔๙) อคติที่เกิดจากการนำมาตรฐานทางสังคมและวัฒนธรรม ของตนเองไปตัดสิน ประเมินค่าวิถีชีวิต ความเป็นมนุษย์ และวัฒนธรรมของผู้อื่นที่มี ความแตกต่างจากของตนว่าต่ำกว่า ซึ่งเป็นสำนึกที่หลงชาติตนเองว่าเหนือกว่าผู้อื่น (Ethnocentrism)

๔. ความไม่เป็นเอกภาพของการกำหนดนโยบายและการน่านโยบายไปปฏิบัติ เกี่ยวกับการค้ำนุษย์ เนื่องจากการทำงานของหน่วยงานมีความทับซ้อนส่งผลในเชิง

การบริหารที่ไม่สามารถติดตามการดำเนินงานตามนโยบาย และขาดระบบการรายงานติดตามอย่างต่อเนื่อง (ภัทรารวรรณ เวชศาสตร์, ๒๕๕๘, น. ๗๓)

นอกจากนี้ในเชิงของการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พบว่า ยังมีมาตรการที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับขนาดของปัญหาในประเทศไทยที่สภาพปัญหามีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ และสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในทุกระดับล้วนเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา ดังนั้นหากพิจารณาในเชิงนโยบายควรมีการกำหนดกฎหมายและมาตรการการลงโทษที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกการกระทำของผู้กระทำผิด และควรมีการกำหนดกระบวนการคุ้มครองและกลไกที่ชัดเจนสำหรับผู้ให้เบาะแสและผู้ให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อมูลสำคัญจะช่วยให้เกิดความมั่นใจ และทำให้เกิดความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนมากขึ้น

บทสรุป

ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญและเร่งหามาตรการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เนื่องจากการค้ามนุษย์ถือว่าการลิดรอนสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คุกคามความปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจ ทำลายความมีเกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์ และด้วยความซับซ้อนทางสังคม ปัญหาการค้ามนุษย์จึงเป็นรูปแบบของการค้าทาสสมัยใหม่ (Modern day slavery) ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศและภูมิภาค ตลอดจนความมั่นคงระหว่างประเทศ

ดังนั้นกลไกการจัดการและลดปัญหาการค้ามนุษย์นั้น ทุกฝ่ายระดับควรมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นแบบหุ้นส่วนของปัญหาร่วมกัน เพื่อให้เกิดลักษณะการทำงานที่สอดประสานไปในทิศทางเดียวกัน และปรับปรุงกลไกการติดตามและประเมินผลการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบทั้งจากภายนอกและผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ลดความทับซ้อนของภาระหน้าที่ของคณะกรรมการและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ในด้านการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ควรมีกำหนดมาตรการการลงโทษที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกการกระทำของผู้กระทำผิด

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และ เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล. (๒๕๕๘). สารระสำคัญและข้อสังเกตบางประการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, ๗(๒), ๗๔-๘๓.
- กิริณี ธรรมภิบาลอุดม. (๒๕๕๘). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในห่วงโซ่การผลิต: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมประมงของประเทศไทย. *วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*, ๖(๒), ๕๒-๖๕.
- โครงการความมั่นคงศึกษา. (๒๕๕๘). *การค้ามนุษย์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สแควร์ปริ้นท์ ๙๓.
- ไททัศน์ มาลา. (ม.ป.ป). *การเมืองเรื่องความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: บทเรียน วิกฤติ และความท้าทาย*. ม.ป.ท.
- นนทพรรณ ศรีมังกร. (๒๕๕๓). บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศในการต่อต้านการค้ามนุษย์. *วารสารสมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย*, ๕๗, ๒๐-๒๕.
- เนตรดาว เกาถวิล. (๒๕๔๙). เพศพาณิชย์ข้ามพรมแดน: ประสบการณ์ของหญิงลาวในธุรกิจบริการทางเพศในพรมแดนไทย-ลาว. *วารสารสังคมศาสตร์*, ๒, ๑๖๙-๒๐๒.
- พัทธกร ศาสนะสุพินธ และคณะ. (๒๕๕๕). กระบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติในประเทศไทย: ประเทศไทยเป็นประเทศต้นทาง. *วารสารวิจัย มข.*, ๑๒(๑), ๑๐๒-๑๑๒.
- ไพรัช บวรสมพงษ์. (๒๕๕๙). การจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอลาน. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, ๙(๓), ๖๗-๙๐.
- ภัทราวรรณ เวชศาสตร์. (๒๕๕๘). แนวทางการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์อย่างบูรณาการ. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, ๖(๔), ๖๗-๘๑.
- เมขลา วุฒิมวงศ์ และ สีดดา สอนศรี. (๒๕๕๖-๒๕๕๗). การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน: การสร้างกำแพงหรือสะพานของการค้ามนุษย์. *วารสารการเมืองการปกครอง*, ๔(๑), ๒๕๖-๒๗๖.
- วรภรณ์ มนต์ไทรเวศย์. (๒๕๕๖). แรงงานต่างด้าวในภาคประมงกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม. *ดำรงวิชาการ*, ๑๒(๒), ๒๘๑-๓๐๖.
- สนิท สัตโยภาส. (๒๕๕๙). แรงงานต่างด้าวกับความมั่นคงทางสังคม. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, ๗(๑), ๑๙๓-๒๐๗.

สรายุทธ ยะหะกร. (๒๕๕๘). การคุ้มครองในประเทศไทย. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การวิจัยรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, ๕(๒), ๑๐๖-๑๑๘.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สำนักวิชาการ. (๒๕๕๘). *การป้องกันปราบปรามการคุ้มครอง: วาระแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ.

สุขพัชรมณี กันแต่่ง และ พิษณุ อภิสมภารโยธิน. (๒๕๖๑). การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับการได้รับความรุนแรงทางด้านร่างกายของสตรีในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ*, ๗, ๖๗-๙๐.

ข้อพิจารณาว่าด้วยหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น

กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว*

บทนำ

ประเทศญี่ปุ่น ถือว่าเป็นประเทศที่เป็นรัฐเดี่ยว มีการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่มีรัฐธรรมนูญเป็นของตนเอง โดยรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นนับเป็นผลผลิตที่สำคัญในการปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยของสมเด็จพระจักรพรรดิในสมัยเมจิ โดยรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นฉบับนั้นแม้ว่าจะไม่ได้ให้สิทธิเสรีภาพอันถือเป็นพื้นฐานของ

* นิติศาสตรบัณฑิต, รัฐศาสตรบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายมหาชน) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

การปกครองในทางประชาธิปไตยแก่ประชาชนเท่าใดนัก แต่ก็เริ่มจุดเริ่มต้นให้ชาวญี่ปุ่นได้ตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ก่อนที่จะหยุดชะงักลงภายหลังที่ญี่ปุ่นเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง และต่อมาก็ได้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเมื่ออยู่ภายใต้การยึดครองของประเทศสหรัฐอเมริกา^๑ รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นในฉบับปัจจุบันนี้ ร่างขึ้นในระหว่างที่ประเทศถูกปกครองภายใต้อิทธิพลของประเทศสหรัฐอเมริกา ภายหลังจากที่องค์สมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะ (Emperor Hirohito) ได้ประกาศยอมแพ้ต่อสงครามโลกครั้งที่สอง ในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ โดยภายหลังจากสงคราม ญี่ปุ่นได้ฟื้นฟูสันติภาพโดยจากเดิมที่เคยยึดถือความคิดชาตินิยมและทหารนิยม ซึ่งอำนาจขององค์จักรพรรดิได้ยุติลง แทนที่ด้วยสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย ความรับผิดชอบของรัฐบาล และการแบ่งแยกอำนาจรัฐ ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นฉบับปัจจุบันนี้ได้รับการรับรองจากรัฐสภาและประกาศใช้ในการปกครองประเทศ^๒

โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญดังกล่าว มิได้กระทำโดยการประกาศใช้ทั้งฉบับ หากแต่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับเมจิที่ใช้มาแต่เดิม และไม่ได้นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปลงประชามติแต่อย่างใด ซึ่งในวันที่ ๒๒ เมษายน ค.ศ. ๑๙๔๖ สภาที่ปรึกษาได้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบของสภาที่ปรึกษาในการตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไข (Examination Committee of Privy Council on Draft for a Revised Constitution) เพื่อทำการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวแล้ว สภาที่ปรึกษาได้มีมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวในวันที่ ๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๖ หลังจากนั้นก็ได้มีร่างพระราชบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญ (Constitutional Revision Bill) และเมื่อสภาไดเอ็ต (Diet) ให้ความเห็นชอบแล้วก็ให้สมเด็จพระจักรพรรดิลงนามในวันที่ ๒๙ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขดังกล่าวแล้วในวันที่ ๓

^๑ ดำรง วงศ์สัตยนนท์. (๒๕๔๙). สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. วารสารกฎหมายปกครอง, ๒๔(๑), ๕๖.

^๒ Lawrence W. Beer & H. Ltoh. (1996). *The Constitution Case Law of Japan, 1970 through 1990*. Seattle: University of Washington Press, pp. 3-29, 54-66. อ้างถึงใน สมชาย ปรีชาศิลป์กุล และคณะ. (๒๕๕๘). *รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส, น. ๒๕๙-๒๖๐.

พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๖ แต่อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ ก็มีผลใช้บังคับได้จริงในเวลาถัดมาอีก ๖ เดือน ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ นั้นหมายความว่า วันที่ ๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ รัฐธรรมนูญจึงมีผลใช้บังคับ^๑

บทความฉบับนี้จึงมุ่งเน้นในการอธิบายถึงข้อพิจารณาว่าด้วยหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น โดยมีหลักการที่สำคัญที่ว่าด้วยเรื่องพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ เรื่องหลักนิติรัฐ เรื่องหลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

เนื้อหา: หลักการพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น

สำหรับหลักการพื้นฐานในทางรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นนั้นอาจจะมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญหลายประการ แต่ในที่นี้ผู้เขียนขอยกหลักการพื้นฐานที่สำคัญสี่ประการในทางรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น คือ พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักนิติรัฐ และหลักการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติของประเทศญี่ปุ่น ดังต่อไปนี้

๑) พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

แม้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น จะทำขึ้นภายใต้อิทธิพลภายนอกประเทศของสหรัฐอเมริกา แต่ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างสูงจากประชาชนชาวญี่ปุ่น เพราะยังคงดำรงรักษาสถาบันอันสูงสุดอันเป็นที่ยกย่องเชิดชูเป็นอย่างสูงของชาวญี่ปุ่น คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะสหรัฐอเมริกาได้วางหลักการปกครองในระบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างประเทศอังกฤษ^๒ ดังจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ

^๑ Birth of Constitution of Japan, *Chronological Table April 22, 1946-November 25, 1946*, From <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/history04.html> อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ชมพูนุท ตั้งถาวร. (๒๕๕๕). *สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: ประสบการณ์ต่างประเทศและประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์, น. ๙๒.

^๒ ชาวนะ ไตรมาศ. (๒๕๔๗). *มิติประชาธิปไตยในรัฐธรรมนูญ: กรณีรัฐธรรมนูญต่างประเทศกับรัฐธรรมนูญไทย*. ในรวมบทความวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๓ “ศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาประชาธิปไตยในระบบนิติรัฐ”. กรุงเทพฯ: พี.เพรส, น. ๑๙๒-๑๙๓.

ฉบับปัจจุบันของประเทศญี่ปุ่น พระจักรพรรดิทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งประเทศญี่ปุ่นและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนชาวญี่ปุ่น ฐานะดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเห็นพ้องของประชาชนชาวญี่ปุ่นซึ่งดำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย^๕ ดังนั้น สมเด็จพระจักรพรรดิถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของประเทศและเป็นที่ตั้งของความสามัคคีของประชาชนชาวญี่ปุ่น โดยพระองค์ไม่มีพระราชอำนาจในทางรัฐบาล ดังจะเห็นได้ว่า^๖ สถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศญี่ปุ่นมีพระราชอำนาจอย่างจำกัดตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ดี ในห้วงเวลาที่ประเทศญี่ปุ่นประสบวิกฤตการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครอง อย่างเช่นในกรณีสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ประเทศถูกฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดปรมาณูลงสองลูก อันเป็นเรื่องความเป็นความตายของประเทศนั้น เมื่อฝ่ายทหารไม่ยอมจำนนต่อสัมพันธมิตร แต่สมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยด้วยพระองค์เอง ในการยอมจำนนต่อฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนชาวญี่ปุ่น ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนี้ก็ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลและประชาชนเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม หลังจากสมเด็จพระจักรพรรดิทรงประกาศยอมแพ้สงคราม เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ฝ่ายสัมพันธมิตรก็ได้มอบหมายให้สหรัฐอเมริกาเป็นผู้คุ้มครองอารักขาญี่ปุ่นแต่ผู้เดียว และญี่ปุ่นเองก็ยอมรับปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งประธานาธิบดีทรูแมนยืนยันว่าผู้บัญชาการสูงสุดจะต้องเป็นชาวอเมริกา ดังนั้น จึงทำให้นายพลดักลาส แม็คอาเธอร์ เป็นเสมือนผู้ปกครองญี่ปุ่นอย่างแท้จริง^๗ ทั้งนี้ พระราชอำนาจของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นนั้น ทรงมีพระราชอำนาจแต่เพียงที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้เท่านั้น และแม้ว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของรัฐ แต่ก็มิมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องด้วยพระราชอำนาจ อันเป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ อันแสดงถึงพระราชอำนาจหน้าที่

^๕ มาตรา ๑ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. สาดา วิกิรุทซึชิชิ (ผู้แปล). (๒๕๔๑). รัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

^๖ ธาเน็นท์ ทรียวิเชียร. (๒๕๒๐). พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว, น. ๙๒.

^๗ สตีเฟน เอส. ลาร์จ. (๒๕๔๘). สามจักรพรรดิแห่งดินแดนอาทิตย์อุทัย. ชูลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: ศรีสรา, น. ๒๖๕.

ในส่วนของตำแหน่งประมุขของรัฐ และพระราชอำนาจในทางสังคม^๙ ดังนั้น พระราชอำนาจที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีดังนี้

(๑) พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจทั้งปวง

กล่าวคือ สมเด็จพระจักรพรรดิทรงมีพระราชอำนาจในทางพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐจะต้องได้รับคำแนะนำ และความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบร่วมกัน^{๑๐} พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัตินั้น จะต้องเป็นพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับรัฐเฉพาะตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น โดยพระจักรพรรดิสามารถมอบหมายให้ผู้แทนพระองค์ปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนได้ตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย^{๑๑}

(๒) พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งบุคคลระดับสูง

กล่าวคือ พระจักรพรรดิทรงมีพระราชอำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี โดยการเสนอชื่อของรัฐสภา และพระราชอำนาจในการแต่งตั้งผู้พิพากษาซึ่งเป็นประธานศาลสูงสุด โดยการเสนอชื่อของคณะรัฐมนตรี^{๑๒}

(๓) พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับรัฐ

กล่าวคือ พระจักรพรรดิทรงมีพระราชอำนาจ โดยคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐเพื่อประชาชนดังต่อไปนี้^{๑๓}

๑. การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ประกาศใช้กฎหมาย คำสั่ง คณะรัฐมนตรี และสิทธิสัญญา
 ๒. การเรียกประชุมรัฐสภา และการยุบสภาผู้แทนราษฎร
 ๓. การประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกรัฐสภา
 ๔. การให้การรับรองการแต่งตั้งและถอดถอนรัฐมนตรีรวมทั้งข้าราชการอื่น ๆ
- ตามที่บัญญัติในกฎหมาย ตลอดจนหนังสือมอบอำนาจ และพระราชสาส์นตราตั้งเอกอัครราชทูตและอัครราชทูต

^๙ ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (๒๕๕๘). สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, น. ๒๗๖.

^{๑๐} มาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. สูดา วิศรุตพิชญ์. เรื่องเดิม.

^{๑๑} มาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒} มาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓} มาตรา ๗ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. เรื่องเดียวกัน.

๕. การให้การรองรับการนิรโทษกรรมทั่วไป การนิรโทษกรรมเฉพาะบุคคล การลดหย่อนโทษ การอภัยโทษ ตลอดจนการคืนสิทธิ
๖. การสถาปนาเกียรติยศและพระราชทานเครื่องหมายอิสริยาภรณ์
๗. การให้การรับรองในหนังสือสัตยาบัน รวมทั้งเอกสารทางการทูตอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
๘. การรับเอกอัครราชทูตและอัครราชทูตต่างประเทศ
๙. การประกอบพระราชพิธี

จะเห็นได้ว่า พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์หรือสมเด็จพระจักรพรรดิทรงมิได้เฉพาะแต่ที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้เท่านั้น และแม้ว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดให้สมเด็จพระจักรพรรดิเป็นประมุขของรัฐ แต่ก็มิมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องด้วยพระราชอำนาจ อันเป็นหน้าที่ของสมเด็จพระจักรพรรดิ อันแสดงถึงพระราชอำนาจหน้าที่ในส่วนของตำแหน่งประมุขของรัฐ และพระราชอำนาจในทางสังคม ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า พระราชอำนาจของสมเด็จพระมหากษัตริย์นั้นมีอย่างจำกัดมากซึ่งมิได้เฉพาะแต่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น และทรงอยู่ในพระราชสถานะที่เป็นเชิงสัญลักษณ์มากกว่า

๒) หลักนิติรัฐ (The Rule of Law)

การปกครองโดยกฎหมายตามหลักนิติรัฐ (The Rule of Law) ของประเทศญี่ปุ่นอย่างเข้มแข็งนั้น มีเหตุผลมาจากภายหลังที่ญี่ปุ่นได้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้นกว่าในสมัยรัฐธรรมนูญเมจิ โดยมีการปฏิรูประบบศาลอย่างขนานใหญ่ของญี่ปุ่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญสามประการ กล่าวคือ

ประการแรก คือ ระบบศาลมีความเป็นอิสระต่อตนเองไม่ต้องขึ้นอยู่กับรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม โดยการมอบอำนาจในการบริหารให้แก่ศาลสูงในการออกกระเบียบกฎหมายเกณฑ์ต่าง ๆ ในทางตุลาการ

ประการที่สอง คือ ศาลสูงของญี่ปุ่น มีอำนาจที่จะพิจารณาการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารว่าเกินขอบเขตที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งมีอำนาจที่จะสั่งว่าการปฏิบัติของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารเป็นโมฆะหากเกินขอบเขตอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญมอบให้ ซึ่งหลักการที่สำคัญที่สุดของฝ่ายตุลาการจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการล่วงละเมิดของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารได้

ประการที่สาม คือ การล้มเลิกศาลปกครอง โดยศาลสูงหรือศาลยุติธรรม พิจารณาตัดสินทุกคดีทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีที่มีการพิพาทในทางปกครอง^{๑๓} ซึ่งแต่เดิมนั้น ศาลปกครองมีอำนาจทั้งหมดในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง คำพิพากษาของศาลปกครองถือเป็นที่สุดและผูกพันโดยไม่มีการอุทธรณ์แต่อย่างใด ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเรียกร้องให้ศาลยุติธรรมเข้าไปตรวจสอบได้อีก ซึ่งระบบศาลปกครองแบบเดิมนี้นี้ได้รับการวิจารณ์หลายประการถึงการพิจารณาคดีที่ไม่ละเอียดชัดเจน รวมถึงการกระทำทางปกครองที่อยู่นอกอำนาจของศาลปกครองก็มิได้อยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของทั้งศาลปกครองและศาลยุติธรรม ดังนั้น ศาลปกครองในแบบเดิมนี้นี้จึงไม่มีประสิทธิภาพที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงสมควรที่จะถูกเปลี่ยนแปลง^{๑๔}

จะเห็นได้ว่า การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมนี้ ได้สร้างระบบกฎหมายที่มีเอกภาพและมีความก้าวหน้าอย่างยิ่ง โดยการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการสร้างสถาบันใหม่ขึ้นมา และยังเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวญี่ปุ่นทุกคนด้วย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะทฤษฎีดั้งเดิมจะเป็นอย่างไร การเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ในทางการเมืองได้ช่วยให้เปลี่ยนการปกครองโดยมนุษย์มาเป็นการปกครองโดยกฎหมาย หรือที่เรียกกันว่า การปกครองภายใต้หลักนิติรัฐ (The Rule of Law)^{๑๕}

๓) หลักการแบ่งแยกอำนาจ

ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีการแบ่งอำนาจการปกครองเป็น ๓ อำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติที่ใช้ผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารที่ใช้ผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการที่องค์กรศาลเป็นผู้ใช้อำนาจ^{๑๖} ดังนั้น ประเทศญี่ปุ่นจึงมีการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยอย่างชัดเจน โดยอธิบายได้ดังนี้

^{๑๓} เพ็ญศรี กาญจนินัย. (๒๕๒๒). *ประวัติศาสตร์และอารยธรรมญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: วรุฒนิการพิมพ์, น. ๓๕๙.

^{๑๔} ยูชิโอะ ยามาซากิ. (๒๕๓๗). การตรวจสอบการกระทำทางปกครองโดยศาลในระบบกฎหมายญี่ปุ่น. *ดุลพາห*, ๕(๔๑), ๖๘-๖๙.

^{๑๕} พรศักดิ์ ฝ่องแผ้ว และ พลศักดิ์ จิโรกรศิริ (บรรณาธิการ). (๒๕๒๔). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ทางการเมืองของญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, น. ๗๔.

^{๑๖} ชาญวิทย์ ชัยกันย์. (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๒). ระบบงานศาล การฟ้องคดีปกครอง และการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่น. *วารสารวิชาการศาลปกครอง*, ๙(๒), ๒๙.

อำนาจนิติบัญญัติของประเทศญี่ปุ่นนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้รัฐสภาเป็นองค์กรสูงสุดแห่งอำนาจรัฐ และเป็นองค์กรนิติบัญญัติเพียงองค์กรเดียวของรัฐ^{๑๗} ซึ่งรัฐสภาประกอบด้วยสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา^{๑๘} ซึ่งการร่างพระราชบัญญัติจะมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองสภา โดยที่สภาผู้แทนราษฎรรับหลักการผ่านวาระที่หนึ่ง วาระที่สอง วาระที่สาม และจะต้องส่งต่อให้วุฒิสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือรับหลักการ ซึ่งเมื่อทั้งสองสภามีมติเห็นชอบร่วมกันก็ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้เลย สำหรับในส่วนของความสัมพันธ์กับอำนาจในทางบริหารนั้น รัฐสภายังมีอำนาจในการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งสามารถควบคุมได้โดยการกำหนดตัวนายกรัฐมนตรี การควบคุมงบประมาณแผ่นดิน การดำเนินการสอบสวนรัฐบาล และการควบคุมการดำเนินนโยบายต่างประเทศและการทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ^{๑๙}

อำนาจบริหารของประเทศญี่ปุ่นนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้อำนาจบริหารอยู่ที่คณะรัฐมนตรี^{๒๐} นายกรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งตามมติของรัฐสภาจากบรรดาสมาชิกทั้งหมด ทำหน้าที่สำคัญในการเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหารของประเทศ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการแต่งตั้งรัฐมนตรี และรัฐมนตรีมีทั้งหมดได้ไม่เกิน ๒๐ ตำแหน่ง โดยนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีจะต้องมาจากพลเรือน ที่เป็นเช่นนี้ก็อาจมาจากเหตุผลที่ไม่ต้องการให้ทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวและมีบทบาทในการบริหารประเทศ และในส่วนของความสัมพันธ์กับรัฐสภานั้น นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แทนคณะรัฐมนตรีในการเสนอร่างกฎหมาย เสนอรายงานของรัฐบาล และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา รวมถึงการทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาในการบริหารราชการแผ่นดินแก่หน่วยงานของรัฐ^{๒๑}

^{๑๗} มาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. สุกา วิศวตพิชญ์. *เรื่องเดิม*.

^{๑๘} มาตรา ๔๒ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. *เรื่องเดียวกัน*.

^{๑๙} ศิริพร วัชชวัลคุ. (๗-๙ พฤษภาคม ๒๕๓๖). การเมืองเรื่องสถาบันรัฐสภาญี่ปุ่น ใน *เอกสารการอบรมครู เรื่อง บทบาทของญี่ปุ่นต่อภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ในศตวรรษที่ ๒๑*. เอกสารไม่ตีพิมพ์. โครงการญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น. ๙.

^{๒๐} มาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. สุกา วิศวตพิชญ์. *เรื่องเดิม*.

^{๒๑} สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๕). รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น: จากอดีตสู่ปัจจุบัน. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, ๕๒(๓), ๓๒๓.

อำนาจตุลาการของประเทศญี่ปุ่นนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้อำนาจตุลาการทั้งหมดอยู่ที่ศาลสูง^{๒๒} ซึ่งถือว่าเป็นอิสระที่แยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร โดยกำหนดให้ศาลฎีกา (Supreme Court) เป็นกลไกสำคัญในการรักษาความเป็นอิสระและการดูแลงานบริหารของศาลยุติธรรมทั้งหมด ซึ่งสาเหตุประการสำคัญมาจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และ Court Organization Act 1947 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ได้เปลี่ยนแปลงแนวความคิดจากเดิมมาเน้นความเป็นอิสระจากตุลาการนั้นเป็นเหตุผลจากการที่ถูกร่างและการบังคับจากสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการจึงเป็นแนวความคิดที่ได้รับมาจากแนวความคิดของประเทศตะวันตก^{๒๓}

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันศาลฎีกาถือว่าเป็นศาลที่มีอำนาจสูงสุดในการพิจารณาคดีทั้งคดีทางรัฐธรรมนูญ คดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง และคดีอื่น ๆ แต่เพียงศาลเดียว โดยรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าศาลพิเศษอื่น ๆ จะจัดตั้งขึ้นไม่ได้ ทั้งนี้ รวมถึงฝ่ายบริหารก็ไม่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นที่สุด โดยปัจจุบันระบบตุลาการของญี่ปุ่นได้แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ได้แก่ ศาลชั้นต้น ซึ่งเป็นศาลแขวง (Summary Court) ศาลจังหวัด (District Court) ศาลครอบครัว (Family Court) ศาลอุทธรณ์ (High Court) และศาลฎีกา (Supreme Court) เป็นต้น^{๒๔}

๔) หลักการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติของประเทศญี่ปุ่น

ในการศึกษาถึงโครงสร้างของสถาบันตุลาการของประเทศญี่ปุ่นนั้น จะทราบว่า มีลักษณะพิเศษบางประการโดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Constitutional Review) ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ทั้งนี้ ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีโครงสร้างสถาบันตุลาการที่ได้รับอิทธิพลในรูปแบบมาจากระบบศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลในการบริหารราชการแผ่นดินในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

^{๒๒} มาตรา ๗๖ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. สูดา วิศรุตพิชญ์. *เรื่องเดิม*.

^{๒๓} จุมพล ภิญญิตินวัฒน์. (มิถุนายน ๒๕๕๖). ญี่ปุ่น: ความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการ. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, ๓๓(๒), ๓๗๖.

^{๒๔} ชาญวิทย์ ชัยกันย์. (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๒). ระบบงานศาล การฟ้องคดีปกครอง และการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่น. *วารสารวิชาการศาลปกครอง*, ๙(๒), ๒๙.

รวมถึงการเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้ด้วย^{๒๕} และนำมาสู่การปฏิรูประบบงานยุติธรรม ซึ่งทำให้สถาบันตุลาการมีความเป็นอิสระมากขึ้น โดยได้แยกสถาบันตุลาการออกจากกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณาคดีทั้งปวง อีกทั้งยังมีอำนาจในการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารอีกด้วย^{๒๖}

การศึกษาถึงระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นนั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบการกระจายอำนาจที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาอันมีเหตุผลทางประวัติศาสตร์ และหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนมีผลในทางปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีเครื่องมือของรัฐ นั่นก็คือ การใช้อำนาจในทางตุลาการผ่านทางศาลยุติธรรมในการเข้ามาช่วย ซึ่งจะทำให้การพิจารณาว่า การกระทำใดเป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพหรือไม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวและกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่^{๒๗}

ซึ่งการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้น ถือเป็นอำนาจของตุลาการ ซึ่งอำนาจในทางตุลาการทั้งหมดนั้นอยู่ที่ศาลสูง^{๒๘} โดยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้เป็นอำนาจของศาลยุติธรรมในการใช้อำนาจตุลาการเข้ามาตรวจสอบ ทั้งนี้ อาจพิจารณาได้ว่า ระบบการตรวจสอบการขัดกันต่อรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นนั้น โดยหลักศาลยุติธรรมทั่วไปที่ใช้อำนาจในทางตุลาการในการตัดสินคดีก็มีสิทธิที่จะตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยไม่จำเป็นต้องตั้งองค์กร

^{๒๕} Shoichi Koseki. (1997). *The Birth of Japan's Postwar Constitution 68-191*. Ray A. Moore (ed). n.p.: n.p. อ้างถึงใน ภูมิ มูลศิลป์. (๒๕๕๙). *ความเชื่อมโยงของอำนาจตุลาการกับประชาชน: กรณีศึกษาการได้มาซึ่งบุคคลมาดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: เอ. พี. กราฟิคแอนด์ดีไซน์และการพิมพ์, น. ๙๗.

^{๒๖} ภูมิ มูลศิลป์. *เรื่องเดียวกัน*, น. ๑๐๐.

^{๒๗} บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. (๒๕๕๘). *รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง “หลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ในการตรวจสอบขอบเขตอำนาจรัฐ ตามมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๕๐)*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส, น. ๑๖๖-๑๖๗.

^{๒๘} มาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. สุกดา วิศรุตพิชญ์. *เรื่องเดิม*.

พิเศษ อย่างเช่น ศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาเพื่อตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ บทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นการเฉพาะขึ้นมา ซึ่งอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมในการตรวจสอบ ความชอบของรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คือการตัดสินเกี่ยวกับความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่นำมาปรับใช้ในคดีที่มีการฟ้องร้องอย่างเป็นทางการ เป็นรูปธรรม เท่านั้น^{๒๙}

อย่างไรก็ตาม ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นนั้น ศาลสูงจึงเป็นศาลชั้นสุดท้าย ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินให้เป็นที่สุดว่ากฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการดำเนินการใด ๆ นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่^{๓๐} โดยเมื่อพิจารณาแล้วก็สามารถที่จะตีความได้ว่า ศาลยุติธรรมไม่สามารถใช้อำนาจเชิงรุกที่จะดำเนินการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ได้เองอย่างเช่นศาลรัฐธรรมนูญในประเทศอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่น ก็ไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้เป็นข้อห้ามแต่อย่างใด ดังนั้น หากว่ากฎหมายที่กำหนดกฎระเบียบ สำหรับศาลยุติธรรมกำหนดอำนาจหน้าที่และวิธีการในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ไว้ดังกฎระเบียบของศาลรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นแล้ว ศาลสูงสุดก็มีอำนาจที่จะตรวจสอบความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญได้เหมือนกับอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ^{๓๑}

ดังนั้น ศาลสูงของประเทศญี่ปุ่นจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตีความ รัฐธรรมนูญ^{๓๒} กล่าวคือ เมื่อมีเรื่องที่จะต้องพิจารณาถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ กฎหมาย ก็จะต้องตีความรัฐธรรมนูญโดยถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เอง ก่อให้เกิดคำพิพากษาใน สาขากฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในระบบศาลยุติธรรมก่อนหน้านี้ ดังนั้น คำพิพากษาของศาลสูงจึงมีความสำคัญเป็นพิเศษ ซึ่งแตกต่างจากรัฐธรรมนูญในสมัยเมจิ การตัดสินของศาลสามารถทำได้เพียงการพิจารณาถึงปัญหาหลักทัศนคติความคิดเท่านั้น ซึ่งแตกต่าง จากทุกวันนี้ที่การตีความรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นเรื่องของปัญหาข้อกฎหมายอย่างแท้จริง ดังนั้น การที่ศาลมีอำนาจในการตัดสินความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนี้

^{๒๙} บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. *เรื่องเดิม*, น. ๑๖๗.

^{๓๐} มาตรา ๘๑ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. สุดา วิศรุตพิชญ์. *เรื่องเดิม*.

^{๓๑} บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. *เรื่องเดิม*, น. ๑๖๗.

^{๓๒} สมชาย ปรีชาศิลป์กุล และคณะ. *เรื่องเดิม*, น. ๒๗๘.

ไม่ได้หมายความว่า ศาลจะต้องเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ถ้าหากเมื่อใดมีประเด็นในทางการเมืองแท้ ๆ เกิดขึ้น ศาลก็อาจจะหลีกเลี่ยงได้^{๓๓}

ประกอบกับศาลสูงนั้นมีอำนาจในการกำหนดข้อความบังคับในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการในการฟ้องคดี ระเบียบข้อบังคับภายในศาล และการบริหารงานตุลาการ^{๓๔} และในเรื่องของการวางหลักของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจึงได้วางหลักเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายและการกระทำของรัฐไว้ใน การพิจารณาในคดี Nation Police Reserve หมายเลขคดีที่ ๒๓ ปี ค.ศ. ๑๙๕๒ ซึ่งผลจากคดีนี้ ศาลสูงสุดก็ได้วางหลักในเรื่องของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้ว่า “เนื่องจากระบบศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นเป็นการใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาคดี ซึ่งการใช้อำนาจตุลาการของศาลยุติธรรมจำเป็นต้องมีการฟ้องร้องคดีข้อพิพาทให้เป็นรูปธรรมเกิดขึ้น” ดังนั้น ศาลยุติธรรมของญี่ปุ่นจึงจะต้องใช้อำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยกรณีที่เป็น การตีความรัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติของกฎหมายอื่น ๆ โดยไม่มีคดีข้อพิพาทที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้นไม่ได้ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญได้ แต่อำนาจหน้าที่จะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของอำนาจตุลาการ^{๓๕}

นอกจากนี้ ในเรื่องขององค์คณะในการพิจารณาคดี และผลผูกพันต่อคำพิพากษาของศาลสูงนั้น จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันศาลสูงมีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาทั้งหมด ๑๕ คน แบ่งเป็นคณะย่อย (Petty Benches) รวม ๓ คณะ แต่ละคณะมีผู้พิพากษาศาลสูง ๕ คน เป็นองค์คณะร่วมกัน และโดยทั่วไปนั้น คดีของศาลสูงจะได้รับการพิจารณาจากแต่ละคณะย่อยดังกล่าว เว้นแต่กรณียกเว้นบางกรณี อย่างเช่น คดีที่มีประเด็นในเรื่องการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของกฎหมาย หรือองค์คณะย่อยเห็นควรส่งคดีให้ศาลสูงสุดเต็มองค์คณะพิจารณา เป็นต้น ศาลสูงสุดเต็มองค์คณะจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา^{๓๖} ดังนั้น การพิจารณาถึงความชอบด้วย

^{๓๓} โนะตะ โยะชิยุกิ. (๒๕๒๗). *กฎหมายญี่ปุ่น: การศึกษาเปรียบเทียบทางสังคม-วัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น. ๓๖๔.

^{๓๔} มาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. สูดา วิศรุตพิชญ์. *เรื่องเดิม*.

^{๓๕} บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. *เรื่องเดิม*, น. ๑๖๗-๑๖๘.

^{๓๖} จุมพล ภิญญิตินวัฒน์. *เรื่องเดิม*, น. ๓๖๓.

รัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้นจะต้องทำโดยที่ประชุมเต็มศาล (Plenary Session) ของศาลสูง และกฎเกณฑ์ที่ว่ากฎหมายใดไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย ๘ ใน ๑๕ คน ของศาลสูงสุดเห็นด้วยกับคำวินิจฉัยนั้น โดยหลักเสียงข้างมากดังกล่าวนี้ไม่สามารถนำมาใช้กับการวินิจฉัยถึงความชอบของกฎหมายด้วยรัฐธรรมนูญได้ ทั้งนี้เมื่อศาลสูงสุดได้ทำการพิจารณาและมีคำพิพากษาว่ากฎหมายใดไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น ศาลสูงสุดจะต้องส่งสำเนาคำพิพากษาดังกล่าวไปยังคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ดังนั้น ในกฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ได้แสดงให้เห็นว่าศาลสูงสุดเองก็ยอมรับเอาทฤษฎีที่ว่าคำพิพากษามีผลสูงสุดในเรื่องความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย^{๓๗}

ดังนั้น องค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา ๘๑ ของรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นก็คือ “ศาลสูงสุด” เพราะศาลสูงสุดเป็นศาลยุติธรรมสูงสุดเพียงหนึ่งเดียว ซึ่งในกรณีที่บทบัญญัติของกฎหมายมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการขัดต่อรัฐธรรมนูญศาลสูงสุดก็จะตัดสินเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในขั้นตอนสุดท้าย ฉะนั้น ศาลสูงสุดของประเทศญี่ปุ่นจึงมีลักษณะเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบของรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายหลังจากที่มีการประกาศใช้ บทบัญญัตินั้นแล้ว^{๓๘}

สรุป

ประเทศญี่ปุ่นนั้นจะเห็นได้ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบ รัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่เป็นรัฐธรรมนูญที่ ถือว่าได้วางหลักการที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตย มากขึ้นกว่าจากอดีต ดังจะเห็นได้ว่าพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่เคยมีอย่าง กว้างขวางก็มีพระราชอำนาจที่จำกัดและมีลักษณะที่เป็นสถาบันที่เป็นเพียงสัญลักษณ์แห่ง

^{๓๗} โนะเดะ โยะฉิยุกิ. *เรื่องเดิม*, น. ๑๘๙.

^{๓๘} บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. *เรื่องเดิม*, น. ๑๗๒.

ความสามัคคีของประเทศเท่านั้น และมีหลักการแบ่งแยกอำนาจที่ชัดเจน อันได้แก่ อำนาจอธิปไตย นิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยแต่ละอำนาจก็มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันประกอบกับการมีหลักนิติรัฐที่มีความเข้มแข็งอย่างมาก โดยเฉพาะการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมอย่างขนานใหญ่ทำให้หลักนิติรัฐ (The Rule of Law) เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในญี่ปุ่น และนำความเป็นอิสระในการพิจารณาคดี รวมถึงการสร้างระบบการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์กรในทางตุลาการ คือ ศาลสูงสุด (ศาลฎีกา) ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติ โดยคดีที่เข้ามาวินิจฉัยนั้นต้องเป็นคดีที่มีข้อพิพาทและศาลสามารถเข้าไปตรวจสอบความชอบได้ภายหลังจากที่มีการใช้บทบัญญัติไปแล้วเท่านั้น ดังนั้น จากที่ได้นำเสนอไปนี้ จึงถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น และถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล ภิญญโณสินวัฒน์. (มิถุนายน ๒๕๕๖). ญี่ปุ่น: ความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการ. *วารสารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, ๓๓(๒), ๓๕๙-๓๗๙.
- ชาญวิทย์ ชัยกันย์. (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๒). ระบบงานศาล การฟ้องคดีปกครอง และการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่น. *วารสารวิชาการศาลปกครอง*, ๙(๒), ๒๘-๔๒.
- เชาวนะ ไตรมาศ. (๒๕๕๗). มิติประชาธิปไตยในรัฐธรรมนูญ: กรณีรัฐธรรมนูญต่างประเทศ กับรัฐธรรมนูญไทย. ใน *รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๓ “ศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาประชาธิปไตยในระบบนิติรัฐ”*. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- ดำรง วงศ์สัตยนนท์. (๒๕๕๙). สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. *วารสารกฎหมายปกครอง*, ๒๔(๑), ๕๖-๗๖.
- ธานินทร์ ภัยวิเชียร. (๒๕๒๐). *พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. (๒๕๕๘). รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง “หลักความได้สัดส่วน Principle of Proportionality ในการตรวจสอบขอบเขตอำนาจรัฐตามมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (๒๕๕๘). *สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เพ็ญศรี กาญจนินัย. (๒๕๒๒). *ประวัติศาสตร์และอารยธรรมญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: วรุณการพิมพ์.
- ภูมิ มูลศิลป์. (๒๕๕๙). ความเชื่อมโยงของอำนาจตุลาการกับประชาชน: กรณีศึกษาการได้มาซึ่งบุคคลมาดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม. กรุงเทพฯ: เอ. พี. กราฟิคแอนด์ดีไซน์และการพิมพ์.
- ยามาซากิ, ยูชิโอะ. (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๓๗). การตรวจสอบการกระทำทางปกครองโดยศาลในระบบกฎหมายญี่ปุ่น. *ตุลพาห*, ๔๑(๕), ๖๘-๗๔.
- โยะฉิยุคิ, โนะเดะ. (๒๕๒๗). *กฎหมายญี่ปุ่น: การศึกษาเปรียบเทียบทางสังคม-วัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลาร์จ, สตีเฟน เอส. (๒๕๕๘). *สามจักรพรรดิแห่งดินแดนอาทิตย์อุทัย*. ชูลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: ศรีสารา.

- ศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (บรรณาธิการ). (๒๕๒๔). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ทางการเมืองของญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ศิริพร วัชชวัลคุ. (๗-๙ พฤษภาคม ๒๕๓๖). การเมืองเรื่องสถาบันรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น. ใน *เอกสารการอบรมครู เรื่อง บทบาทของญี่ปุ่นต่อภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกในศตวรรษที่ ๒๑*. เอกสารไม่ตีพิมพ์, โครงการญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล และคณะ. (๒๕๕๘). *รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- สุดา วิศรุตพิชญ์ (ผู้แปล). (๒๕๔๑). *รัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๕). *รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น: จากอดีตสู่ปัจจุบัน*. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, ๕๒(๓), ๓๐๓-๓๓๐.
- Beer, Lawrence W. and Ltoh, H. (1996). *The Constitution Case Law of Japan 1970 through 1990*. Seattle: University of Washington Press. อ้างถึงใน สมชาย ปรีชาศิลป์กุล และคณะ. (๒๕๕๘). *รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- Birth of Constitution of Japan. *Chronological Table April 22, 1946-November 25, 1946*. From <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/history04.html> อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ชมพูนุท ตั้งถาวร. (๒๕๕๕). *สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: ประสบการณ์ต่างประเทศและประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- Koseki, Shoichi. (1997). *The Birth of Japan's Postwar Constitution 68-191*. Ray A. Moore (ed). n.p.: n.p. อ้างถึงใน ภูมิ มูลศิลป์. (๒๕๕๙). *ความเชื่อมโยงของอำนาจตุลาการกับประชาชน: กรณีศึกษาการได้มาซึ่งบุคคลมาดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: เอ. พี. กราฟิคแอนด์ ดีไซน์และการพิมพ์.

ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี: จากจุดเริ่มต้นถึงความหวังที่รออยู่

ยอดชาย วิถีพานิช*

นับเป็นเวลายาวนานที่เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้เผชิญสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีมาอย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำว่า “ความขัดแย้ง” นั้น อาจหมายรวมถึง ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นมิตร ตรงกันข้าม ไม่ลงรอยกันหรือความไม่สอดคล้องกัน ลักษณะของความไม่ลงรอยกันหรือไม่สอดคล้องกันนี้จะเกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ หลายประเด็น เช่น เป้าหมาย ความคิด ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม เป็นต้น สำหรับชนวนเหตุของความแตกแยกในประเทศบ้านพี่เมืองน้องนี้ กล่าวคือ ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ หลังจากญี่ปุ่นโจมตีสหรัฐอเมริกา ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒ และโจมตีตอบโต้ญี่ปุ่นกลับคืน เป็นเหตุให้ญี่ปุ่นต้องพ่ายแพ้สงครามในที่สุด ญี่ปุ่น

* วิทยากรชำนาญการพิเศษ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ต้องทำการปลดอาวุธและเกาหลีที่ญี่ปุ่นยึดครองอยู่นั้น ทำให้ญี่ปุ่นไม่สามารถยึดครองได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม พื้นที่ประเทศเกาหลีกลับเป็นที่ต้องการในการจัดการของนานาชาติ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ และจีน เป็นต้น และในที่สุดสหรัฐอเมริกาได้เข้าดูแลทางตอนใต้ของเกาหลี ส่วนสหภาพโซเวียตปกครองด้านเหนือของเกาหลี

สหภาพโซเวียตต้องการให้เกาหลีปกครองประเทศด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ส่วนสหรัฐอเมริกาต้องการให้เกาหลีปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และด้วยความแตกต่างนี้เองทำให้ตกลงกันไม่ได้ เพราะต่างฝ่ายต่างควบคุมประเทศเกาหลีซึ่งแบ่งแยกดินแดนกัน โดยใช้เส้นขนานที่ ๓๘ องศาเป็นเส้นแบ่ง (เส้นแบ่งประเทศในปัจจุบัน) ด้วยเหตุที่สหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยกับระบอบคอมมิวนิสต์ จึงต้องการที่จะยกเลิกระบอบนี้ให้ได้ จึงยังควบคุมประเทศเกาหลีทางใต้อยู่เพื่อต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ และยังไม่สามารถทำให้สหภาพโซเวียตออกไปจากเกาหลีทางเหนือได้ ทางสหรัฐอเมริกาจึงส่งเรื่องเพื่อให้สหประชาชาติรับรองความเป็นประเทศของเกาหลีได้เพียงส่วนเดียว ทำให้มีการแยกออกเป็น ๒ ประเทศ คือ เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การแยกประเทศเกาหลีนั้น สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก

การปะทุของสงครามเกาหลี

เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๓ กองทัพเกาหลีเหนือเคลื่อนผ่านเส้นขนานที่ ๓๘ มายังเกาหลีใต้ ดินแดนเกาหลีต้องประสบกับภาวะสงครามครั้งยิ่งใหญ่ นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง สงครามครั้งนี้เรียกกันว่า “สงครามเกาหลี” เป็นสงครามที่ดำเนินต่อเนื่องเป็นระยะเวลาจนถึง ๔ ปี ประธานาธิบดีแฮร์รี เอส ทรูแมน ของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น ได้เดินทางไปยังสหประชาชาติเพื่อขอคำอนุมัติในการนำกำลังสหประชาชาติเข้าทำการยุติสงครามและเพื่อให้เกาหลีเหนือถอนกำลังไปที่เส้นขนานที่ ๓๘ รวมถึงจัดตั้งคณะกรรมการสหประชาชาติเพื่อเฝ้าดูสถานการณ์และให้ระงับการช่วยเหลือรัฐบาลเกาหลีเหนือ ซึ่งเรื่องดังกล่าวประธานาธิบดีแฮร์รี เอส ทรูแมน ได้กระทำไปโดยไม่ได้มีการเสนอเรื่องต่อที่ประชุมสภาของสหรัฐอเมริกาเพื่อพิจารณาก่อน แต่ทั้งนี้ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติก็ได้ผ่านมติดังกล่าวอย่างเป็นทางการโดยปราศจากผู้แทนของสหภาพโซเวียตเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ โดยสหประชาชาติได้ให้การช่วยเหลือเกาหลีใต้ ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงได้ส่งกำลังทหารและส่งกำลังบำรุงจากชาติสมาชิก คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อังกฤษ ฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ ตุรกี ไทย กรีซ เนเธอร์แลนด์ เติร์กเมนิสถาน

โคลัมเบีย ฟิลิปปินส์ เบลเยียม และลักเซมเบิร์ก เข้าร่วม และเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างหยุดยิงกัน ซึ่งแนวรบนั้นอยู่ที่ประมาณเส้นขนานที่ ๓๘ ดังนั้น เขตปลอดทหารจึงถูกกำหนดขึ้นที่บริเวณนั้น และต่อมาเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาได้ลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกกัน (มนัญญา ภูแก้ว, ม.ป.ป.)

ภาพที่ ๑ สองประเทศแบ่งแยกดินแดนกันโดยใช้เส้นขนานที่ ๓๘ องศาเป็นเส้นแบ่ง (ตามรูป)

ที่มา: <https://sites.google.com/site/insidecoldwar/5/2>

ปัญหาในคาบสมุทรเกาหลีได้เริ่มก่อตัวขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. ๒๕๓๖ หลังจากเกาหลีเหนือไม่ยอมให้สำนักงานปรมาณูสากล (IAEA) เข้าตรวจสอบโรงงานที่สงสัยว่ามีนิวเคลียร์ และประกาศถอนตัวออกจากสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ และยังคงเดินหน้าทดลองยิงขีปนาวุธอย่างโจ่งแจ้ง ทำให้สหประชาชาติประกาศคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือด้วยการหยุดให้ความช่วยเหลือทางด้านอาหาร รวมไปถึงการติดต่อด้านการเงินระหว่างประเทศ จนท้ายที่สุดรัฐบาลจีนซึ่งเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดที่สุดของเกาหลีเหนือได้ชักจูงเกาหลีเหนือให้เข้าร่วมเจรจาเพื่อยุติโครงการนิวเคลียร์ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้เป็นไปด้วยดีใน พ.ศ. ๒๕๔๙

ในเวลาต่อมาความตึงเครียดระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ได้กลับมาทวีความรุนแรงขึ้นอีกครั้ง เมื่อเกาหลีเหนือได้ทำการทดสอบการยิงขีปนาวุธและการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สหประชาชาติได้ออกมาคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ ในขณะที่การร่วมซ้อมรบบริเวณชายแดนเกาหลีเหนือ-ใต้ระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ ได้จุดชนวนความโกรธแค้นให้กับเกาหลีเหนือเพิ่มมากขึ้น จนเกาหลีเหนือได้ประกาศเข้าสู่ภาวะ

สงครามกับเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณว่าสงครามจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ก็ได้ นอกจากนี้ยังได้เพิ่มมาตรการตอบโต้มากขึ้นด้วยการห้ามชาวเกาหลีใต้ข้ามพรมแดนไปทำงานในเขตอุตสาหกรรมแกซงในเกาหลีเหนือ ในขณะที่ทางฝั่งสหรัฐอเมริกาเองก็ได้มีการส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดที่มีเทคโนโลยีหลบหลีกเรดาร์ รวมถึงเครื่องบินขับไล่ F-22 เข้าไปร่วมซ้อมรบกับเกาหลีใต้ และส่งเรือรบ ๒ ลำเข้าไปประจำการในน่านน้ำนอกชายฝั่งเกาหลีใต้ด้วย ส่งผลให้เกาหลีเหนือได้ดำเนินการประกาศอนุมัติให้หน่วยงานทหารสามารถตอบโต้สหรัฐอเมริกา และสามารถใช้อาวุธนิวเคลียร์โจมตีสหรัฐอเมริกาได้ ซึ่งยิ่งเพิ่มความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีขึ้นไปอีก

อย่างไรก็ตาม นักวิเคราะห์ส่วนใหญ่ต่างก็ประเมินว่าสถานการณ์ดังกล่าวน่าจะเป็นเพียงการข่มขู่เท่านั้น เนื่องจากกำลังทหารของเกาหลีเหนือถึงแม้จะมีกองทัพกว่าล้านคน แต่อาวุธยุทโธปกรณ์ก็ไม่ทันสมัยพอที่จะสู้รบกับสหรัฐอเมริกาได้ ประกอบกับปัญหาในเกาหลีเหนือก็มีมากมายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจที่ย่ำแย่และวัตถุดิบ รวมถึงอาหารที่ขาดแคลน และยังคงพึ่งพาทางการค้ากับต่างประเทศ ทั้งหมดนี้เป็นแรงกดดันต่อรัฐบาลเกาหลีเหนือมาโดยตลอด (ธนาพล อิทธิธิริภัก, ๒๕๕๖)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งของทั้งสองประเทศมีมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง แม้กระทั่งใน พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ผ่านมาก็เห็นความบาดหมางที่เริ่มมีมากขึ้นอีกครั้ง จากกรณีที่เกาหลีเหนือมีการข่มขู่ยิงขีปนาวุธอย่างต่อเนื่อง จนหลายคนอดคิดไม่ได้ว่าอาจเป็นชนวนให้เกิดสงครามขึ้นอย่างแน่นอน แต่ปรากฏว่าได้เกิดบรรยากาศที่คลี่คลายลงใน พ.ศ. ๒๕๖๑ คือ มีการนัดเจรจาระหว่างนายคิม จอง อุน ผู้นำเกาหลีเหนือกับนายมุน แช-อิน ผู้นำเกาหลีใต้ เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับการยุติสงครามเกาหลีอย่างถาวร รวมถึงนายคิม จอง อุน ยังนัดพบปะครั้งประวัติศาสตร์กับนายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เพื่อพูดคุยคลี่คลายสถานการณ์อันตึงเครียดต่าง ๆ ต่อไปอีกด้วย

เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ นายคิม จอง อุน ประธานาธิบดีเกาหลีเหนือ และนายมุน แช-อิน ประธานาธิบดีเกาหลีใต้ ได้จับมือกันบริเวณจุดแบ่งเขตแดนของทั้ง ๒ ประเทศ โดยนายมุน แช-อิน ได้พูดกับ นายคิม จอง อุน ว่า “I’m happy to meet you” หรือ “ผมมีความสุขที่ได้พบคุณ” จากนั้นยื่นมือออกไปจับทักทาย รวมทั้งประคองนายคิม จอง อุน ระหว่างเดินข้ามแนวคอนกรีตกันพรมแดน และนับว่าเป็นการสร้างประวัติศาสตร์ที่เป็นผู้นำเกาหลีเหนือคนแรกที่เหยียบแผ่นดินเกาหลีใต้นับตั้งแต่สงครามเกาหลีสิ้นสุดลงใน พ.ศ. ๒๕๔๖ ต่อมานายมุน แช-อิน และ

นายคิม จอง อึน เดินทางไปยังเรือนสันติภาพที่หมู่บ้านปันมุนจอม ซึ่งนายคิม จอง อึน ได้เขียนข้อความในสมุดเยี่ยมว่า “A new History begin now at the starting point of history and era of peace” หรือ “ประวัติศาสตร์ใหม่เริ่มต้นแล้วนับจากนี้ ณ จุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของยุคสมัยแห่งสันติภาพ”

สำหรับการหารือรอบแรก ฝ่ายเกาหลีเหนือนำโดยนายคิม จอง อึน นางสาวคิม โย จอง และ พลเอก คิม ยอง ซอล รองประธานคณะกรรมการกลางพรรคแรงงานเกาหลีเหนือ ผู้ดูแลกิจการความสัมพันธ์ระหว่างสองชาติเกาหลี ส่วนฝ่ายเกาหลีใต้มีนายมุน แช-อิน นายชู ฮุน ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ และนายอิม จอง-ชอก ประธานคณะเจ้าหน้าที่รัฐบาล โดยนายคิม จอง อึน ได้กล่าวกับผู้ร่วมหารือว่า ตนมาที่นี่เพื่อส่งสัญญาณการเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ใหม่ เกาหลีเหนือพร้อมแล้วที่จะพูดคุยอย่างตรงไปตรงมา จริงจัง ซื่อสัตย์ และสองชาติเกาหลีต้องไม่ซ้ำรอยอดีตจากการไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงได้ แม้ว่านายคิม จอง อึน จะไม่ได้กล่าวโดยตรงถึงการยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธ แต่นายมุน แช-อิน ก็ตอบรับด้วยความพอใจ และระบุว่าตนกับนายคิม จอง อึน จะสามารถบรรลุข้อตกลงที่ชัดเจนเพื่อเป็นของขวัญให้กับประชาชนชาวเกาหลี (นาที่ประวัติศาสตร์ “คิม จอง อึน” เขี่ยบแผ่นดินเกาหลีใต้ครั้งแรก! หวังบรรลุข้อตกลงสันติภาพ, ๒๕๖๑)

ภาพที่ ๒ ผู้นำเกาหลีเหนือและผู้นำเกาหลีใต้จับมือกันบริเวณจุดแบ่งเขตแดนของทั้ง ๒ ประเทศ

ที่มา: https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_1014689

ภายหลังการประชุมตลอดทั้งวันและการพูดคุยเป็นการส่วนตัวประมาณ ๓๐ นาที ระหว่างนายคิม จง อุน กับนายมุน แช-อิน นั้น ได้มีการเผยแพร่เอกสาร “ปฏิญญา ปันมุนจอม” หรือมีชื่อเต็มว่า “ปฏิญญาปันมุนจอมเพื่อสันติภาพ ความรุ่งเรือง และการรวมชาติบนคาบสมุทรเกาหลี” (Panmunjom Declaration for Peace, Prosperity and Unification on the Korean Peninsula) ระบุว่า ผู้นำสองเกาหลีได้ประกาศต่อหน้าคน เกาหลี ๘๐ ล้านคน และคนทั้งโลกว่าจะไม่มีสงครามบนคาบสมุทรเกาหลีอีกต่อไป ดังนั้น ยุคใหม่แห่งสันติภาพจึงเริ่มขึ้นแล้ว

สำหรับปฏิญญาปันมุนจอมมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้จะสานสัมพันธ์ทางสายเลือดของประชาชนเกาหลี อีกครั้ง และนำไปสู่อนาคตแห่งความรุ่งเรืองร่วมกันและการรวมชาติของเกาหลี โดย ใช้อำนาจให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองเกาหลีไปสู่ความก้าวหน้า

๒. เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือจะพยายามร่วมกันเพื่อผ่อนปรนความตึงเครียด ทางทหารที่รุนแรงลงและขจัดภัยอันตรายจากสงครามบนคาบสมุทรเกาหลีอย่างจริงจัง

๓. เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือจะร่วมมือสร้างสังคมที่มีสันติภาพอย่างมั่นคงและ ถาวร โดยนำไปสู่การพักรบในสภาวะไม่ปกติในปัจจุบัน และสร้างสังคมแห่งสันติภาพที่ แข็งแกร่งบนคาบสมุทรเกาหลี อันเป็นภารกิจครั้งประวัติศาสตร์ที่จะต้องไม่ล่าช้าอีกต่อไป (นาที่ประวัติศาสตร์-จับมือข้ามพรมแดน คิม-มุน สร้างสันติภาพยุคสงครามชาติเกาหลี, ๒๕๖๑)

ภาพที่ ๓ นายมุน แช-อิน ผู้นำเกาหลีใต้ จูงมือนายคิม จง อุน ผู้นำเกาหลีเหนือ เดินข้ามพรมแดน ถือเป็นผู้นำเกาหลีเหนือคนแรกที่เหยียบแผ่นดินฝั่งใต้ นับตั้งแต่แบ่งแยกประเทศ
ที่มา: https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_1014689

ปฏิกริยาต่อเหตุการณ์การพบปะของผู้นำเกาหลีทั้งสองประเทศ มีดังนี้
 ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกและศึกษาเหตุการณ์ความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลีมากกว่า ๓๐ ปี ได้อธิบายไว้หลังจากเกาหลีเหนือประกาศยุติโครงการระเบิดนิวเคลียร์ว่าการพบกันในวันที่ ๒๗ เมษายนที่ผ่านมา เป็นการพบกันครั้งที่ ๓ ระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือและผู้นำเกาหลีใต้ แต่การพบกันคราวนี้ถือว่าน่าสนใจมาก เพราะปีที่แล้ว (พ.ศ. ๒๕๖๐) มีความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ ๒ ครั้งก่อนในสมัยนายคิมจอง อิล จะเป็นทางการและทั่วโลกไม่ค่อยได้เห็นภาพเหมือนคราวนี้ ท่าทีของผู้นำสองชาติเมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ทำให้เห็นว่าทั้งสองชาติต้องการปรองดองอย่างจริงจัง เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้เคยมีความฝันที่จะรวมชาติมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ มีข้อตกลงว่าทั้งสองประเทศจะรวมกันโดยเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงของชาติมหาอำนาจ โดยรวมกันเป็นหนึ่งอย่างสันติ ไม่คำนึงถึงความเชื่อและอุดมการณ์ แต่ในปัจจุบันอนาคตของการรวมประเทศยังคงอีกยาวนาน เพราะทั้งสองชาติมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมไม่สอดคล้องกันแล้วหลังจากแยกกันมาประมาณกว่า ๖๕ ปี (อนาคตของสันติภาพคาบสมุทรเกาหลี, ๒๕๖๑)

ภาพที่ ๔ บรรยากาศบนโต๊ะเจรจาระหว่างผู้นำของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

ที่มา: https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_1014689

นายโดนัลด์ ทรัมป์ ผู้นำสหรัฐอเมริกา ได้ออกแถลงการณ์ว่า หวังให้การหารือระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือและผู้นำเกาหลีใต้จะสามารถบรรลุข้อตกลงที่นำไปสู่กระบวนการสันติภาพและความยั่งยืนของคาบสมุทรเกาหลีในอนาคต และกล่าวยกย่องประเทศจีนที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกาหลีเหนือซึ่งเป็นประเทศพันธมิตรเลือกใช้การหารือทางการทูตในการแก้วิกฤตความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรเกาหลี และโปรดอย่าลืมการช่วยเหลือ

อันยิ่งใหญ่ของเพื่อนที่ดีของผม ท่านประธานาธิบดีลี จิ้นผิง หากไม่มีเขาก็คงต้องใช้กระบวนการที่ยาวนานและเข้มงวดมากขึ้น

กระทรวงการต่างประเทศจีนแถลงยกย่องและแสดงความยินดีว่า “เราขอปรบมือให้ผู้นำเกาหลีทั้งสองประเทศในก้าวแห่งประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งขอชื่นชมกับการตัดสินใจทางการเมืองและความกล้าหาญ เราหวังและเฝ้ารอว่าพวกเขาจะใช้โอกาสนี้เพื่อเปิดเส้นทางของการเดินทางครั้งใหม่ในภูมิภาคซึ่งจะยืนยาวและมั่นคง เรายังเป็นบ้านพี่เมืองน้องหลังจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี ปลอดภัยความชุ่มชื้นของหมองใจครั้งเก่าและยิ้มให้แก่กันเมื่อพบเจอกันอีกครั้ง”

นายเยนส์ สโตลเทนเบิร์ก เลขาธิการองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (นาโต) กล่าวชื่นชมการหารือครั้งประวัติศาสตร์ระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือและผู้นำเกาหลีใต้ แต่เตือนว่ายังมีความท้าทายอีกมากรออยู่ในอนาคต พร้อมย้ำว่าการหารือของนายมุน แช-อิน และ นายคิม จอง อึน เกิดขึ้นได้เพราะผลลัพธ์จากนโยบายกดดันทางการเมือง การทูต และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นก้าวแรกและเป็นก้าวสำคัญที่สร้างกำลังใจ แต่เราต้องตระหนักว่ายังมีงานหนักอีกมากรออยู่ข้างหน้า สิ่งที่สำคัญที่สุดในวันนี้คือยินดีกับความเป็นจริงที่พวกเขาได้พบปะกัน และถึงหนทางจะยาวไกลก่อนที่เราจะได้เห็นการแก้วิกฤตและปัญหาที่เกิดขึ้นในคาบสมุทรเกาหลีอย่างเต็มรูปแบบ แต่ผมคิดว่าเป็นก้าวแรกที่สำคัญมาก

พลโท วีรชน สุคนธปฏิภาค รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวโดยมีใจความสำคัญว่า ภาพการจับมือระหว่าง ๒ ผู้นำเกาหลีถือเป็นภาพประวัติศาสตร์ที่ผู้นำอาเซียนรวมทั้งนายกรัฐมนตรีของไทยอยากเห็นมานานแล้ว เพราะถือเป็นการหาทางออก ร่วมกันอย่างสันติวิธี และที่ผ่านมาอาเซียนได้สนับสนุนมาตลอด ดังนั้น การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการของผู้นำอาเซียนจะมีการแสดงความยินดีและความปรารถนาที่จะให้บรรยากาศแบบนี้มีไปอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ผลลัพธ์ที่ออกมาเป็นไปในทิศทางบวก เป็นประโยชน์ทั้งในภูมิภาคและเป็นประโยชน์ต่อโลก ด้วยบรรยากาศในคาบสมุทรเกาหลีที่ลดความตึงเครียดลง จะส่งผลถึงเสถียรภาพในภูมิภาค รวมทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนที่มีความใกล้ชิดกับภูมิภาคเอเชียตะวันออก จึงถือว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการพลิกโฉมหน้าของประวัติศาสตร์และยังเป็นการลดอุณหภูมิในภูมิภาคลง ส่งผลต่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจอาเซียนโดยตรง อย่างไรก็ตาม หวังว่าการประชุมสุดยอดเกาหลีจะมีทิศทางที่ดีและส่งผลให้อาเซียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเกาหลีในภาพรวมได้มากยิ่งขึ้น ตามความตั้งใจว่าจะสร้างความเชื่อมโยงกับทุกประเทศและทุกภูมิภาค (นาที่ประวัติศาสตร์-จับมือข้ามพรมแดน คิม-มุน สร้างสันติภาพยุติสงครามชาติเกาหลี, ๒๕๖๑)

หลังจากมีแถลงการณ์ของนายโดนัลด์ ทรัมป์ ผู้นำสหรัฐอเมริกา ที่กล่าวชื่นชมการพบปะกันของผู้นำเกาหลีทั้งสองประเทศ ทำให้หลายฝ่ายมีความหวังว่าโอกาสที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเกาหลีเหนือจะมีความปรองดองกันมากขึ้น เพราะโดยพื้นฐานแล้วทั้งสองประเทศมีจุดยืนทางการเมืองที่ตรงข้ามกัน และต่างมองอีกฝ่ายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของกันและกัน โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกามักปฏิเสธที่จะข้องเกี่ยวกับเกาหลีเหนือมาเป็นเวลานาน แต่สภาพการณ์ดังที่กล่าวมานี้ล้วนเปลี่ยนแปลงไปแล้วอย่างสิ้นเชิงเมื่อประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ตอบรับข้อเสนอในเชิงสันติวิธีจากนายคิม จง อุน โดยบอกว่ายินดีที่จะเจรจากับผู้นำเกาหลีเหนือ และทั้งโลกก็หวังว่าการพบปะระหว่างผู้นำครั้งนี้ อาจเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของประวัติศาสตร์ได้

เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้มีการพบปะหารือครั้งประวัติศาสตร์ระหว่างนายคิม จง อุน ประธานาธิบดีเกาหลีเหนือกับนายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ณ โรงแรมคาเพลลา เกาะเซนโตซา ประเทศสิงคโปร์ เป็นการประชุมเจรจาเพื่อสร้างสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี ก่อนลงนามแถลงการณ์ร่วมการประชุมสุดยอดสหรัฐอเมริกา-เกาหลีเหนือ ซึ่งถือเป็นการพบปะกันครั้งแรกของผู้นำทั้งสองประเทศ และผู้นำของทั้งสองประเทศได้ร่วมแถลงข่าวสั้น ๆ โดยนายโดนัลด์ ทรัมป์ กล่าวว่า รู้สึกดีเยี่ยมและเป็นเกียรติ เชื่อว่าการเจรจาจะสำเร็จยอดเยี่ยมและความสัมพันธ์เราจะดีเยี่ยม ขณะที่นายคิม จง อุน เผยว่า กว่าที่จะมาถึงจุดนี้ไม่ง่าย เรื่องในอดีตและการตั้งแง่ต่อกันที่ผ่านมาถือเป็นอุปสรรค แต่เราผ่านมันไปได้ถึงมาอยู่ที่นี่ในวันนี้

ภาพที่ ๕ การจับมือของ ๒ ผู้นำ สหรัฐอเมริกา-เกาหลีเหนือ เป็นการพบกันครั้งแรก ก่อนเปิดเจรจา ณ ประเทศสิงคโปร์

ที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1305439#cxrecss>

ทั้งนี้ นายคิม จง อุน และนายโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ลงนามแถลงการณ์ร่วมการประชุมสุดยอดสหรัฐอเมริกา-เกาหลีเหนือ มีใจความว่า “ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และประธานาธิบดีคิม จง อุน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างครอบคลุม เจาะลึก และจริงจังในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างสหรัฐอเมริกา-เกาหลีเหนือ สร้างระบอบการปกครองอย่างสันติที่แข็งแกร่งและยั่งยืนในคาบสมุทรเกาหลี ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ยึดมั่นในการรับรองหลักประกันความมั่นคงแก่เกาหลีเหนือและประธานาธิบดีคิม จง อุน ยึดมั่นอย่างแน่วแน่ในหลักการทำให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดอาวุธนิวเคลียร์อย่างสิ้นเชิง

ด้วยความเชื่อมั่นในสิ่งเหล่านี้ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และประธานาธิบดีคิม จง อุน ขอแถลงการณ์ร่วมว่า

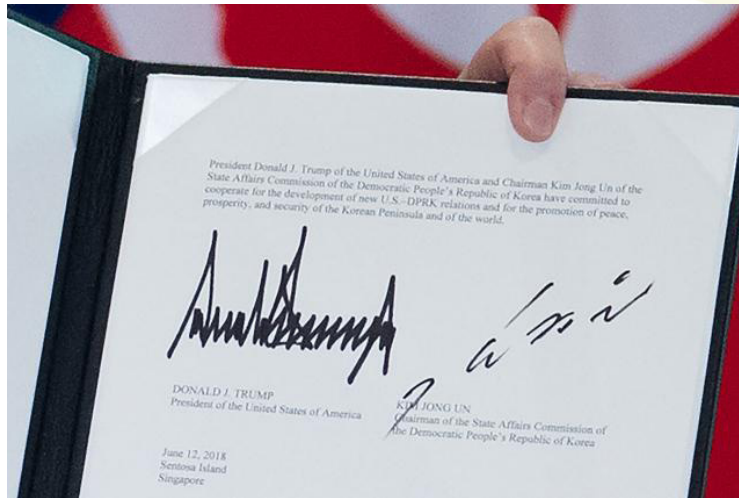
๑. สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือจะสร้างความสัมพันธ์ใหม่ตามความประสงค์ของประชาชนทั้งสองประเทศ เพื่อสันติภาพและความเจริญรุ่งเรือง

๒. สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือจะใช้ความพยายามร่วมกันสร้างระบอบการปกครองอย่างสันติในคาบสมุทรเกาหลี

๓. ยอมรับหลักการของปฏิญญาปันมุนจอม ในการประชุมสุดยอดผู้นำเกาหลีเหนือ-ใต้ วันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เกาหลีเหนือยึดมั่นที่จะทำงานเพื่อบ่มไปสู่การปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในคาบสมุทรเกาหลี

๔. สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือยึดมั่นในการเก็บกู้ร่างของเชลยศึกและผู้สูญหายในสงครามเกาหลี รวมถึงส่งร่างของผู้เสียชีวิตกลับประเทศต้นทางทันทีที่ระบุอัตลักษณ์สำเร็จ

ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และประธานาธิบดีคิม จง อุน ระบุว่า การประชุมสุดยอดสหรัฐอเมริกา-เกาหลีเหนือครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในการก้าวพ้นความขัดแย้งและความตึงเครียดอันยาวนานหลายทศวรรษระหว่างสองประเทศ ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือยึดมั่นที่จะจัดการเจรจาต่อเนื่อง นำโดยนายไมค์ ปอมเปโอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาและเจ้าหน้าที่ระดับสูงเกาหลีเหนือที่เกี่ยวข้อง โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อดำเนินการตามผลการเจรจาสุดยอดครั้งนี้ ลงบันทึกวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เกาเซินโตซา ประเทศสิงคโปร์” (“ทรัมป์-คิม” เซ็นปรับลดนิวเคลียร์ เจริญราบรื่น!, ๒๕๖๑)

ภาพที่ ๖ นายคิม จง อุน และนายโดนัลด์ ทรัมป์ ลงนามแถลงการณ์ร่วมการประชุมสุดยอด
สหรัฐฯ-เกาหลีเหนือ

ที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1306257>

ภายหลังการพบปะกันระหว่าง ๒ ผู้นำประเทศที่มักมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน มาโดยตลอด ได้มีความเคลื่อนไหวออกมาอย่างต่อเนื่องในนานาทรศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

กระทรวงต่างประเทศจีนกล่าวชื่นชม พร้อมเรียกร้องให้มีการปลดอาวุธนิวเคลียร์ โดยสมบูรณ์เพื่อลดความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลี นายชินโซะ อาเบะ นายกรัฐมนตรี ญี่ปุ่น กล่าวว่า แถลงการณ์ร่วมของสองผู้นำเป็นก้าวแรกของการปลดอาวุธนิวเคลียร์ ขณะที่นายมุน แช-อิน ประธานาธิบดีเกาหลีใต้ ชื่นชมการตัดสินใจเข้าร่วมประชุมของ นายคิม จง อุน โดยขอให้ร่วมกันเขียนประวัติศาสตร์บทใหม่ ด้าน พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เท่าที่ตนทราบในเบื้องต้น ก็เห็นว่ามีความคืบหน้า และการพูดคุยดังกล่าวเป็นไปด้วยดี ถือเป็นแนวโน้มที่ดีต่อโลกถ้าเราสามารถทำได้ตามที่ตกลงกัน ตนก็ขอแสดงความยินดีด้วย และขอให้กำลังใจกับผู้นำทั้ง ๒ ประเทศ ส่วน นายดอน ปรมัตถ์วินัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวว่า เป็นการหารือที่ ทั้งสองฝ่ายจะพอใจ ขณะที่กระทรวงการต่างประเทศเตรียมทำที่ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเท่าที่จะทำได้ เชื่อว่าท่าทีที่จะออกมาจะส่งผลดีต่อภูมิภาคเอเชียและทั่วโลก ('ทรัมป์-คิม' เซ็นปรับลด นิวเคลียร์ เจจราบรีน!, ๒๕๖๑)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การรวมสองประเทศเกาหลีเข้าไว้ด้วยกันไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะมีหลายปัจจัยทั้งเรื่องความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง โครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ วัฒนธรรมและความคิดเห็นของประชาชนของทั้ง ๒ ประเทศอีกด้วย ดังนั้น รัฐบาลที่จะเข้ามารวมประเทศจึงต้องพิจารณาให้รอบด้าน และก็ต้องคำนึงต่อไปว่าเมื่อรวมประเทศแล้วจะไปได้ตลอดรอดฝั่งหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงบนคาบสมุทรเกาหลีในช่วงนี้ ถือเป็นเรื่องที่น่ายินดี แต่จากประวัติศาสตร์ของปัญหาตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมาประกอบกับความไม่แน่นอนของทั้งประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และประธานาธิบดีคิม จอง อึน ทำให้เรื่องที่น่ายินดีนี้ยังคงแผ่ไปด้วยความแปลกใจของผู้เฝ้าสังเกตการณ์ ความเสี่ยงที่สถานการณ์จะกลับมาตึงเครียดเช่นเดิมนั้นยังมีอยู่มาก เราคงต้องติดตามการประชุมสุดยอดระหว่างประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และประธานาธิบดีคิม จอง อึน ที่อาจจะมิขึ้นอีกในอนาคตว่าผลลัพธ์จะออกมาเป็นประโยชน์ต่อความสงบบนคาบสมุทรเกาหลีมากน้อยเพียงใด

การรวมชาติของเกาหลีเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มากสำหรับอนาคตของความมั่นคงในเอเชีย ก่อนหน้านี้คำถามที่นักวิชาการให้ความสนใจคือ ถ้าหากมีการรวมประเทศกันจะเกิดขึ้นในภาวะสงครามแบบเสียเลือดเนื้อหรือผ่านการเจรจาอย่างสงบ สถานการณ์ในปัจจุบันช่วยให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการรวมประเทศผ่านการเจรจา คำถามที่ต้องมานั่งคิดกันต่อไปคือ ประเทศเกาหลีในรูปแบบใหม่นั้นจะมีการปกครองแบบใด มีใครเป็นผู้นำและจะมีอัตลักษณ์ของสองเกาหลีหลงเหลืออยู่เท่าใดเมื่อทั้งสองประเทศรวมตัวกันสำเร็จ ดังนั้น วิกฤติในคาบสมุทรเกาหลีคงจะมีต่อไป ตราบใดที่สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือยังไม่ยอมปรับเปลี่ยนท่าทีเพื่อหาทางออกอย่างเป็นรูปธรรม และสหรัฐอเมริกาควรจะยอมเจรจาสนธิสัญญาสันติภาพและสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนืออย่างจริงจังและจริงจังนับจากนี้เป็นต้นไป

บรรณานุกรม

- ‘ทรัมป์-คิม’ เห็นปรับลดนิวเคลียร์ เจจกราปรีน! (๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑). *ไทยรัฐ*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑, จาก <https://www.thairath.co.th/content/1306257>
- ธนาพล อธิธินิธิภัค. (๕ เมษายน ๒๕๕๖). *ปัญหาความขัดแย้งกันในคาบสมุทรเกาหลี ระหว่างเกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑, จาก http://www.kasikomasset.com/TH/MarketUpdate/Pages/Korean_20130409.aspx
- นาทีประวัติศาสตร์ “คิม จอง อึน” เหยียบแผ่นดินเกาหลีใต้ครั้งแรก! หวังบรรลุข้อตกลงสันติภาพ. (๒๗ เมษายน ๒๕๖๑). *ข่าวสด*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑, จาก https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_1014689
- นาทีประวัติศาสตร์-จับมือข้ามพรมแดน คิม-มุน สร้างสันติภาพยุติสงครามชาติเกาหลี. (๒๘ เมษายน ๒๕๖๑). *ข่าวสด*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑, จาก http://daily.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROd01ERXdNekk0TURRMk1RPT0=§ionid=TURNd01RPT0=&day=TWpBeE9DMHdOQzB5T0E9PQ==
- ภราดร นิเทศพัตรพงศ์. (ม.ป.ป.). *วิกฤตการณ์คาบสมุทรเกาหลี*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑, จาก <https://sites.google.com/site/insidecoldwar/5/2>
- ภาพประวัติศาสตร์ ทรัมป์-คิม จอง อึน พบกันครั้งแรก จับมือก่อนเปิดเจรจา. (๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑). *ไทยรัฐ*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑, จาก <https://www.thairath.co.th/content/1305439#cxrecss>
- มนัญญา ภูแก้ว. (ม.ป.ป.). *สงครามเกาหลี*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%AA%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B5>
- อนาคตของสันติภาพคาบสมุทรเกาหลี. (๓๐ เมษายน ๒๕๖๑). *คมชัดลึก*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑, จาก <http://www.komchadluek.net/news/scoop/323708>

ที่มา: https://www.freepik.com/free-vector/green-skyline-of-amsterdam_1928588.htm#term=amsterdam&page=1&position=39

แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ สู่ความยั่งยืน: มุมมองด้านการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility)

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์*
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน**
ดร. วันชัย สุขตาม***

บทคัดย่อ

เมืองอัมสเตอร์ดัมถือเป็นเมืองต้นแบบของเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่ประสบความสำเร็จแห่งหนึ่งของโลก การพัฒนาเมืองอัจฉริยะของเมืองอัมสเตอร์ดัมอยู่ภายใต้โครงการเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัมที่มีองค์ประกอบอยู่อย่างหลากหลายมิติ การสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) จัดเป็นมิติหนึ่งที่สำคัญในบรรดาโครงการเมืองอัจฉริยะดังกล่าวที่ส่งผลทำให้เกิดระบบการสัญจรภายในเมืองมีความคล่องตัวสูง อีกทั้งยังมี

* อาจารย์ประจำ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏว้อยเอ็ด

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

*** อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ส่วนสำคัญที่ช่วยให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในตัวเมืองดีขึ้นอีกด้วย ดังนั้น บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการนำเสนอให้เห็นถึงแนวคิดและรูปแบบการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะของเมืองอัมสเตอร์ดัม โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์และอธิบายถึงรูปแบบระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม และการสัญจรอัจฉริยะของเมืองอัมสเตอร์ดัม ซึ่งประกอบด้วย ๓ โครงการสำคัญ ได้แก่ Cargohopper, REloadIT และ WeGo Carsharing Technology รวมตลอดทั้งยังได้พิจารณาถึงผลกระทบที่สำคัญอันเกิดจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะจากการดำเนินโครงการดังกล่าว และนอกจากนี้ยังได้นำเสนอประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของเมืองต่างๆ ในประเทศไทยอีกด้วย

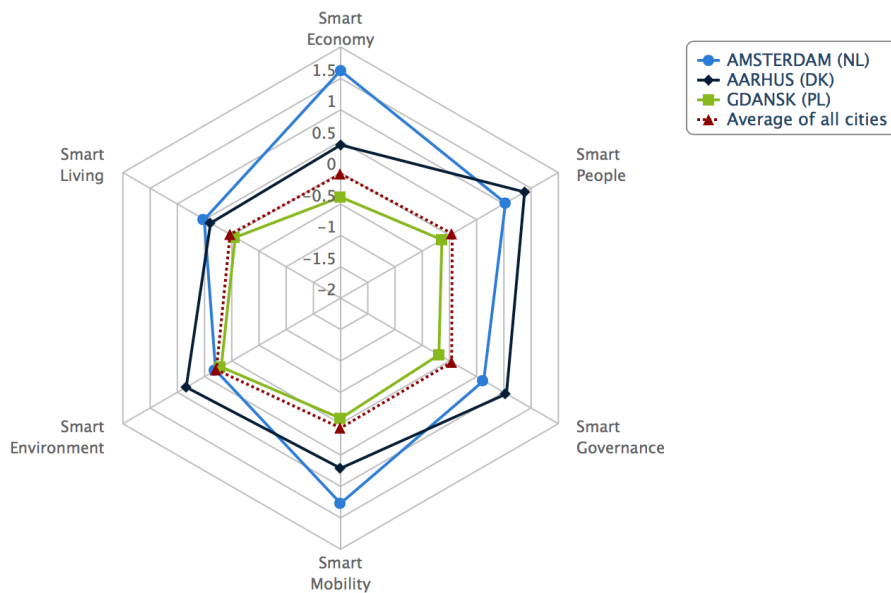
คำสำคัญ: การพัฒนาเมือง เมืองอัจฉริยะ การสัญจรอัจฉริยะ เมืองอัมสเตอร์ดัม

บทนำ

หากพิจารณาถึงเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อันมีลักษณะที่โดดเด่นและประสบความสำเร็จอย่างมากทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก คงหนีไม่พ้นที่จะกล่าวถึงเมืองอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam City) ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งตั้งอยู่ในตอนเหนือของทวีปยุโรป ในปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นเมืองต้นแบบของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่ประสบความสำเร็จอย่างมากแห่งหนึ่งของโลกในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการบริหารเมืองที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยลดต้นทุนด้านพลังงาน และลดต้นทุนด้านบริหารจัดการ ซึ่งทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนตามรายงานผลการจัดอันดับเมืองอัจฉริยะของยุโรปที่มีชื่อว่า Smart cities Ranking of Larger European cities ปี ค.ศ. ๒๐๑๕ เป็นเมืองที่มีผู้คนอาศัยอยู่ตั้งแต่ ๓๐๐,๐๐๐-๑,๐๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งจัดทำโดยศาสตราจารย์ Rudolf Giffinger พร้อมทีมงานจากภาควิชาการวางแผนเชิงพื้นที่ (Department of Spatial Planning) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งเวียนนา (Vienna University of Technology) ประเทศออสเตรียนั้น ก็พบว่าเมืองอัมสเตอร์ดัมมีผลการประเมินเมืองอัจฉริยะสูงกว่าค่าคะแนนโดยเฉลี่ยของบรรดาเมืองต่างๆ ในยุโรปทุกด้าน โดยด้านเศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) มีค่าคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ

ด้านการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ส่วนด้านที่มีค่าคะแนนต่ำที่สุดคือ ด้านสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) โดยพบว่ามีค่าคะแนนสูงกว่าค่าคะแนนโดยเฉลี่ยของบรรดาเมืองต่างๆ ในยุโรปเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Giffinger & Others, 2015) ดังแผนภาพที่ ๑

City profiles: AMSTERDAM (NL), AARHUS (DK), GDANSK (PL)

ที่มา: <http://www.smart-cities.eu/?cid=5&city=47&ver=4>

แผนภาพที่ ๑ แสดงผลการประเมินเมืองอัจฉริยะของเมืองอัมสเตอร์ดัม

นอกเหนือจากผลการประเมินดังกล่าวแล้วนั้น เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๖ เมืองอัมสเตอร์ดัมยังได้รับรางวัล Europe's Capital of Innovation award จากคณะกรรมการยุโรป (European Commission) โดยได้รับเงินรางวัลซึ่งมีมูลค่า ๙๕๐,๐๐๐ ยูโร (Brokaw, 2016) จากผลการประเมินความเป็นเมืองอัจฉริยะ รวมถึงรางวัล Europe's Capital of Innovation award ของเมืองอัมสเตอร์ดัมดังกล่าวย่อมเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ตอกย้ำให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่าเมืองอัมสเตอร์ดัมเป็นเมืองที่มีการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนของเมืองอัมสเตอร์ดัม หากพิจารณาในภาพรวมแล้วนั้นย่อมสามารถสะท้อนให้เห็นได้ในรูปแบบของระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam's smart city ecosystem) อันมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๘ ส่วนหลักๆ ได้แก่ ๑) The Amsterdam Smart City Platform (ASC) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการตั้งแต่ในปี ค.ศ. ๒๐๐๙ โดยครอบคลุมโครงการต่างๆ ทั้งสิ้น จำนวน ๘ โครงการ อันได้แก่ การสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ความเป็นอยู่อัจฉริยะ (Smart Living) สังคมอัจฉริยะ (Smart Society) พื้นที่อัจฉริยะ (Smart Areas) เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) ระบบเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ที่ซับซ้อนเพื่อใช้วิเคราะห์พฤติกรรมและแหล่งข้อมูลระบบเปิด (Big and Open Data) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และห้องทดลองที่มีชีวิต (Living Labs) นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบสำคัญอื่นๆ ในระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัมอีกหลายประการ ได้แก่ The Chief Technology Officer (CTO), The Amsterdam Economic Board, Pakhuis de Zwijger, Waag Society, Local Policy Frameworks, National and European Policy Ambitions and Programmes และ Private Sector

การสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) จัดเป็นหนึ่งในบรรดาโครงการเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam Smart City (ASC)) ที่มีความสำคัญและมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก โดยการสัญจรและการขนส่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มความน่าดึงดูดใจของผู้คนและความสามารถในการแข่งขันของเมือง การสัญจรที่มีความคล่องตัวสูงจะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นได้ ซึ่งในขณะเดียวกันอัมสเตอร์ดัมถือเป็นเมืองหลวงในด้านการขี่จักรยานของโลก โดยร้อยละ ๓๒ ของการจราจรในเมืองอัมสเตอร์ดัมเป็นจักรยานและจำนวนกว่าร้อยละ ๖๓ ของผู้อยู่อาศัยในเมืองใช้จักรยานเป็นพาหนะสำหรับการเดินทางในชีวิตประจำวัน นอกจากจักรยานแล้วยังพบว่าเจ้าของรถยนต์ไฟฟ้าที่จดทะเบียนก็มีจำนวนตัวเลขที่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕๓ (คิดเป็น ๒๘,๘๘๙ ราย) ในปี ค.ศ. ๒๐๑๖ (จำนวนประชากรทั้งหมด ๘๓๔,๐๐๐ คน) ด้วยเช่นเดียวกัน และนับตั้งแต่ในปี ค.ศ. ๒๐๐๘ เป็นต้นมานั้น พบว่ามีจำนวนรถยนต์เพิ่มสูงมากขึ้นถึงร้อยละ ๓๗๖ (Winden & Others, 2016, p. 44, Amsterdam Smart City, 2017) ดังนั้น จากสถานการณ์ที่เมืองอัมสเตอร์ดัมกำลังต้องเผชิญหน้ากับกรณีปัญหาที่มีจำนวนยานพาหนะที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องดังกล่าวนี้ คำถามมีว่าเมืองอัมสเตอร์ดัมใช้วิธีการหรือ

แนวทางใดบ้างเพื่อเข้าไปจัดการกับปัญหาดังกล่าว รวมถึงผลกระทบที่สำคัญอันเกิดจากการจัดการกับปัญหาดังกล่าวนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร

ผู้คนในเมืองอัมสเตอร์ดัมใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทาง

ดังนั้น บทความฉบับนี้จึงมุ่งเน้นทำการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งมีเนื้อหาของบทความประกอบด้วย ๕ ส่วน คือ *ส่วนแรก* เป็นการอธิบายถึงความเป็นเมืองกับสิ่งท้าทายที่สำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable City Development) ในปัจจุบัน *ส่วนที่สอง* เป็นการอธิบายเพื่อปูพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญของความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) *ส่วนที่สาม* เป็นการอธิบายถึงระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ *ส่วนที่สี่* กล่าวถึงผลกระทบที่สำคัญอันเกิดจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ และ*ส่วนสุดท้าย* เป็นการนำเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ของเมืองต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งในแต่ละหัวข้อต่างๆ มีรายละเอียดสำคัญตามลำดับดังนี้

ความเป็นเมืองกับสิ่งท้าทายที่สำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable City Development) ในปัจจุบัน

เมือง (City) ได้กลายเป็นพื้นที่ใช้สอยหลักที่สำคัญของมนุษย์ในปัจจุบัน กล่าวได้ว่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๐๗ เป็นต้นมานั้น พบว่าประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลกอาศัยอยู่ในเขตเมือง และตัวเลขนี้ถูกคาดการณ์ว่าจะมีมากขึ้นกว่าร้อยละ ๗๐ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมของมนุษย์ โดยที่ก่อนหน้านี้ประชากรอาศัยและทำงานในพื้นที่ชนบทเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เมืองสามารถให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมจำนวนมาก โดยมุ่งเน้นคน การลงทุนและทรัพยากร นอกจากนี้ เมืองยังได้ให้ความสำคัญกับความเป็นไปได้ในการพัฒนาเศรษฐกิจนวัตกรรม รวมถึงลดจนปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองช่วยให้สามารถลดต้นทุนต่อหน่วยเพื่อทำให้บริการสาธารณะลงได้ เช่น น้ำและสุขาภิบาล การดูแลสุขภาพ การศึกษา ไฟฟ้า บริการฉุกเฉินและพื้นที่นันทนาการสาธารณะ เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวจึงจำเป็นต้องให้รัฐบาลของเมืองเป็นผู้ดำเนินงานเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าว อีกทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบการดำเนินงานที่ยั่งยืนในการส่งเสริมความเจริญเติบโตของเมืองภายในขอบเขตของระบบนิเวศ นอกจากนี้ เมืองยังคงต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายที่กำลังคุกคามความพยายามในอันที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนขึ้นอีกด้วย เช่น การปรับปรุงการเข้าถึงและประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ ความผันผวนทางการเงิน การสร้างความยืดหยุ่นอันมีผลกระทบจากภัยธรรมชาติ การจัดการกับการพึ่งพาอาศัยระบบนิเวศ ซึ่งส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพลดลง และความพยายามในการบรรเทาและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับสุขภาพและคุณภาพชีวิตอีกด้วย (Department of Economic and Social Affairs, 2013, pp. 53-54, Science for Environment Policy, 2015, p. 6)

การเติบโตของประชากรในประเทศต่างๆ หรือภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกโดยทั่วไปนั้น ถือกันว่าเป็นปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการกระจายตัวของประชากรอยู่ ๒ ประการ ได้แก่ ประการแรกคือ จำนวนประชากรที่มีมากขึ้น ส่วนอีกประการคือ ความหนาแน่นของประชากรที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ เหล่านี้จะเพิ่มมากขึ้นตามมาด้วย โดยทั้งสองประการเหล่านี้ จะแปรผันตามบริบทในท้องถิ่นและการสร้างรูปแบบที่แตกต่างกันของกระบวนการทำให้เป็นเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถมองเห็นได้ดีที่สุดในระดับภูมิภาค ตัวอย่างเช่น ใน Ile-de-France รอบกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส หรือภูมิภาค Randstad ในประเทศเนเธอร์แลนด์ นอกจากนี้

ที่มา: https://www.cathaypacific.com/cx/th_TH/destinations/things-to-do-in-amsterdam.html

โครงการ The Pathways for Carbon Transitions (PACT) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการตั้งถิ่นฐานไว้ ๓ ประการ โดยมุ่งเน้นที่การเชื่อมต่อระหว่างการกระจายเชิงพื้นที่กับ ๑) ประชากร (ที่ซึ่งผู้คนอาศัยอยู่: บ้าน) ๒) โอกาสในการบริโภค (ที่ผู้บริโภคริโภคสินค้าภาคเอกชนและสินค้าสาธารณะ) และ ๓) โอกาสในการผลิต (ที่ผู้คนผลิต) (Science for Environment Policy, 2015, p. 6)

การเคลื่อนย้ายของประชากรเข้าสู่เมืองอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้น จึงทำให้บรรดาเมืองต่างๆ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างในด้านต่างๆ อย่างหลากหลายในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เพื่อที่จะพัฒนาให้สามารถใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของประชากรที่เหมาะสมและดีขึ้นกว่าเดิม การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรและวิถีทางการเงินได้นำมาซึ่งความเร่งรีบให้เกิดความท้าทายเหล่านี้ภายในเมือง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตของเมืองจำเป็นจะต้องคำนึงถึงในลักษณะแบบบูรณาการ เช่นเดียวกับที่เสนอไว้ในเอกสาร “เมืองแห่งอนาคต” ของคณะกรรมการการยุโรป ซึ่งการตัดสินใจในการวางแผนและการบริหารจัดการเมืองจะมีผลในระยะยาว ถึงแม้ว่าจะได้มีการปฏิบัติตามแนวทางแบบองค์รวมนี้แล้วก็ตาม (Monzon, 2015, p. 21) ทั้งนี้ สิ่งท้าทายที่สำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในปัจจุบันสามารถจำแนกได้ตามองค์ประกอบของแนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ได้แก่ การปกครอง (Governance) เศรษฐกิจ (Economy) การสัญจร (Mobility) สิ่งแวดล้อม (Environment) ประชาชน (People) และความเป็นอยู่ (Living) ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงสิ่งท้าทายที่สำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน

การปกครอง (Governance)	เศรษฐกิจ (Economy)	การสัญจร (Mobility)	สิ่งแวดล้อม (Environment)	ประชาชน (People)	ความเป็นอยู่ (Living)
<ul style="list-style-type: none"> - การปกครองแบบยึดหยุ่น - เมืองหดตัว - ความเป็นปึกแผ่น - แห้งดินแดน - การรวมกันของรัฐบาลที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การว่างงาน - เมืองหดตัว - ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ - ความเป็นปึกแผ่น - แห้งดินแดน - ระบบเศรษฐกิจแบบเดี่ยว - เศรษฐกิจในท้องถิ่นที่ยั่งยืน - ความหลากหลายทางสังคม - เป็นแหล่งของนวัตกรรม - การขาดดุลโครงสร้างพื้นฐาน ICT 	<ul style="list-style-type: none"> - การสัญจรที่ยั่งยืน - การสัญจรแบบรวม - ระบบการขนส่งหลายรูปแบบ - ระบบนิเวศในเมืองภายใต้ความกดดัน - ความแออัดทางจราจร - การสัญจรที่ไม่ใช้รถ - การขาดดุลโครงสร้างพื้นฐาน ICT 	<ul style="list-style-type: none"> - การประหยัดพลังงาน - เมืองหดตัว - วิธีการแบบองค์รวมต่อการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน - ระบบนิเวศในเมืองภายใต้ความกดดัน - ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ - การขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ 	<ul style="list-style-type: none"> - การว่างงาน - ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม - ความยากจน - ประชากรวัยสูงอายุ - ความหลากหลายทางชีวภาพ - เป็นแหล่งของนวัตกรรม - ความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ที่อยู่อาศัยราคาไม่แพง - ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม - ปัญหาสุขภาพ - การจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน - การขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ - ความปลอดภัยและความมั่นคง - ความปลอดภัยในโลกไซเบอร์

ที่มา: Monzon (2015, p. 21)

จากตารางที่ ๑ ย่อมจะเห็นได้ว่าสิ่งท้าทายของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่างๆ เหล่านี้ ตัวอย่างเช่น การปกครองแบบยึดหยุ่น ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ระบบการขนส่งหลายรูปแบบ การประหยัดพลังงาน การว่างงาน ประชากรวัยสูงอายุ ปัญหา

สุขภาพ และการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ เป็นต้น ถือเป็นสิ่งท้าทายสำคัญที่กำลังคุกคามต่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน อันเป็นแนวโน้มสำคัญของการพัฒนาเมืองในช่วงปลายศตวรรษที่ ๒๐ ที่ได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) มาเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) มีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่สิ้นเปลืองหรือทำลายล้าง รวมถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น กระแสหลักของการพัฒนาในศตวรรษที่ ๒๑ จึงเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, ๒๕๔๙, น. ๑๑๓) ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เป็นหนึ่งแนวความคิดที่สำคัญในการพัฒนาเมืองภายใต้กรอบความคิดที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างมีความยั่งยืนทั้งในมิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับการตอบรับและเป็นกระแสที่กำลังอยู่ในความสนใจของบรรดาเมืองต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยของเราด้วย

ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญของความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City)

เมืองอัจฉริยะ (Smart City) ได้กลายมาเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญซึ่งได้รับการถูกหยิบยกขึ้นมาถกอภิปรายกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการและนักปฏิบัติการทั้งในระดับประเทศและระดับโลกในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICTs) รูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นได้มีส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้หลายเมืองกลายเป็นเมืองอัจฉริยะ ซึ่งทุก ๆ ภาคส่วนของสังคมได้รับประโยชน์จากการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือสื่อสารต่างๆ อันได้แก่ แท็บเล็ต แล็ปท็อป โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

จากการศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวนั้นก็ทำให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะนั้นมีอยู่หลายแนวทางด้วยกันที่ใช้ในการพัฒนาเมืองสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะดังกล่าว ซึ่งขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีที่ใช้ด้วย โดยที่ในปัจจุบันเมืองอัจฉริยะยังไม่มี ความหมาย ความคิดหรือการใช้เทคโนโลยีของเมืองใดที่ถูกจำกัดความไว้โดยเฉพาะ คำนิยามของเมืองอัจฉริยะจึงมีความแตกต่างกัน รวมตลอดทั้งยังมีความหมายถึงสิ่งที่แตกต่างออกไปในมุมมองของแต่ละคนอีกด้วย นอกจากนี้คำนิยามดังกล่าวก็ย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละเมืองและแต่ละประเทศ (Abbas, 2017, p. 1)

ดังนั้น เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจต่อประเด็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมในมิติต่างๆ มากที่สุด ผู้เขียนจึงได้ทำการประมวลความหมาย และองค์ประกอบของความเป็นเมืองอัจฉริยะจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมานำเสนอไว้ในที่นี้ โดยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๒ หัวข้อ คือ หลากหลายความหมายเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ (Smart City) และองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญของความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ดังมีสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

๑. หลากหลายความหมายเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ (Smart City)

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นก็พบว่า คำว่า เมืองอัจฉริยะ (Smart City) เป็นคำที่มีการกำหนดความหมายหรือนิยามไว้อย่างหลากหลาย ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามจุดเน้นหรือวัตถุประสงค์ในการนำเสนอของแต่ละหน่วยงาน และหรือของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ จึงทำให้การรับรู้เมืองอัจฉริยะ (Smart City) มีความแตกต่างกันออกไปด้วย ทั้งนี้การกำหนดความหมายหรือนิยามมีลักษณะทั้งแบบที่เป็น ความหมายโดยทั่วไปอย่างกว้างๆ (Broad definitions) ความหมายที่ใช้ชุดของข้อมูล (Data-driven definitions) และความหมายที่มุ่งเน้นพลเมือง (Citizen-focused definitions) (Centre for Cities, 2014, p. 3) โดยที่ในแต่ละความหมายดังกล่าวนี้ มีรายละเอียดดังนี้ คือ

๑.๑ ความหมายโดยทั่วไปอย่างกว้างๆ (Broad definitions) กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มองเมืองอัจฉริยะว่าเป็นเมืองที่ได้รับการออกแบบหรือการบูรณาการระบบต่างๆ เข้าด้วยกันให้สอดคล้องกับการรักษาสีงแวดล้อมที่เป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างอนาคตที่ยั่งยืน ได้แก่

๑.๑.๑) เมืองอัจฉริยะ (Smart City) คือ เมืองที่ได้รับการบูรณาการระบบกายภาพ ระบบดิจิทัล และระบบมนุษย์เข้าด้วยกันอย่างลงตัว ตัวอย่างเช่น ความหมายของ British Standards Institute (BSI) (๒๐๑๔) ที่ได้ให้ความหมายของเมืองอัจฉริยะไว้ว่าเป็นการบูรณาการระบบกายภาพ ระบบดิจิทัล และระบบมนุษย์เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างอนาคตที่ยั่งยืนและรุ่งเรืองให้แก่พลเมือง

๑.๑.๒) เมืองอัจฉริยะ (Smart City) คือ เมืองที่มีการระดมและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ความหมายของ Bosch and Others (2017, p. 7) ที่เห็นว่าเมืองอัจฉริยะคือเมืองที่มีการระดมทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ (โดยไม่จำกัดเฉพาะทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางการเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ ข้อมูลและเทคโนโลยี) เพื่อก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ

โดยครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การเดินทางของผู้คนวัยทำงานและนักเรียน ตลอดจนนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ การเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากร การลดความกดดันต่อสิ่งแวดล้อม รวมตลอดทั้งการเพิ่มและรักษาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยืดหยุ่น นอกจากนี้ การสร้างเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเป็นเศรษฐกิจสีเขียว (green economy) ตลอดจนการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นให้มีการพัฒนาอย่างดี

๑.๑.๓) เมืองอัจฉริยะ (Smart City) คือ เมืองที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้เทคโนโลยีอันชาญฉลาดเพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ความหมายของสถาบันอาคารเขียวไทย (๒๕๖๐) ที่ได้ให้นิยามของเมืองอัจฉริยะว่าเป็นเมืองที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการลดปัญหาผลกระทบต่างๆ ด้วยเทคโนโลยีอันชาญฉลาดสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญใน ๓ องค์ประกอบหลัก คือ ๑) การพัฒนารูปแบบและโครงสร้างของเมืองที่สอดคล้องกับแนวคิดของเมืองอัจฉริยะ ๒) การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม และ ๓) การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน ประกอบกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลมาช่วยในการบริหารจัดการทรัพยากรของเมืองเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ระบบบริหารจัดการเครือข่ายพลังงานอัจฉริยะที่เรียกว่า Smart Grid ระบบมิเตอร์อัตโนมัติ ระบบควบคุมการจราจรอัจฉริยะ ระบบควบคุมอาคารอัจฉริยะ และระบบตรวจวัดมลภาวะ

๑.๒ ความหมายที่ใช้ชุดของข้อมูล (Data-driven definitions) กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มองถึงเรื่องการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัยในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่าย รวมตลอดทั้งการเพิ่มคุณภาพชีวิต ตัวอย่างเช่น ความหมายของ Hamblen (๒๐๑๗) ที่มองว่า เมืองอัจฉริยะเป็นเขตเมืองที่มีการใช้อุปกรณ์ตรวจจับสัญญาณในการจัดเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่างๆ ที่แตกต่างกันเพื่อจัดหาข้อมูลที่ใช้ในการจัดการสินทรัพย์และทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้อุปกรณ์ตรวจจับสัญญาณการรั่วไหลของน้ำ เป็นต้น

๑.๓ ความหมายที่มุ่งเน้นพลเมือง (Citizen-focused definitions) เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับพลเมืองขับเคลื่อน (Smart Citizen) ได้แก่ เมืองอัจฉริยะ (Smart City) คือ พลเมืองอัจฉริยะ (Smart Citizen) ตัวอย่างเช่น ความหมายของ Manchester Digital Development agency (อ้างถึงใน Centre for Cities, 2014, p. 3) ที่มองว่าเมืองอัจฉริยะก็คือพลเมืองขับเคลื่อน (Smart Citizen) โดยที่เมืองอัจฉริยะ (Smart City) เป็นสถานที่ซึ่งประชาชนมีข้อมูลทั้งหมดตามที่ต้องการ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต

รวมตลอดทั้งการทำงานและตัวเลือกสำหรับการเดินทาง นอกจากนี้ Manville and Others (2014, p. 25) เห็นว่าเมืองอัจฉริยะคือเมืองที่พยายามแสวงหาทางแก้ไขปัญหาสาธารณะด้วยวิธีการแก้ไขทางด้านไอซีที ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายราย

๒. องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญของความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City)

การพัฒนาสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะของบรรดาเมืองต่างๆ ตามภูมิภาคต่างๆ บนโลกใบนี้นั้น กล่าวได้ว่าย่อมมีทั้งลักษณะที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกันทั้งในแง่วิธีการและรูปแบบการพัฒนา อันสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละเมือง ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาถึงองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญของความเป็นเมืองอัจฉริยะจึงมีอยู่ในลักษณะที่หลากหลายและมีความแตกต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าจะมีองค์ประกอบและตัวชี้วัดบางตัวอาจเหมือนกันก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะในต่างประเทศนั้นก็พบว่า มีองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญที่นำไปสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เกณฑ์สำหรับการประเมินเมืองอัจฉริยะมี ๖ องค์ประกอบ คือ เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) ประชาชนอัจฉริยะ (Smart People) การปกครองอัจฉริยะ (Smart Governance) การสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) และความเป็นอยู่อัจฉริยะ (Smart Living) ดังมีสาระสำคัญ ดังนี้ (Giffinger & Others, 2007, pp. 11-12, Manville & Others, 2014, p. 27, Abbas, 2017, pp. 10-21)

๒.๑ เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการวัดขีดความสามารถทางการแข่งขัน (Competitiveness) โดยมีตัวชี้วัดเศรษฐกิจอัจฉริยะ ประกอบด้วยจิตวิญญาณทางนวัตกรรม ผู้ประกอบการ ภาพลักษณ์ทางเศรษฐกิจและเครื่องหมายการค้า ผลผลิต ความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน การเป็นส่วนหนึ่งของนานาชาติ ตลอดจนความสามารถในการโยกย้ายถ่ายโอน

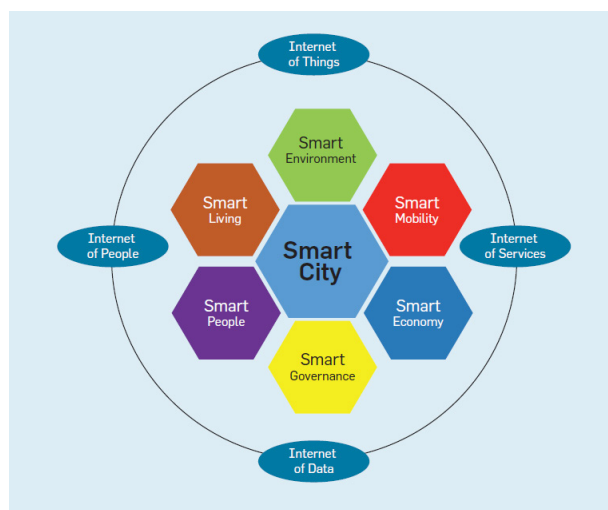
๒.๒ ประชาชนอัจฉริยะ (Smart People) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการวัดทุนทางสังคมและทุนมนุษย์ (Social and Human Capital) โดยมีตัวชี้วัดประชาชนอัจฉริยะ ประกอบด้วยระดับคุณวุฒิ ความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความหลากหลายทางสังคมและกลุ่มชาติพันธุ์ ความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ หลากหลายนิยม/การเปิดความคิดและเปิดสายตาให้กว้าง และการมีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ

๒.๓ การปกครองอัจฉริยะ (Smart Governance) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการวัดการมีส่วนร่วม (Participation) โดยมีตัวชี้วัดการปกครองอัจฉริยะประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การบริการสาธารณะและสังคม การกำกับดูแลอย่างโปร่งใส ตลอดจนกลยุทธ์และมุมมองทางการเมือง

๒.๔ การสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการวัดระบบขนส่งและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Transport and ICT) โดยมีตัวชี้วัดการสัญจรอัจฉริยะประกอบด้วย การเข้าถึงท้องถิ่น การเข้าถึงระดับชาติและระดับนานาชาติ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทาง ICT รวมตลอดทั้งระบบขนส่งที่มีความยั่งยืน มีความสร้างสรรค์และมีความปลอดภัย

๒.๕ สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการวัดทรัพยากรทางธรรมชาติ (Natural resources) โดยมีตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ ประกอบด้วย การดึงดูดความสนใจด้วยเงื่อนไขทางธรรมชาติ มลพิษ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน

๒.๖ ความเป็นอยู่อัจฉริยะ (Smart Living) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการวัดคุณภาพชีวิต (Quality of life) โดยมีตัวชี้วัดความเป็นอยู่อัจฉริยะประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกทางวัฒนธรรม เงื่อนไขด้านสุขภาพ ความปลอดภัยส่วนบุคคล คุณภาพที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา การดึงดูดนักท่องเที่ยว ตลอดจนการทำงานร่วมกันทางสังคม

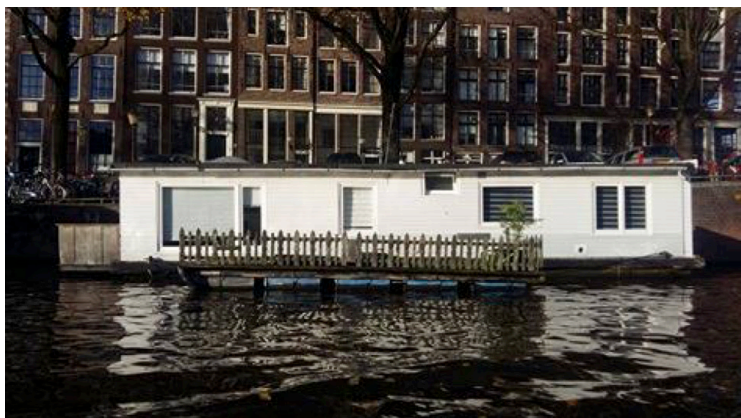
ที่มา: <http://deliveryimages.acm.org/10.1145/2860000/2858789/figs/f1.jpg>

แผนภาพที่ ๒ แสดงองค์ประกอบของความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City)

ระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์

๑. ระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์

อัมสเตอร์ดัมเป็นเมืองหลวงและเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศเนเธอร์แลนด์ อีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีความเก่าแก่มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก โดยเฉพาะในศตวรรษที่ ๑๗ อัมสเตอร์ดัมเคยเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจโลก ปัจจุบันอัมสเตอร์ดัมตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำอัมสเทิล (Amstel) โดยเริ่มก่อตั้งเมืองประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ และมีประชากรในเขตตัวเมืองประมาณ ๘๓๔,๐๐๐ คน (ปี ค.ศ. ๒๐๑๖) (Winden & Others, 2016, p. 8) เมืองอัมสเตอร์ดัมยังเป็นที่รู้จักมานานแล้วว่าเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยคลองจำนวนมาก โดยมีจำนวนคลองมากถึง ๑๖๕ คลอง ทำให้จำนวนสะพานมีมากถึง ๑,๒๘๑ สะพาน อีกทั้งยังมีบ้านเรือที่ลงทะเบียนถูกต้องไว้ถึง ๒,๕๐๐ หลัง ซึ่งบ้านเรือเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีไฟฟ้า น้ำประปา และแก๊สใช้เหมือนกับบ้านบนบกทั่วไป นอกจากนั้นแล้ว อัมสเตอร์ดัมยังมีร้านค้าต่างๆ รวมตลอดทั้งวัฒนธรรมการปั่นจักรยานที่โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์อีกด้วย

บ้านเรือบริเวณคลองในเมืองอัมสเตอร์ดัม ซึ่งสามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป

เมืองอัมสเตอร์ดัมได้เริ่มดำเนินโครงการเมืองอัจฉริยะแห่งอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam Smart City (ASC)) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๙ ด้วยการนำเทคโนโลยีอันชาญฉลาดในการดำเนินการปรับปรุงระบบการบริการต่างๆ ภายในเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะคือ เพื่อการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ และการทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น โดยพื้นที่ที่น่าสนใจสำหรับการพัฒนาโครงการความคิดและรูปแบบธุรกิจใหม่ๆ อันได้แก่ ที่อยู่อาศัยอัจฉริยะ ข้อมูลแบบเปิด ระบบโครงข่ายสำหรับส่งไฟฟ้าอัจฉริยะแบบครบวงจร โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดเก็บพลังงานภายในบ้าน ตลอดจนการเชื่อมต่อและการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) (IamAmsterdam, 2017)

ความพยายามในการพัฒนาเมืองสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ของเมืองอัมสเตอร์ดัมดังกล่าวนี้ประกอบด้วยกลุ่มของกิจกรรมและโครงการต่างๆ ความร่วมมือและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเกิดขึ้นอย่างสลับซับซ้อน การถ่ายโอนรูปแบบของการจัดการเมืองโดยเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้งานนั้นเกิดขึ้นมาด้วยเหตุผลหลักที่สำคัญอย่างน้อย ๒ ประการ คือ ๑) เกิดขึ้นจากความพยายามของข้าราชการของเมืองที่มีชื่อว่า Ger Baron (ปัจจุบันเป็นหัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีขั้นสูงหรือ CTO ของเมืองอัมสเตอร์ดัม) ด้าน Amsterdam Innovation Motor) ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะทำงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัมสเตอร์ดัมสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) และ ๒) การจัดเวทีประชุมร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนภายใต้ชื่อว่า “เมืองอัจฉริยะแห่งอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam Smart City (ASC))” ขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยครอบคลุมในส่วนของโครงการสำคัญต่างๆ ทั้งสิ้น จำนวน ๘ โครงการ อันได้แก่ การสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ความเป็นอยู่อัจฉริยะ (Smart Living) สังคมอัจฉริยะ (Smart Society) พื้นที่อัจฉริยะ (Smart Areas) เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) ระบบเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ที่ซับซ้อนเพื่อใช้วิเคราะห์พฤติกรรมและแหล่งข้อมูลระบบเปิด (Big and Open Data) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และห้องทดลองที่มีชีวิต (Living Labs) (Fitzgerald, 2016, p. 5)

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในภาพรวมแล้วก็จะพบว่าระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัมสามารถพิจารณาได้ในรูปแบบของโรงงานแห่งโครงการ (Project Factory) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ๘ ส่วนหลักๆ ได้แก่ ๑) The Amsterdam Smart City Platform (ASC) ๒) The Chief Technology Officer (CTO) ๓) The Amsterdam Economic Board ๔) Pakhuis de Zwijger ๕) Waag Society

๖) Local Policy Frameworks ๗) National and European Policy Ambitions and Programmes และ ๘) Private Sector ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้เป็น (Winden & Others, 2016, pp. 9-13, Amsterdam Smart City, 2017)

๑.๑ The Amsterdam Smart City Platform (ASC) ถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม ซึ่งเป็นเสมือนเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนในเขตนครหลวง ทั้งนี้ ASC มีบทบาทโดดเด่นในแง่ที่เป็น*ประตูด้านแรก*ของการเรียกร้องทางความคิดเกี่ยวกับโครงการนวัตกรรม ซึ่งตัวแสดงต่างๆ ในเมืองที่ต้องการเริ่มต้นโครงการเมืองอัจฉริยะสามารถส่งความคิดไปยัง ASC ได้ เป็นนายหน้าบนเครือข่ายซึ่งสำนักเลขาธิการ ASC จะอนุญาตในการเข้าถึงหุ้นส่วนพันธมิตรโครงการที่มีศักยภาพต่างๆ ทั้งในส่วนภาครัฐหรือเอกชน โดยเป็นผู้จัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติที่มีการนำเสนอโครงการ ตลอดจนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงถอดทั้งความคิดของเครือข่ายใหม่ๆ ด้วย *เชื่อมประสาน*ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเมือง โดยสมาชิกของชุมชนได้รับเชิญให้แบ่งปันข้อมูลอัปเดตข่าวสารต่างๆ บนหน้าเว็บไซต์ และการสร้างแบรนด์ของเมือง โดยการจัดทำ “แอสเอ็มบี ASC” ซึ่งช่วยให้เกิดความสนใจโครงการโดยตรงของผู้สนใจทั่วไป นอกจากนี้โครงการต่างๆ จะได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของ ASC เป็นต้น

ในแง่ของการดำเนินงานตามโครงการ ASC จะประกอบไปด้วยหุ้นส่วนหลัก ๒ ประเภท ได้แก่ หุ้นส่วนกิจกรรมและหุ้นส่วนโครงการ โดยที่หุ้นส่วนกิจกรรมจะนั่งอยู่ในคณะกรรมการ และมีหน้าที่คอยจัดหาพนักงานป้อนให้กับองค์กรภายใต้โครงการ ASC ซึ่งในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ปรากฏว่ามีหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ จำนวน ๘ แห่งด้วยกัน ได้แก่ เมืองอัมสเตอร์ดัม (the City of Amsterdam) คณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม (the Amsterdam Economic Board) อัลเลียนเดอร์ (Alliander) (บริษัทด้านพลังงาน) เคพีเอ็น (KPN) (โทรคมนาคมไอซีที) อาร์คาดีส (Arcadis) (บริษัทด้านการออกแบบและให้คำปรึกษาด้านทรัพยากรธรรมชาติ) โพสต์เอ็นแอล (PostNL) (โลจิสติกส์) อัมสเตอร์ดัม อารีน่า (สนามกีฬา) และมหาวิทยาลัยศาสตร์ประยุกต์แห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam University of Applied Sciences) โดยหุ้นส่วนหลักแต่ละรายจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมเป็นรายปีและรับผิดชอบด้านทรัพยากรมนุษย์ให้กับองค์กร ขณะเดียวกันก็มีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำที่ ASC ซึ่งมีระยะเวลาในการทำงานอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๓ ปี นอกจากนี้ทีมงานของโครงการเมืองอัจฉริยะแห่งอัมสเตอร์ดัมยังมีสำนักงานเลขาธิการหลัก และมีตัวแทนจากพันธมิตรที่สำคัญอีกด้วย ซึ่งจะมีการประชุมเพื่อหารือร่วมกันในทุกๆ ๒ สัปดาห์

๑.๒ The Chief Technology Officer (CTO) ได้มีการแต่งตั้งขึ้นตั้งตั้งแต่ในปี ค.ศ. ๒๐๑๔ เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารเมือง โดยรับผิดชอบต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและความคาดหวังของเมืองได้รวดเร็วขึ้นหรือดีขึ้น ทำงานร่วมกันกับหน่วยงานราชการต่างๆ ในเขตเมืองหลวง โดยใช้วิธีการที่เน้นการแก้ปัญหาเป็นฐาน การจัดระเบียบพันธมิตรเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานแรกสำหรับบริษัทที่ต้องการความช่วยเหลือจากเมืองเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ๆ ยิ่งไปกว่านั้น CTO ยังได้ริเริ่มโครงการ Startup in Residence ซึ่งได้มีการเชิญ Startup เข้าร่วมพัฒนาการแก้ไขปัญหาทางสังคมในแบบก้าวล้ำสมัยด้วย

๑.๓ The Amsterdam Economic Board เป็นองค์กรภาครัฐและเอกชนที่มีภารกิจในการเสริมสร้างความมั่งคั่งและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองหลวงอัมสเตอร์ดัม สมาชิกของคณะกรรมการเป็นผู้นำจากภาคธุรกิจในระดับภูมิภาค ผู้นำจากสถาบันความรู้ และผู้นำจากหน่วยงานรัฐบาล โดยคณะกรรมการจะมุ่งเน้นให้ความสนใจไปที่ความท้าทายในเมืองที่สำคัญ ๕ ประการ ที่เชื่อมโยงกับประเด็นหัวข้อเมืองอัจฉริยะ ได้แก่ ๑) การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ๒) การส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมต่อแบบดิจิทัลและนวัตกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ๓) การสร้างเสริมผู้คนให้มีสุขภาพแข็งแรง ๔) การส่งเสริมการสัญจรที่ยั่งยืน และ ๕) การสร้างตลาดแรงงานที่ปรับตัวและน่าสนใจมากขึ้น ในการนี้ คณะกรรมการฯ จะจัดกิจกรรมต่างๆ รวมถึงมีการประชุมเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงผู้คนและองค์กรให้เกิดการตระหนักถึงความทะเยอทะยานในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ พร้อมกันนั้นก็ยังมีอิทธิพลต่อวาระนโยบายในภูมิภาคอีกด้วย

๑.๔ Pakhuis de Zwijger เป็นเวทีแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่รวมเอาผู้ประกอบการที่มองปัญหาให้เป็นโอกาส (Change Makers) ในเมืองอัมสเตอร์ดัมและบริเวณโดยรอบ ซึ่งมีการจัดอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ เช่น ความเป็นส่วนบุคคล การป้องกันข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น ดังนั้น Pakhuis de Zwijger จึงถือได้ว่าเป็นเคลียร์ริงเฮาส์ (Clearing-house) สำหรับการประชุมเพื่อการแบ่งปันความรู้และการสร้างสรรค์ทางความคิดที่สำคัญและน่าสนใจอย่างมาก

๑.๕ Waag Society เป็นสถาบันชั้นนำทางด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสถาบันมุ่งเน้นกิจกรรมการวิจัยสำรวจเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ด้วยการมุ่งเน้นไปที่วิทยาศาสตร์ดิจิทัล (digital sciences) และการปฏิสัมพันธ์กับสังคม นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมและการฝึกอบรม ตลอดจนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทดลองและโครงการนำร่องจำนวนมาก

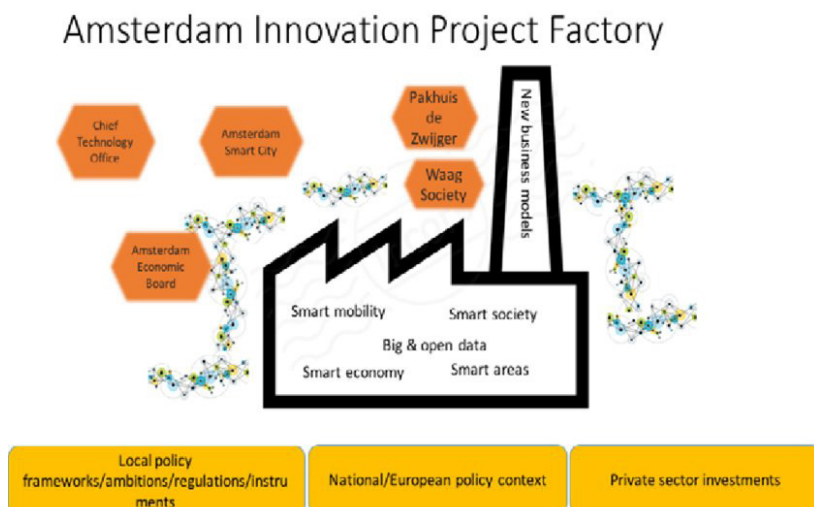
๑.๖ Local Policy Frameworks โดยเมืองอัมสเตอร์ดัมได้กำหนดให้มีมาตรการและนโยบายที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงในเรื่องความยั่งยืน ดังที่ปรากฏในแผนงานด้านนโยบายเมืองอัมสเตอร์ดัมที่ยั่งยืน (sustainable Amsterdam) ซึ่งมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ โดยมีสาระสำคัญ ได้แก่ *พลังงานหมุนเวียน*: เพิ่มการผลิตพลังงานทดแทนให้ได้ร้อยละ ๒๐ ต่อพลเมือง และลดการใช้พลังงานลงร้อยละ ๒๐ ต่อพลเมืองเมื่อเทียบกับปี ค.ศ. ๒๐๑๓ *การจราจรที่สะอาด*: จัดให้มีการสัญจรทางรถยนต์ที่มีความสะอาดและไม่ปล่อยมลภาวะเท่าที่จะเป็นไปได้ภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ โดยการเพิ่มการขนส่งทางไฟฟ้าและการสร้างเขตรักษาสิ่งแวดล้อมขึ้นภายในใจกลางเมือง *การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)*: มีเป้าหมายที่จะแยกขยะภายในประเทศออกร้อยละ ๖๕ โดยนำกลับมาใช้ใหม่ให้ได้ในปี พ.ศ. ๒๐๒๐ เป็นต้น ดังนั้น มาตรการและนโยบายที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงดังกล่าวถูกแปลงสู่โครงการและมาตรการต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดโครงการสีเขียวจำนวนมากภายในเมือง

๑.๗ National and European Policy Ambitions and Programmes เป็นเครื่องมือในการบริหารการขับเคลื่อนโครงการเมืองอัจฉริยะ ได้แก่ the Europe 2020 programme ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการเปลี่ยนแปลงพลังงาน ในรายงานพิเศษ EC 16 (ค.ศ. ๒๐๑๓) ได้ให้ภาพรวมของทางเลือกในการระดมทุนในเมืองของสหภาพยุโรปสำหรับปี ค.ศ. ๒๐๑๔ - ค.ศ. ๒๐๒๐ (EC 2013) สำหรับโครงการเมืองอัจฉริยะที่มีลักษณะเป็นนวัตกรรม การระดมทุนของประชาชนมักมีความสำคัญมากไม่ว่าจะเป็นเพราะด้วยมีลักษณะการทดลอง (มีผลลัพธ์ที่ไม่แน่นอนและรายได้ในอนาคต) หรืออาจเพราะเป้าหมายทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะพบเห็นว่าโครงการเมืองอัจฉริยะในอัมสเตอร์ดัมหลาย ๆ โครงการก็ต้องอาศัยการระดมทุนจากกองทุนโครงการสนับสนุนแห่งยุโรปหรือโครงการสนับสนุนแห่งชาติ

๑.๘ Private Sector ที่มีการลงทุนอย่างมากในด้านเทคโนโลยีและโซลูชันส์ของเมืองอัจฉริยะ รวมตลอดทั้งเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในหลาย ๆ โครงการ ดังนั้นจึงทำให้พันธมิตรภาคเอกชนจึงมีอยู่เป็นจำนวนมากในโครงการเมืองอัจฉริยะแห่งอัมสเตอร์ดัม กล่าวได้ว่าในด้านหนึ่งภาคธุรกิจอาจทำเช่นนั้นเนื่องจากมุมมองด้าน CSR (ความรับผิดชอบต่อสังคม) หรือเนื่องจากเจ้าของบริษัทและผู้จัดการมีแรงบันดาลใจในการทำเช่นนั้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีกรณีทางธุรกิจที่แข็งแกร่งขึ้น โดยที่ลูกค้าต้องการผลิตภัณฑ์และบริการที่สะอาดและอัจฉริยะ ดังนั้นตลาดแห่งเมืองอัจฉริยะจึงต้องมีขนาดใหญ่และเติบโตอย่างรวดเร็ว

บริษัทข้ามชาติจำนวนมากหลายบริษัท เช่น IBM, Cisco, Schneider, Google, Siemens หรือ Philips ได้ค้นพบศักยภาพของเทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะว่าเป็นโอกาสทางธุรกิจที่สำคัญ ตลอดจนได้มีการนำเสนอโซลูชันส์ทุกอย่าง เช่น ระบบบริหารจัดการเครือข่ายพลังงานอัจฉริยะ (Smart Grid) ไฟถนนแบบประหยัดพลังงาน (Energy-Saving Street Lighting) ระบบการเพิ่มประสิทธิภาพสำหรับการรวบรวมของเสีย (Optimization Systems for Waste Collection) เป็นต้น มีการคาดการณ์กันว่าตลาดแห่งเมืองอัจฉริยะทั่วโลกจะเติบโตจาก ๔๐๐ พันล้านเหรียญสหรัฐ เป็น ๑.๕ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ อย่างไรก็ตาม เพื่อสำรวจและใช้ประโยชน์จากโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ บริษัทข้ามชาติหลายแห่งจึงได้มีการจัดตั้งหน่วยธุรกิจขึ้นภายในใจกลางเมือง เช่น Smart & Connected Communities ของซิสโก้ และ Smarter Cities ของไอบีเอ็ม เป็นต้น บริษัทเหล่านี้ยังได้เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการนำร่องในเมืองอัจฉริยะระดับท้องถิ่น รวมตลอดทั้งยังเป็นพันธมิตรเพื่อทดสอบหรือแสดงให้เห็นถึงนวัตกรรมในบริบทในชีวิตจริงที่ไม่ใช่เพียงแค่เกมทางธุรกิจขนาดใหญ่เท่านั้น และนอกจากนี้ยังมีธุรกิจ Start-ups ขนาดใหญ่และมีอยู่เป็นจำนวนมากเกิดขึ้นในโซลูชันส์ของเมืองอัจฉริยะอีกด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัมข้างต้นนั้น สามารถสรุปให้เห็นได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ที่มา: Winden & Others (2016, p. 9)

แผนภาพที่ ๓ แสดงระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม

๒. แนวคิดและรูปแบบของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืน ว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์

เมืองอัมสเตอร์ดัมกำลังต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายในการเจริญเติบโตของการสัญจรโดยรวมๆ ของเมืองในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากการที่เมืองได้มีจำนวนนักท่องเที่ยวพลเมืองและปริมาณงานที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ใจกลางเมืองเก่าแก่และระบบคลองที่ขุดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๑๗ นั้นไม่ได้ถูกออกแบบมาสำหรับการสัญจรและการจราจรในศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบกับความต้องการกระจายสินค้าและโลจิสติกส์ของเมือง โอกาสการขนส่งแบบย้อนกลับ การขนส่งโดยอัตโนมัติ โอกาสและการสัญจรด้วยระบบไฟฟ้าถือเป็นข้อมูลที่น่าสนใจของผู้ประกอบการในเมือง ในความร่วมมือกันหลาย ๆ องค์การจึงได้ริเริ่มการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) มีโครงการต่างๆ ประมาณ ๕๐ ถึง ๖๐ โครงการซึ่งภายใต้การสัญจรอัจฉริยะดังกล่าว นับตั้งแต่บริการให้เช่าจักรยานสู่การแก้ไขปัญหาทางการขนส่งสินค้าด้วยระบบไฟฟ้า โครงการเมืองอัจฉริยะแห่งอัมสเตอร์ดัม (ASC) จึงเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเครือข่ายต่างๆ ซึ่งมีการเชื่อมโยงโครงการการสัญจรอัจฉริยะ อีกทั้งยังช่วยริเริ่มในการติดต่อกับบุคคลและองค์กรต่างๆ เพื่อรับการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองอัจฉริยะควรมีพื้นที่ให้เข้าถึงได้ง่ายสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้อยู่อาศัย ในขณะที่เดียวกันก็มีพื้นที่สำหรับการขนส่งเชิงพาณิชย์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองอีกด้วย (Winden & Others, 2016, pp. 44-45)

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะทางการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ ที่สำคัญและน่าสนใจ ซึ่งผู้เขียนจะได้หยิบยกขึ้นมาเสนอพอให้เห็นเป็นตัวอย่างในที่นี้นั้นมีจำนวน ๓ โครงการ ได้แก่ The Cargohopper Project, The REloadIT Project และ The WeGo Carsharing Technology Project ในแต่ละโครงการมีสาระสำคัญ ดังนี้ (Winden and Others, 2016, pp. 44-67, Amsterdam Smart City, 2017, Smart City Embassy, 2017)

๒.๑ The Cargohopper Project

Cargohopper เป็นหนึ่งในโครงการเมืองอัจฉริยะทางการสัญจรอัจฉริยะของเมืองอัมสเตอร์ดัม เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากมาตรการห้ามมิให้รถบรรทุกขนาดใหญ่จากภายนอกเมืองเข้ามายังเมืองภายในตัวเมือง เนื่องจากมองว่าก่อให้เกิดปัญหามลพิษและความแออัดขึ้นในตัวเมือง Cargohopper เป็นยานพาหนะที่ถูกพัฒนาขึ้นในเนเธอร์แลนด์ มีลักษณะเป็นระบบการกระจายสินค้าภายในเขตรักษาสิ่งแวดล้อมในอัมสเตอร์ดัมที่ใช้ยานพาหนะขนส่งที่สะอาดซึ่งขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า และมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเทียบกับ

ค่าใช้จ่าย สำหรับเป้าหมายของโครงการ Cargohopper คือเพื่อต้องการพยายามลดจำนวนยานพาหนะขนส่งในเมืองโดยการเพิ่มประสิทธิภาพของปริมาณการบรรทุกสินค้าต่อยานพาหนะหนึ่งคันให้มากยิ่งขึ้น โดยที่ Cargohopper หนึ่งคันสามารถทำงานเทียบเท่ากับรถบรรทุกขนาดเล็กได้จำนวนหลายคัน ซึ่งนับว่าเป็นทางออกที่สมบูรณ์แบบสำหรับผู้ขนส่งที่ต้องเสียเวลาอันมีค่ามากในการลำเลียงขนส่งสินค้ามากกว่าหนึ่งหรือสองครั้งภายในเมือง ทั้งนี้ลักษณะเด่นของ Cargohopper คือการใช้ระบบการขนส่งแบบ Benelux ๒๔ ชั่วโมง ซึ่งในปัจจุบันมียานพาหนะมากกว่า ๔๗๕ คัน และมีฮับจำนวนกว่า ๑๘ ฮับ อีกทั้งยังมีการเชื่อมต่อไปยังประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยลดการปล่อยก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน (NOx) อนุภาคและคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ยิ่งไปกว่านั้นโครงการดังกล่าวยังมีส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้บริษัทต่างๆ ดำเนินการในการบรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมและลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ที่มา: <https://www.verkeersnet.nl/wp-content/uploads/2013/11/Cargohopper-type-2.jpg>

Cargohopper ได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นครั้งแรกในเมือง Utrecht โดยผู้ประกอบการที่มีชื่อว่า Jacques van der Linden ในระหว่างการทำงานเที่ยวในต่างประเทศ โดยสังเกตเห็นรถไฟท่องเที่ยวและคิดว่า Utrecht จะเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมแบบสำหรับการขนส่งในเมือง ภายหลังจากกลับจากการท่องเที่ยวก็ได้เริ่มโครงการด้วยตัวเอง ซึ่งเหตุผลในการออกแบบถนนสำหรับ Cargohopper นั้นได้รับการสนับสนุนโดยระบบการกระจายสินค้าแบบอัจฉริยะเพื่อต้องการลดการจราจรในใจกลางเมือง อย่างไรก็ตาม

การที่ Linden ลงทุนในโครงการนี้ เนื่องจากเห็นว่า เป็นกรณีธุรกิจที่ชัดเจน และภายในเวลา ๓ เดือน ต้นแบบแรกของ Cargohopper เริ่มมีการใช้งานบนท้องถนนในเมือง Utrecht และในเวลาต่อมาโครงการได้รับรางวัล Nationale Stedelijke Distributie ประจำปี ค.ศ. ๒๐๐๙ ซึ่งเป็นเงินช่วยเหลือสำหรับโซลูชันการสัญจรอัจฉริยะที่สามารถจัดหาเงินทุนเพื่อพัฒนาต้นแบบที่สองได้

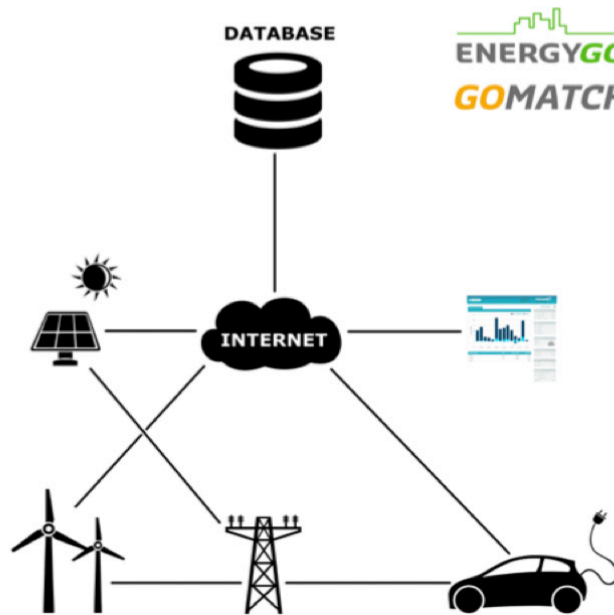
นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ในส่วนของผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการนี้ ประกอบด้วยลูกค้าและคู่ค้าทางธุรกิจ ซึ่งไม่เพียงแต่บริษัทผู้ขนส่งสินค้าและบริษัทขนส่งเท่านั้นที่เป็นลูกค้าของ Cargohopper นอกจากนี้ผู้ประกอบการในเมืองและธุรกิจในพื้นที่เองก็สามารถใช้บริการของโครงการนี้ได้ด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจากโลจิสติกส์แบบย้อนกลับถือเป็นจุดเด่นอย่างชัดเจนที่ส่งผลให้มีลูกค้าจำนวนมาก ขณะเดียวกันพัสดุก็เป็นผลให้มีการส่งเข้ามาภายในใจกลางเมือง ซึ่งจะช่วยให้โครงการมีน้ำหนักสำหรับเพื่อขยายการใช้งานให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นต่อไป

๒.๒ The REloadIT Project

REloadIT เป็นโครงการที่ดำเนินงานโดยเทศบาลเมืองซานสตัต (Zaanstad) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณซานเมืองอัมสเตอร์ดัม มีลักษณะเป็นเทคโนโลยีเชิงนวัตกรรมสำหรับการสัญจรที่ใสสะอาดด้วยการพึ่งพาอาศัยการใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทน ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานลมของเมืองซานสตัต (Zaanstad) ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวนี้เริ่มต้นขึ้นจากโครงการ E-Harbors ของสหภาพยุโรปที่มุ่งเน้นระบบพลังงานอัจฉริยะในเมืองต่างๆ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณท่าเรือของสหภาพยุโรป เช่น อเบอร์ดีน อัมสเตอร์ดัม ฮัมบูร์ก และซานสตัต เป็นต้น กระทั่งในระยะเวลาต่อมาได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๓ ถึง ค.ศ. ๒๐๑๕ โดยมีลักษณะเป็นโครงการนำร่องในการสร้างนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจรที่สะอาด

สำหรับเป้าหมายของโครงการนี้คือ เพื่อต้องการให้เกิดการหันมาใช้แหล่งพลังงานทดแทนได้อย่างเหมาะสม เช่น การติดตั้งแผงโซลาร์ ๒ สถานีและกังหันลม ๑ แห่ง เพื่อชาร์จรถยนต์ของเทศบาล จำนวน ๑๖ คันในช่วงเวลาราชการ ทั้งนี้ โดยการคาดการณ์การผลิตและการใช้พลังงานไฟฟ้าผ่านทางแอปพลิเคชันระบบโครงข่ายสำหรับส่งไฟฟ้าอัจฉริยะแบบครบวงจรโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Operational Smart Grid Application) ระบบการจ่อรถยนต์ไฟฟ้า โดยสามารถนำมาเปรียบเทียบกับคาดการณ์การผลิตพลังงานหมุนเวียนเพื่อกำหนดกลยุทธ์การชาร์จที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ระบบโครงข่ายสำหรับส่งไฟฟ้าอัจฉริยะแบบครบวงจรโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้เทศบาลสามารถใช้พลังงาน

แสงอาทิตย์และพลังงานลมที่คาดการณ์ได้อย่างเหมาะสมสำหรับรถยนต์ไฟฟ้า โดยสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างน้อย ๕ วัน ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น บริษัท EnergyGO ยังได้มีการคิดค้นและพัฒนาซอฟต์แวร์สำหรับการจอง (Reservation Software) ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถวางแผนกำหนดการเดินทางล่วงหน้าได้เป็นอย่างดี

ที่มา: Winden and Others (2016, p. 57)

แผนภาพที่ ๔ แสดงแผนผังการทำงานในระบบ REloadIT

อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการในช่วงแรกๆ นั้น ทีมงานได้ตัดสินใจว่าโครงการนี้จะเป็นเพียงโครงการการสื่อสาร (Communications Project) กระทั่งในระยะต่อมาโครงการ REloadIT ก็ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่สามารถเกิดขึ้นได้ในตลาดพลังงาน อย่างไรก็ตาม ในขณะที่โครงการมีองค์ประกอบด้านเทคนิคต่างๆ มากยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปเข้าถึงได้ยากมากขึ้น การใช้งานจึงจำกัดเฉพาะภายในฝ่ายต่างๆ ของเทศบาลเมืองชานสตัต

๒.๓ The WeGo Carsharing Technology Project

นอกเหนือจาก The Cargohopper Project, The Mokum Mariteam Project และ The REloadIT Project แล้ว โครงการ WeGo Carsharing Technology

ก็คือเป็นอีกหนึ่งในโครงการเมืองอัจฉริยะทางการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัมที่มีความน่าสนใจอย่างมาก ในการบริหารการจัดการเมืองอัมสเตอร์ดัมได้มีการนำเอานวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการแบ่งปันการใช้รถร่วมกัน (A Car-Sharing) ในรูปแบบซึ่งเรียกกันว่า WeGo Carsharing Technology โดยมีลักษณะของการอนุญาตให้เพื่อนบ้านและเพื่อน ๆ สามารถเช่ารถจากเจ้าของรถในละแวกของตนได้อย่างปลอดภัย ขณะเดียวกันยังมุ่งเน้นไปยังภาคธุรกิจกับภาคธุรกิจด้วยกัน (B2B) โดยการออกแบบโซลูชันการแชร์รถยนต์สำหรับบริษัทผู้ผลิต อย่างไรก็ตาม ระบบการจัดการแบบเคลื่อนที่ (Mobility Management) ดังกล่าวทำให้ในส่วนขององค์กรสามารถมองเห็นได้ว่าใครเป็นผู้ขับที่รถยนต์ของบริษัท ขับขี่ที่ไหน คันไหน และจะนำมาส่งเมื่อไหร่ โดยกิโลเมตรที่ขับเคลื่อนไบนั้นจะถูกจัดการโดยอัตโนมัติด้วยเทคโนโลยีและซอฟต์แวร์ WeGo ช่วยทำให้สามารถตรวจสอบและอำนวยความสะดวกในยานพาหนะของบริษัทได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ส่วนในด้านผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน WeGo ช่วยให้เราสามารถตรวจสอบว่ารถของบริษัทอยู่ที่ใดในขณะนี้และมีการให้บริการไปแล้วหรือไม่ ซึ่งสามารถทำการจองผ่านระบบออนไลน์ได้นอกจากนี้ “สมาร์ตบุ๊กซ์” ที่ติดตั้งอยู่ภายในตัวรถจะคอยเป็นตัวติดตามข้อมูลที่จำเป็นและอนุญาตให้พนักงานปลดล็อกรถยนต์โดยใช้สมาร์ตโฟนของตน จะเห็นว่าประโยชน์ของ WeGo Carsharing Technology คือ ช่วยลดความซับซ้อนในการแบ่งปันยานพาหนะรถยนต์สามารถจองออนไลน์และปลดล็อคด้วยสมาร์ตโฟน และในระหว่างการเดินทางระบบจะติดตามและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งองค์กรต่างๆ สามารถใช้ในการจัดการรถยนต์ที่เข้าร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ที่มา: <http://wego.nu/en/>

แอปพลิเคชันของ WeGo Carsharing Technology

WeGo ก่อตั้งโดย Dan Leahy ซึ่งได้ทำการรวบรวมเงินอุดหนุนจากมูลนิธิ DOEN และ City District of West เพื่อเริ่มต้นนำร่องโครงการการแชร์รถในรูปแบบการเชื่อมต่อแลนแบบโครงข่ายโดยตรง (Peer-to-Peer) โดยมีจุดมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมด้วย นอกจากนี้ WeGo ยังได้ทำการพัฒนาและติดตั้ง “สมาร์ทบ็อกซ์” ของรถยนต์ พร้อมทั้งยังลงทุนในการพัฒนาระบบการจัดการการจอง แต่ในขณะที่เดียวกันคู่แข่งอย่างเช่น SnappCar ก็มีส่วนแบ่งการตลาดในการแชร์รถในรูปแบบการเชื่อมต่อแลนแบบโครงข่ายโดยตรง (Peer-to-Peer) อีกด้วยเช่นกัน

ผลกระทบที่สำคัญอันเกิดจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์

เนื่องจากเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เป็นเมืองที่ได้รับการออกแบบหรือการบูรณาการระบบต่างๆ เข้าด้วยกันให้สอดคล้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างอนาคตที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังเป็นการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัยในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่ายรวมตลอดทั้งการเพิ่มคุณภาพชีวิต ดังนั้น การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จึงมีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ หรือทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงผลกระทบที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัมนั้น ย่อมสามารถจำแนกตามโครงการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) จำนวน ๓ โครงการ ได้แก่ The Cargohopper Project, The REloadIT Project และ The WeGo Carsharing Technology Project ในแต่ละโครงการมีผลกระทบที่สำคัญ ดังนี้ (Winden & Others, 2016, pp. 44-45, Amsterdam Smart City, 2017)

๑. ผลกระทบที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นจากโครงการ The Cargohopper Project

กล่าวคือ กลุ่มลูกค้าจำนวนมากเรียกร้องให้มีระบบการขนส่งที่ปลอดภัยพอๆ ๑๐๐ ซึ่งช่วยให้บรรลุเป้าหมายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ โครงการได้ช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบริษัท ยิ่งไปกว่านั้นโครงการยังได้สร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจให้กับเมืองโดยทางอ้อมด้วย กล่าวคือ อย่างน้อยๆ โครงการช่วยทำให้เมืองดูสะอาดและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง

ยังเป็นการช่วยให้เมืองสามารถขนส่งสินค้าได้อย่างคล่องตัวร้อยละ ๑๐๐ ซึ่งเป็นการช่วยลดมลพิษและเสียงรบกวน ตลอดจนการแก้ปัญหาความคับคั่งทางการสัญจรภายในเมืองอัมสเตอร์ดัม เป็นต้น ขณะเดียวกันการดำเนินโครงการดังกล่าวก็มีข้อจำกัดที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น การที่เมืองต่างๆ มีโครงสร้างและประเด็นปัญหาการสัญจรที่มีลักษณะเฉพาะทำให้นักวางแผน ผู้ประกอบการและนักการเมืองต้องจัดการกับความท้าทายเหล่านี้ในบริบทที่เหมาะสม ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงต้องปรับให้เข้ากับรูปแบบของแต่ละเมือง เป็นต้น

๒. ผลกระทบที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นจากโครงการ The REloadIT Project

กล่าวคือ โครงการช่วยให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานด้วยการชาร์จแบตเตอรี่รถยนต์ด้วยระบบไฟฟ้าอย่างมากเท่าที่จะเป็นไปได้ในอัตราค่าพลังงานต่ำ โครงการดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในเชิงคุณค่าทางเศรษฐกิจผ่านการคาดการณ์และการปรับตัวให้เข้ากับแหล่งพลังงานหมุนเวียนและการจัดการด้านความต้องการ ได้แก่ ร้อยละของการลดต้นทุนของค่าพลังงานด้วยการใช้ความยืดหยุ่นภายในกระบวนการดังกล่าว โครงการนี้ยังแสดงให้เห็นว่าสถานะของการชาร์จไฟของรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละคันมีเพียงพอสำหรับการเดินทางตามแผนที่วางไว้หรือไม่ นอกจากนี้ผลกระทบดังกล่าวแล้วยังมีผลที่เกิดขึ้นอีกคือ การผลิตกระแสไฟฟ้าทดแทนตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๓ ได้เท่ากับ ๑๖,๖๒๒ kWh การขับเคลื่อนด้วยรถยนต์ไฟฟ้าตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๓ ได้เท่ากับ ๔,๘๑๘ กิโลเมตร และสามารถลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๓ ได้เท่ากับ ๗๑๓ กิโลกรัม เป็นต้น ขณะเดียวกันการดำเนินโครงการดังกล่าวก็มีข้อจำกัดที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น โครงการยังถือว่าประสบความสำเร็จค่อนข้างน้อยในเรื่องการสร้างฐานความรู้เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการผลิตและการบริโภคพลังงานในท้องถิ่น เป็นต้น

๓. ผลกระทบที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นจากโครงการ The WeGo Carsharing Technology Project

กล่าวคือ เนื่องจาก WeGo มีผลประโยชน์ทางธุรกิจในตลาดการแชร์รถยนต์ในรูปแบบการเชื่อมต่อแลนแบบโครงข่ายโดยตรง (Peer-to-Peer) เช่นเดียวกับตลาดการจัดการบริหารกลุ่มรถ ดังนั้นจึงทำให้ลูกค้าของ WeGo สามารถใช้งานกลุ่มยานพาหนะที่มีขนาดเล็กลงได้ ซึ่งจะช่วยลดค่าบำรุงรักษา ค่าที่จอดรถและค่าจัดซื้อ ขณะเดียวกันองค์กรขนาดใหญ่หลายองค์กรมีกลุ่มยานพาหนะที่ใช้งานไม่ได้ ตลอดจนจนไม่มีพื้นที่ว่างสำหรับจอดรถ WeGo ได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเคลื่อนย้ายกลุ่มยานพาหนะออกไป ซึ่งจะช่วยลดจำนวนยานพาหนะในใจกลางเมืองอัมสเตอร์ดัม นอกจากนี้โครงการดังกล่าวยังช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) อีกด้วย เป็นต้น

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย

เมืองอัมสเตอร์ดัมได้มีความพยายามในขับเคลื่อนการทำงานเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอันชาญฉลาดเพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมือง ตลอดจนธุรกิจต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยที่ไม่หยุดยั้ง ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้แก่เมืองที่ครอบคลุมในหลากหลายมิติ อันได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านประชาชน มิติด้านการปกครอง มิติด้านการสัญจร มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านความเป็นอยู่ อันเป็นผลทำให้เมืองอัมสเตอร์ดัมเป็นที่รู้จักในสายตาประชาคมโลกว่าเป็นเมืองต้นแบบของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่ประสบความสำเร็จอย่างมากแห่งหนึ่งของโลกที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อทำการปรับปรุงระบบการบริการต่างๆ ภายในเมืองให้มีลักษณะเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ ผู้เขียนมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทยให้ประสบผลสำเร็จและเป็นรูปธรรมอย่างน้อยๆ ๔ ข้อ ได้แก่ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องมีหัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีขั้นสูงหรือ CTO การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องให้ความสำคัญกับโครงการนำร่อง และโครงการทดสอบเสมือนจริง และการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen) ในแต่ละข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน กล่าวคือ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะจะดำเนินการโดยภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวนั้นย่อมเกิดเห็นผลเป็นรูปธรรมได้ยาก เนื่องจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะนั้นมีความครอบคลุมในหลากหลายมิติ อันได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านประชาชน มิติด้านการปกครอง มิติด้านการสัญจร มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านความเป็นอยู่ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก ดังกรณีการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม เช่น การนำเอานวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการแบ่งปันการใช้รถร่วมกัน (A Car-Sharing) ในรูปแบบ

ซึ่งเรียกกันว่า WeGo Carsharing Technology ที่มีการประสานความร่วมมือกันของทั้งภาครัฐกิจกับภาครัฐกิจด้วยกันและภาครัฐกิจกับภาคประชาชน ตลอดจนมีการให้เงินอุดหนุนจากมูลนิธิ DOEN และ City District of West เป็นต้น ดังนั้น การอาศัยพลังความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการดำเนินงานย่อมประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

๒. การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องมีหัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีขั้นสูงหรือ CTO อันเนื่องมาจากเมืองอัจฉริยะมีลักษณะเป็นเมืองที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้เทคโนโลยีอันชาญฉลาดเพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ และการทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าว โดยที่เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีขั้นสูงหรือ CTO จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ด้านสถาปัตยกรรมและเทคโนโลยีไอที ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าเมืองอัจฉริยะได้มีความสำคัญกับ CTO อย่างมากคือ เมืองอัมสเตอร์ดัมได้มีการแต่งตั้ง CTO ในปี ค.ศ. ๒๐๑๔ เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารเมือง โดยรับผิดชอบต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเมืองได้รวดเร็วขึ้นหรือดีขึ้น โดยทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการต่างๆ ในเขตเมืองหลวง ดังนั้น การมีหัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีขั้นสูงหรือ CTO จะช่วยทำให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะบรรลุเป้าหมายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

๓. การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องให้ความสำคัญกับโครงการนำร่องและโครงการทดสอบเสมือนจริง ทั้งนี้ โครงการนำร่องอาจช่วยแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในทางเทคนิคของการแก้ปัญหาของเมืองอัจฉริยะในระดับเล็กๆ ซึ่งโครงการนำร่องของเมืองอัมสเตอร์ดัมมีมากกว่า ๘๐ โครงการทั่วเมืองที่เชื่อมโยงกับหลายพื้นที่ของชีวิตในเมือง ดังตัวอย่างเช่น REloadIT เป็นโครงการที่ดำเนินงานโดยเทศบาลเมืองซานสตัต (Zaanstad) มีลักษณะเป็นโครงการนำร่องในการสร้างนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจรที่สะอาด ในขณะเดียวกันโครงการทดสอบเสมือนจริงเป็นไปเพื่อทดสอบเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่ในบริบทของเมืองจริง การทดสอบเหล่านี้จะทำให้ผู้พัฒนามีข้อมูลเชิงลึกสำหรับวิธีที่ผู้ใช้ได้มีการปฏิสัมพันธ์ได้ตอบ

กับผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมตลอดทั้งอาจให้ข้อเสนอแนะที่มีค่าสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มเติมต่อไป (Winden & Others, 2016, p. 105)

๔. การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องมุ่งเห็นการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen) เนื่องจากเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะคือเพื่อต้องการให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้น การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงย่อมทำให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากรต่างๆ การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาจมีการจัดตั้งเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ในรูปแบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Thailand Smart City (TSC) ดังตัวอย่างเช่น กรณีเมืองอัมสเตอร์ดัม ที่ให้ความสำคัญอย่างมากกับการมีส่วนร่วมของพลเมือง โดยที่มีการจัดตั้งเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันข้อมูลความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของเมืองอัมสเตอร์ดัมภายใต้ชื่อ Amsterdam Smart City Platform (ASC) บนเว็บไซต์ที่ชื่อว่า <https://amsterdamsmartcity.com/> โดยให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงการพัฒนาเมืองสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะที่ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้ง Pakhuis de Zwijger ขึ้นเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่รวมเอาผู้ประกอบการที่มองหาให้ปัญหาให้เป็นโอกาส (Change Makers) ในเมืองอัมสเตอร์ดัมและบริเวณโดยรอบ ซึ่งมีการจัดอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ เช่น ความเป็นส่วนบุคคล การป้องกันข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นเวทีการประชุมที่มีลักษณะเป็นไปเพื่อการแบ่งปันความรู้และการสร้างสรรค์ทางความคิดที่สำคัญและน่าสนใจอย่างมาก

บทสรุป

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนถือเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นจริงได้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้รับการตอบรับและเป็นกระแสที่อยู่ในความสนใจของบรรดาเมืองต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคในโลก เมืองอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam City) จัดเป็นอีกหนึ่งเมืองที่มีความโดดเด่นและประสบความสำเร็จอย่างมากในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยได้รับการยอมรับว่าเป็นเมืองต้นแบบของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) แห่งหนึ่งของโลกที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ

มาใช้เพื่อทำการปรับปรุงระบบการบริการต่างๆ ภายในเมืองที่มีความสลบซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยลดต้นทุนพลังงาน และลดต้นทุนบริหารจัดการ ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนขึ้น เมืองอัมสเตอร์ดัมได้เริ่มดำเนินโครงการเมืองอัจฉริยะแห่งอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam Smart City (ASC)) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๙ เป็นต้นมา การขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนของเมืองอัมสเตอร์ดัม หากพิจารณาในภาพรวมแล้วนั้นก็ย่อมจะสามารถสะท้อนให้เห็นได้ในรูปแบบของระบบนิเวศเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัมที่ประกอบด้วย ๘ ส่วนหลักๆ ได้แก่

- ๑) The Amsterdam Smart City Platform (ASC)
- ๒) The Chief Technology Officer (CTO)
- ๓) The Amsterdam Economic Board
- ๔) Pakhuis de Zwijger
- ๕) Waag Society
- ๖) Local Policy Frameworks
- ๗) National and European Policy Ambitions and Programmes
- ๘) Private Sector

การสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) จัดเป็นหนึ่งในบรรดาโครงการเมืองอัจฉริยะแห่งเมืองอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam Smart City (ASC)) ที่มีความสำคัญและน่าสนใจอย่างมากที่ช่วยให้การสัญจรภายในเมืองอัมสเตอร์ดัมมีความคล่องตัวสูง โครงการสัญจรอัจฉริยะที่สำคัญของเมืองอัมสเตอร์ดัม ได้แก่ The Cargohopper Project เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการกระจายสินค้าภายในเขตรักษาสิ่งแวดล้อมในอัมสเตอร์ดัมโดยใช้ยานพาหนะขนส่งที่สะอาดซึ่งขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า เพื่อลดปัญหามลพิษและความแออัดที่เกิดขึ้นในตัวเมือง โครงการดังกล่าวมีผลกระทบสำคัญในแง่ที่กลุ่มลูกค้าจำนวนมากเรียกร้องให้มีระบบการขนส่งที่ปลอดภัยหรือยละเอียด ๑๐๐ ซึ่งช่วยให้บรรลุเป้าหมายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท และก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ขณะที่ The REloadIT Project เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการพึ่งพาอาศัยการใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทน ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานลม ซึ่งมีผลกระทบสำคัญในแง่ที่โครงการช่วยให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานด้วยการชาร์จแบตเตอรี่รถยนต์ด้วยระบบไฟฟ้าอย่างมาก เท่าที่จะเป็นไปได้ในอัตราค่าพลังงานต่ำ ส่วน The WeGo Carsharing Technology Project เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการนำเอานวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการแบ่งปันการใช้รถร่วมกัน (A Car-Sharing) มีผลกระทบสำคัญในแง่ที่ทำให้มีการใช้งานกลุ่มยานพาหนะที่มีขนาดเล็กลงได้ ซึ่งจะช่วยลดค่าบำรุงรักษา ค่าที่จอดรถและค่าจัดซื้อ อีกทั้งยังช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) อีกด้วย เป็นต้น

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) อย่างยั่งยืนว่าด้วยการสัญจรอัจฉริยะ (Smart Mobility) ของเมืองอัมสเตอร์ดัม

ดังกล่าวทำให้ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย ได้แก่ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จะต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน จะต้องมีหัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีขั้นสูงหรือ CTO จะต้องให้ความสำคัญกับโครงการนำร่องและโครงการทดสอบเสมือนจริง และจะต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen) อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาเมืองต่างๆ ของไทยสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืนที่มีความโดดเด่นทั้งในระดับภูมิภาคอาเซียนและในระดับโลกต่อไป

บรรณานุกรม

- สถาบันอาคารเขียวไทย. (๒๕๖๐). *Smart City คืออะไร?*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐, จาก <http://thailandsmartcities.com/info/smart-city-%E0%B8%84%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%B0%E0%B9%84%E0%B8%A3>
- สิทธิพร ภิรมย์ริน. (๒๕๔๙-๒๕๕๐). การออกแบบชุมชนเมืองที่น่าอยู่ และยั่งยืน: ทฤษฎี และประสบการณ์. *วารสารหน้าจั่ว สถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม*, ๒๒, ๑๑๑-๑๔๒.
- Abbas, Rasoul adnan. (2017). *A comparison of smart city indicators for three top ten us cities*. Master's Thesis, Faculty of the Graduate School, The University of Texas at Arlington.
- Amsterdam Smart City. (2017). *Amsterdam Smart City*. Retrieved November 21, 2017, from <https://amsterdamsmartcity.com/>
- Bosch, Peter and Others. (2017). *CITYkeys indicators for smart city projects and smart cities*. Retrieved November 21, 2017, from <http://nws.eurocities.eu/MediaShell/media/CITYkeysD14Indicatorsforsmartcityprojectsandsmartcities.pdf>
- British Standards Institute (BSI). (2014). *Smart cities framework – Guide to establishing strategies for smart cities and communities*. London: BSI Standards Limited.
- Brokaw, Leslie. (2016). *Six Lessons From Amsterdam's Smart City Initiative*. Retrieved November 21, 2017, from <https://sloanreview.mit.edu/article/six-lessons-from-amsterdams-smart-city-initiative/>
- Centre for Cities. (2014). *Smart Cities*. London: Centre for Cities.
- Department of Economic and Social Affairs. (2013). *World Economic and Social Survey 2013 Sustainable Development Challenges*. New York: United Nations publication.
- Fitzgerald, Michael. (2016). *Data-Driven City Management*. MIT Sloan Management Review.

- Giffinger, Rudolf and Others. (2007). *Smart cities Ranking of European medium-sized cities*. Centre of Regional Science, Vienna UT.
- _____. (2015). *Smart cities Ranking of Larger European cities*. Retrieved November 21, 2017, from <http://www.smart-cities.eu/?cid=5&city=47&ver=4>
- Hamblen, Matt. (2017). *Just what IS a smart city?*. Retrieved November 21, 2017, from <https://www.computerworld.com/article/2986403/internet-of-things/just-what-is-a-smart-city.html>
- IamAmsterdam. (2017). *Amsterdam Smart City*. Retrieved November 21, 2017, from <https://www.iamsterdam.com/en/our-network/municipal-government/amsterdam-smart-city>
- Manville, Catriona and Others. (2014). *Mapping Smart Cities in the EU*. Brussels: European Union.
- Monzon, Andres. (2015). *Smart Cities Concept and Challenges: Bases for the Assessment of Smart City Projects*. Springer International Publishing Switzerland, 17-31.
- Science for Environment Policy. (2015) Indicators for sustainable cities. *In-depth Report 12. Produced for the European Commission DG Environment by the Science Communication Unit, UWE, Bristol*. Retrieved November 21, 2017, from <http://ec.europa.eu/science-environment-policy>
- Smart City Embassy. (2017). *Smart City Initiatives in the Netherlands*. Retrieved November 21, 2017, from <http://www.smartcityembassy.nl/>
- Winden, Willem van and Others. (2016). *Organising Smart City Projects: Lessons learned from Amsterdam*. Amsterdam: Amsterdam University of Applied Sciences.

ใบสมัคร / ต่ออายุสมาชิก “รัฐสภาสาร”

อัตราค่าสมาชิก ปีละ ๕๐๐ บาท รวมค่าจัดส่ง (ราคาขายปลีกเล่มละ ๑๐๐ บาท)

ข้าพเจ้า มีความประสงค์จะสมัคร/ต่ออายุ
สมาชิกวารสารรัฐสภาสาร เริ่มตั้งแต่วันที่ พ.ศ.
ถึงฉบับเดือน พ.ศ.

ทั้งนี้ ขอให้ออกใบเสร็จรับเงินในนาม
โดยส่งวารสาร “รัฐสภาสาร” ถึงข้าพเจ้าที่
หมู่ที่ ตรอก/ซอย ถนน
แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ
จังหวัด รหัสไปรษณีย์
โทรศัพท์ โทรสาร

การชำระเงิน

เงินสด ที่กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตัวแลกเงิน หรือ ธนาณัติ สั่งจ่ายไปรษณีย์ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

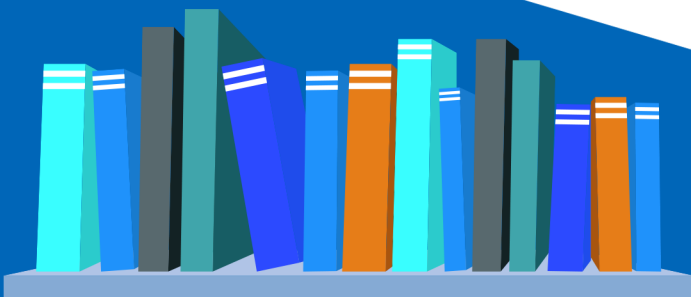
ในนามผู้จัดการรัฐสภาสาร

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

จำนวนเงิน บาท

ผังรายการสถานีวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา พ.ศ. 2561

เวลา	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เวลา	เสาร์	อาทิตย์
08.00 น.		เคารพธงชาติ	เคารพธงชาติ			08.00 น.	เคารพธงชาติ	
08.05 น.		สารคดีพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (5)	สารคดีพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (5)			08.05 น.	รับสัญญาณ คสช. ศาลฎีกาพระราชา	ศาลฎีกาพระราชา บ้านฉิมมะ (55)
09.05 น.		ห้องข่าวรัฐสภาแทนเนล (ภาคเช้า) (live)	ห้องข่าวรัฐสภาแทนเนล (ภาคเช้า) (live)			09.00 น.	ข่าวรัฐสภาตามตรง	
10.00 น.		มองรัฐสภา (live) (50)	มองรัฐสภา (live) (50)			09.05 น.	ขบวนการคนตัวเล็ก (55)	ปิดทองหลังพระ (30)
10.05 น.	รัฐสภาอาเซียน ๑	ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			09.30 น.	ข่าวรัฐสภาตามตรง	สี่ปวย (25)
11.00 น.		1 สัปดาห์กับ สสช. ๑	1 สัปดาห์กับ สสช. ๑			10.00 น.	วิทยุอินฟุด (25)	สารคดีแดนเหนือ ต่อยอด ๑
11.05 น.		The Key ใช้การเมืองเรื่องใกล้ตัว ๑	The Key ใช้การเมืองเรื่องใกล้ตัว ๑			10.30 น.	The classroom (25)	กรอบเมือง (25)
12.00 น.		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			11.00 น.	ข่าวรัฐสภาตามตรง	
13.00 น.		กฎหมายหน้า 1 (live) (55)	กฎหมายหน้า 1 (live) (55)			11.05 น.	สุนทร (55)	ขุมชนพลเมือง (55)
14.00 น.		ห้องข่าวรัฐสภาแทนเนล ภาคเที่ยง (live)	ห้องข่าวรัฐสภาแทนเนล ภาคเที่ยง (live)			12.00 น.	สรุปข่าวรัฐสภาจอร์แดนส์ได้ห้า (55)	
14.05 น.		สายด่วนรัฐสภา (live) (2 ชม.)	สายด่วนรัฐสภา (live) (2 ชม.)			13.00 น.	Asean law (25)	กฎหมายตามญ่ปรับบ้าน ๑
15.00 น.		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			13.30 น.	ณวันไม่ในวัน (25)	กษัตริย์นักประชาธิปไตย (30)
15.05 น.	Highlight ประชุมสภา ๑	กฎหมายตามญ่ปรับบ้าน ๑	กฎหมายตามญ่ปรับบ้าน ๑			14.00 น.		
16.00 น.		Asean law ๑	Asean law ๑			14.05 น.	ตระกูลชุมชน (55)	My family
16.05 น.		สงฆ์ใช้โซเชียล ๑	สงฆ์ใช้โซเชียล ๑			15.00 น.	ข่าวรัฐสภาตามตรง	ครอบครัวต้นตำรับ (55)
16.30 น.		กรอบเมือง ๑	กรอบเมือง ๑			15.05 น.	เสนากรัฐสภา ๑	สงฆ์ใช้โซเชียล (56)
17.00 น.		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			16.00 น.	ข่าวรัฐสภาตามตรง	
17.05 น.		มองรัฐสภา ๑	มองรัฐสภา ๑			16.05 น.	กรรมาธิการพบปะทช. ๑	1 สัปดาห์กับ สสช. (25)
18.00 น.		เคารพธงชาติ + รับสัญญาณ คสช. รายการ เดินหน้าประเทศไทย	เคารพธงชาติ + รับสัญญาณ คสช. รายการ เดินหน้าประเทศไทย			16.30 น.	ข่าวรัฐสภาตามตรง	รู้ทันกลโกง (30)
18.30 น.		ห้องข่าวรัฐสภาแทนเนล (ภาคค่ำ) (live) มีช่วง ประเด็นเป็นข่าว (สัปดาห์ข่าว play) (1.30 ชม.)	ห้องข่าวรัฐสภาแทนเนล (ภาคค่ำ) (live) มีช่วง ประเด็นเป็นข่าว (สัปดาห์ข่าว play) (1.30 ชม.)			17.00 น.	ย่านเก่าเล่าเรื่อง (25)	ผู้หญิงเปลี่ยนโลก (25)
19.45 น.		ข่าวพระราชสำนัก (รับสัญญาณ MCOT)	ข่าวพระราชสำนัก (รับสัญญาณ MCOT)			17.30 น.	การ์ตูน "เมืองนี้มีมิตรแห่งจิตตนคร" (20)	
20.15 น.		Zoom in (55)	Zoom in (55)			18.00 น.	เคารพธงชาติ+รับสัญญาณ คสช. รายการเดินหน้าประเทศไทย	
21.30 น.		สารคดีแดนเหนือ ต่อยอด (25)	สารคดีแดนเหนือ ต่อยอด (25)			18.30 น.	World for all (30)	พลเมือง D (25)
22.00 น.		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			19.00 น.	Highlight ประชุมสภา (55)	
22.05 น.		กฎหมายหน้า 1 (55)	กฎหมายหน้า 1 (55)			19.45 น.	ข่าวพระราชสำนัก (รับสัญญาณ MCOT)	
23.00 น.		สายด่วนรัฐสภา (55)	สายด่วนรัฐสภา (55)			20.35 น.	Zoom in ๑	รัฐสภาอาเซียน (55)
23.05 น.		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			21.30 น.	Like English (30)	The Key ใช้การเมืองเรื่องใกล้ตัว
24.00 น.		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			22.00 น.	ข่าวรัฐสภาตามตรง	
07.59 น.		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			22.05 น.	ย้อนรอย(กา)เมืองไทย(55)	สุนทร ๑
		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			23.00 น.	ตระกูลชุมชน ๑	ขุมชนพลเมือง ๑
		ข่าวรัฐสภาตามตรง	ข่าวรัฐสภาตามตรง			24.00 น.	สารคดีพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า (5)	

เพลงความรัฐธรรมนูญ 2560

*** หมายเหตุ รายการอื่น**

ถ่ายทอดสดการประชุมสภาในติบยูทิต์แห่งชาติ ทุกวันพฤหัสบดี และวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 10.00 น เป็นต้นไป (การถ่ายทอดสดการประชุมสภาจะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับประชุมสภา)

ข้อมูลติดต่อวิทยุ โทรทัศน์

ช่องทางติดตามข่าวสาร

ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

www.parliament.go.th

www.radioparliament.net

Call Center
1743

Call Center

e-book

หนังสือและสื่อเผยแพร่

e-book

Facebook : PR Parliament

PR
parliament

กลุ่มงานสื่อมวลชน
สำนักประชาสัมพันธ์

กลุ่มงานสารนิเทศ
สำนักประชาสัมพันธ์

ยุวชนประชาธิปไตย
รัฐสภา

รางวัลพานแว่นฟ้า

โครงการประกวด
นวัตกรรมประชาธิปไตย

เครือข่ายพลเมือง
รัฐสภา

วารสารรัฐสภาสาร

เป็นวารสารเพื่อเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานรัฐสภาและอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

สถานที่ติดต่อ

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

โทร. ๐ ๒๒๕๔ ๒๒๕๔-๕ โทรสาร ๐ ๒๒๕๔ ๒๒๕๒ e-mail: rattasapasam@yahoo.com